

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR **SENAT**

LEGE

**pentru aprobarea încetării valabilității, prin retragere, a Tratatului privind
Carta Energiei, încheiat la Lisabona la 17 decembrie 1994**

Parlamentul României adoptă prezenta lege

Art.1.- Se aprobă încetarea valabilității, prin retragere, a Tratatului privind Carta Energiei, încheiat la Lisabona la 17 decembrie 1994, ratificat prin Legea nr.14/1997.

Art.2.- Ministerul Afacerilor Externe va face cunoscută, prin ordin publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, în conformitate cu art.34 alin.(5) din Legea nr.590/2003 privind tratatele, data la care tratatul prevăzut la art.1 își încetează valabilitatea în relație cu România.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor articolului 75 și ale articolului 76 alineatul (2) din Constituția României, republicată.

PREȘEDINTELE
CAMEREI DEPUTAȚILOR

SORIN-MIHAI GRINDEANU

PREȘEDINTELE
SENATULUI

MIRCEA ABRUDEAN

București,

Nr.

Parlamentul României

Tratatul Cartei Energiei din 17.12.1994 *)

În vigoare de la 18 februarie 1997

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 26 din 18 februarie 1997. Formă aplicabilă la zi, **23 octombrie 2025**.

*) Traducere.

PREAMBUL

Părțile contractante ale prezentului tratat, având în vedere Carta de la Paris pentru o nouă Europă, semnată la 21 noiembrie 1990, ținând seama de Carta Europeană a Energiei, adoptată prin Actul final al Conferinței Cartei Europene a Energiei de la Haga, semnat la Haga la 17 decembrie 1991, confirmând că toți semnatarii Actului final al Conferinței de la Haga s-au angajat să respecte obiectivele și principiile Cartei Europene a Energiei, să aplice și să lărgescă cooperarea dintre ei cât mai curând posibil, prin negocierea cu bună-credință a Tratatului Cartei Energiei și a protocoalelor, și să confere angajamentelor conținute în Cartă o bază juridică sigură și obligatorie, dorind, de asemenea, să creeze cadrul structural necesar implementării principiilor enunțate în Carta Europeană a Energiei, dorind să implementeze conceptul de bază al inițiativei Cartei Europene a Energiei de catalizator al creșterii economice prin măsuri de liberalizare a investițiilor și comerțului în sectorul energiei, afirmând că părțile contractante acordă o importanță deosebită aplicării efective a tratamentului național și tratamentului națiunii celei mai favorizate și că aceste angajamente se vor aplica înființării unei investiții potrivit unui tratat adițional, având în vedere obiectivul liberalizării progresive a comerțului internațional și principiul evitării discriminării în comerțul internațional, așa cum sunt enunțate în Acordul general pentru tarife și comerț și în instrumentele conexe și așa cum se prevede în acest tratat, hotărâte să înlăture progresiv barierele tehnice, administrative și de altă natură din calea comerțului cu materiale și produse energetice, echipamente, tehnologii și servicii aferente, anticipând eventuala participare în calitate de membri la Acordul general pentru tarife și comerț a acelor părți contractante care nu sunt, în prezent, părți la Acordul general pentru tarife și comerț, și preocupate să creeze aranjamente comerciale interimare care să sprijine acele părți contractante și să nu stânjenească pregătirea acestora de a deveni membre la acest acord, conștiente de drepturile și obligațiile unor părți contractante care sunt, de asemenea, părți la Acordul general pentru tarife și comerț și la instrumentele conexe, având în vedere regulile de concurență privind fuzionările, monopolurile, practicile anticoncurențiale și abuzul de poziție dominantă, având în vedere, de asemenea, Tratatul de neproliferare a armelor nucleare și Recomandările pentru furnizorii nucleari, alte obligații sau înțelegeri internaționale de neproliferare nucleară,

recunoscând importanța și necesitatea explorării, producției, prelucrării, stocării, transportului, distribuției și folosirii energiei în modul cel mai eficient,

recunoscând Convenția-cadru privind schimbările climatice, Convenția asupra poluării atmosferice transfrontieră pe distanțe lungi și protocoalele sale, precum și alte acorduri internaționale în domeniul mediului, care conțin aspecte legate de energie; și

recunoscând necesitatea crescândă a existenței măsurilor de protecție a mediului, inclusiv de oprire a instalațiilor energetice și înlăturare a deșeurilor, și necesitatea convenirii unor obiective și criterii la nivel internațional în acest scop,

au convenit asupra celor ce urmează:

PARTEA I

Definiții și scop

ARTICOLUL 1

Definiții

În sensul prezentului tratat:

(1) Carta înseamnă Carta Europeană a Energiei, adoptată în Actul final al Conferinței de la Haga a Cartei Europene a Energiei, semnat la Haga la 17 decembrie 1991; semnarea Actului final este considerată ca fiind semnarea Cartei;

(2) parte contractantă înseamnă un stat sau o organizație de integrare economică regională, care a consimțit să se lege prin acest tratat și pentru care tratatul este în vigoare;

(3) organizație de integrare economică regională înseamnă o organizație constituită din state, căreia ele i-au transferat competențe pentru anumite probleme, parte dintre ele guvernate de acest tratat, inclusiv autoritatea de a lua decizii obligatorii pentru ele, în legătură cu acele probleme;

(4) materiale și produse energetice, bazate pe Sistemul armonizat al Consiliului de Cooperare Vamală și Nomenclatorul combinat al Comunităților Europene înseamnă pozițiile incluse în anexa EM;

(5) activitate economică în sectorul energetic înseamnă o activitate privind explorarea, extracția, rafinarea, producerea, stocarea, transportul terestru, transmisia, distribuția, comercializarea, marketingul sau vânzarea de materiale și produse energetice, cu excepția celor incluse în anexa NI, sau privind distribuția căldurii în regim de termoficare;

(6) investiție înseamnă orice fel de active, deținute sau controlate, direct sau indirect, de un investitor, și include:

a) proprietate tangibilă sau intangibilă, mobilă sau imobilă și drepturi cum ar fi: concesiuni, ipoteci, sechestru și gajuri;

b) o societate comercială, acțiuni, părți sociale sau alte forme de participare într-o societate comercială, obligațiuni și alte interese în active ale acesteia;

c) creanțe sau pretenții privind prestațiile pe bază contractuală, cu valoare economică și aferente unei investiții;

d) proprietate intelectuală;

e) venituri;

f) orice drept conferit prin lege sau prin contract, sau în virtutea unei licențe și autorizații acordate în baza unei legi pentru a întreprinde o activitate economică în sectorul energetic.

Orice modificare a formei în care sunt investite activele nu va afecta caracterul lor de investiție și termenul investiție include toate investițiile, indiferent dacă acestea existau sau au fost realizate după data intrării în

vigoare a acestui tratat pentru partea contractantă a investitorului care efectuează investiția și pentru partea contractantă în aria căreia se face investiția (denumită în continuare data efectivă), cu condiția ca tratatul să se aplice numai aspectelor care afectează astfel de investiții după data efectivă;

- investiție înseamnă orice investiție asociată cu o activitate economică în sectorul energetic și cu investiții sau categorii de investiții desemnate de o parte contractantă în aria sa ca proiecte de eficiență ale Cartei și notificate astfel la Secretariat;

(7) investitor înseamnă:

a) pentru o parte contractantă:

(i) o persoană fizică care are cetățenia sau naționalitatea acelei părți contractante sau care are reședința permanentă în acea parte contractantă, în conformitate cu legea aplicabilă a acesteia;

(ii) o societate comercială sau altă organizație constituită în conformitate cu legea aplicabilă a acelei părți contractante;

b) în legătură cu un stat terț, o persoană fizică, societate comercială sau altă organizație care îndeplinește, mutatis mutandis, condițiile specificate în subparagraful a) pentru o parte contractantă;

(8) a efectua o investiție și efectuarea unei investiții înseamnă crearea de noi investiții, achiziționarea totală sau parțială a unor investiții existente sau trecerea în alte domenii a activității investiției;

(9) venituri înseamnă sumele rezultate dintr-o investiție sau legate de aceasta, indiferent de forma în care sunt plătite, incluzând profituri, dividende, dobânzi, creșteri de capital, plăți de redevențe, management, asistență tehnică sau alte onorarii și plăți în natură;

(10) arie înseamnă, în legătură cu un stat care este o parte contractantă:

a) teritoriul aflat sub suveranitatea sa, înțelegându-se că teritoriul include zonele terestre, apele interioare și marea teritorială; și

b) sub rezerva și în conformitate cu dreptul internațional al mării: marea, fundul mării și subsolul acesteia, asupra cărora acea parte contractantă exercită drepturi suverane și jurisdicție.

Pentru o organizație de integrare economică regională care este parte contractantă, arie înseamnă arile statelor membre ale acestei organizații, potrivit prevederilor conținute în acordul de înființare a acelei organizații;

(11)

a) GATT înseamnă "GATT 1947" sau "GATT 1994", sau ambele, în situația în care se aplică amândouă;

b) GATT 1947 înseamnă Acordul general pentru tarife și comerț, datat 30 octombrie 1947, anexat la Actul final adoptat la încheierea celei de-a doua Sesiuni a Comitetului Pregătitor al Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Ocuparea Forței de Muncă, cu rectificările, amendamentele și modificările ulterioare;

c) GATT 1994 înseamnă Acordul general pentru tarife și comerț, așa cum este prevăzut în anexa nr. 1A a Acordului de înființare a Organizației Mondiale de Comerț, cu rectificările, amendamentele sau modificările ulterioare.

O parte la Acordul de înființare a Organizației Mondiale de Comerț este considerată ca fiind parte la GATT 1994;

d) instrumente conexe înseamnă, după cum este cazul:

(i) acorduri, aranjamente sau alte instrumente juridice, inclusiv decizii, declarații și înțelegeri încheiate sub auspiciile GATT 1947, cu rectificările, amendamentele sau modificările ulterioare; sau

(ii) Acordul pentru înființarea Organizației Mondiale de Comerț, inclusiv anexa nr. 1 la acesta (cu excepția GATT 1994), anexele sale nr. 2, 3 și 4 și deciziile, declarațiile și înțelegerile legate de acestea, cu rectificările, amendamentele și modificările ulterioare;

(12) proprietate intelectuală include drepturi de autor și drepturile conexe, mărci de comerț, indicații geografice, desene industriale, brevete, scheme de circuite integrate și protecția informațiilor confidențiale;

(13)

a) Protocol la Carta energiei sau protocol înseamnă un tratat a cărui negociere este autorizată și al cărui text este adoptat de Conferința Cartei, la care iau parte două sau mai multe părți contractante în scopul de a completa, a adăuga, a extinde sau a amplifica dispozițiile acestui tratat cu referire la orice sector specific sau categorie de activități care intră în sfera acestui tratat sau la domenii de cooperare în conformitate cu titlul III al Cartei.

b) Declarație la Carta energiei și declarație înseamnă un instrument care nu este obligatoriu din punct de vedere juridic, ale cărui negocieri sunt autorizate și al cărui text este aprobat de Conferința Cartei, la care sunt parte două sau mai multe părți contractante în scopul de a completa sau a extinde dispozițiile acestui tratat;

(14) valută liber convertibilă înseamnă o valută care este în mod larg tranzacționată pe piețele valutare internaționale și larg utilizată în tranzacțiile internaționale.

ARTICOLUL 2

Scopul tratatului

Acest tratat stabilește cadrul juridic pentru promovarea cooperării pe termen lung în sectorul energetic, bazată pe complementarități și avantaje reciproce, în conformitate cu obiectivele și principiile Cartei.

PARTEA a II-a

Comerț

ARTICOLUL 3

Piețe internaționale

Părțile contractante vor acționa pentru a promova accesul pe piețele internaționale pe baze comerciale și, în general, vor dezvolta o piață deschisă și concurențială pentru materialele și produsele energetice.

ARTICOLUL 4

Nederogare de la GATT și de la instrumentele conexe

Nici o dispoziție a acestui tratat nu va deroga, pentru părțile contractante care sunt membre la GATT, de la dispozițiile GATT și ale instrumentelor conexe, așa cum acestea se aplică între aceste părți contractante.

ARTICOLUL 5

Măsuri investiționale legate de comerț

(1) O parte contractantă nu va aplica nici o măsură investițională legată de comerț, care să fie neconformă cu prevederile art. III sau XI al GATT; aceasta se va face fără a prejudicia drepturile și obligațiile părții contractante decurgând din GATT, din instrumentele conexe și din art. 29.

(2) Asemenea măsuri includ orice măsură investițională care este obligatorie sau care poate fi introdusă în conformitate cu legislația națională sau în baza unor hotărâri administrative, sau la îndeplinirea căreia este necesară obținerea unui avantaj, care necesită:

a) cumpărarea sau folosirea de către o societate comercială de produse de origine locală sau din orice sursă internă, exprimate, fie sub formă de anumite produse, fie prin volum sau valoare a produselor, fie ca proporție a volumului sau a valorii producției locale; sau

b) ca achiziționarea sau folosirea de către o societate comercială a produselor importate să fie limitată la un nivel raportat la volumul sau la valoarea produselor locale pe care le va exporta;

sau care restricționează:

c) importul de către o societate comercială a produselor folosite în sau legate de producția sa locală, în general, sau până la un nivel raportat la volumul sau la valoarea producției locale pe care o exportă;

d) importul de către o societate comercială al produselor folosite în sau legate de producția locală prin restrângerea accesului său la valută în limita unei sume legate de sumele în valută care se pot atribui acelei societăți comerciale; sau

e) exportul sau vânzarea pentru export de către o societate comercială a unor produse, fie prin specificarea produselor respective, fie a volumului sau a valorii produselor, fie ca proporție a volumului sau a valorii producției locale.

(3) Nici o dispoziție din paragraful (1) nu va fi interpretată ca împiedicând o parte contractantă să aplice măsuri investiționale legate de comerț, descrise în subparagrafele (2) a) și c), ca o condiție de eligibilitate în promovarea exporturilor, a ajutorului extern, a achizițiilor guvernamentale, a tarifelor preferențiale sau a programelor de contingentare.

(4) Fără a încălca dispozițiile paragrafului (1), o parte contractantă poate menține, temporar, unele măsuri investiționale legate de comerț, care erau în vigoare cu cel puțin 180 de zile înainte de semnarea de către ea a acestui tratat, cu condiția notificării și înscrierii sale în prevederile de eliminare a acestora, cuprinse în anexa TRM.

ARTICOLUL 6

Concurența

(1) Fiecare parte contractantă va acționa în sensul reducerii perturbărilor pieței și a barierelor în calea concurenței în activitatea economică din sectorul energetic.

(2) Fiecare parte contractantă va asigura că, în cadrul jurisdicției sale, are și aplică legi necesare și adecvate pentru activitatea economică în sectorul energetic, care să se refere la practicile anticoncurențiale concertate și unilaterale.

(3) Părțile contractante cu experiență în aplicarea regulilor privind concurența vor acorda întregul lor sprijin în furnizarea, la cerere, și în limita resurselor disponibile, de asistență tehnică pentru dezvoltarea și punerea în aplicare a regulilor de concurență de către alte părți contractante.

(4) Părțile contractante pot coopera în punerea în aplicare a regulilor lor privind concurența prin consultări și schimb de informații.

(5) Dacă o parte contractantă consideră că o anumită practică anticoncurențială desfășurată în aria altei părți contractante afectează în sens negativ un interes important, relevant pentru obiectivele identificate în acest articol, partea contractantă poate notifica celorlalte părți contractante și poate cere ca autoritățile sale, care supraveghează concurența, să inițieze acțiuni corespunzătoare de executare. Partea contractantă care face notificarea va include în această notificare informații suficiente pentru a permite părții contractante căreia i se notifică să identifice practicile anticoncurențiale care constituie obiectul notificării și se va oferi să furnizeze informații suplimentare și să coopereze în măsura în care partea contractantă care face notificarea poate să o facă. Partea contractantă căreia i se notifică sau, după caz, autoritățile competente pe probleme de concurență, se pot consulta cu autoritățile pe probleme de concurență ale părții contractante care a făcut notificarea și vor acorda întreaga lor considerație cererii părții contractante care a făcut notificarea în luarea deciziei de a iniția sau nu acțiunea de executare în ceea ce privește respectiva practică anticoncurențială menționată în notificare. Partea contractantă căreia i

s-a făcut notificarea va informa partea contractantă care a făcut notificarea asupra deciziei sale sau asupra deciziei autorităților competente și poate, dacă aceasta dorește, să informeze partea contractantă care a făcut notificarea asupra motivelor deciziei. Dacă este inițiată acțiunea de executare, partea contractantă careia i s-a făcut notificarea va înștiința partea contractantă care a făcut notificarea cu privire la rezultatele acesteia și, în măsura în care este posibil, cu privire la orice evoluție tranzitorie semnificativă.

(6) Nici o dispoziție a acestui articol nu va impune furnizarea de informații, de către o parte contractantă, contrar legilor sale privind furnizarea de informații, confidențialitatea sau secretul afacerii.

(7) Procedurile menționate în paragraful (5) și în art. 27 paragraful (1) vor fi, în acest tratat, mijloacele exclusive de soluționare a diferendelor care pot apărea la punerea în aplicare sau la interpretarea acestui articol.

ARTICOLUL 7

Tranzit

(1) Fiecare parte contractantă va lua măsurile necesare pentru a facilita tranzitul materialelor și produselor energetice conform principiului libertății tranzitului, fără a se face vreo deosebire în funcție de locul de origine, destinație sau forma de proprietate a acestor materiale și produse energetice, sau discriminare în ceea ce privește stabilirea prețului pe baza unor asemenea deosebiri și fără a fi supuse unor întârzieri, restricții sau tarife nejustificate.

(2) Părțile contractante vor încuraja entitățile competente să coopereze la:

- a) modernizarea facilităților de transport al energiei necesare pentru tranzitul materialelor și produselor energetice;
- b) dezvoltarea și exploatarea facilităților de transport al energiei, care deserveșc ariile mai multor părți contractante;
- c) aplicarea unor măsuri de atenuare a efectelor întreruperilor în aprovizionarea cu materiale și produse energetice;
- d) facilitarea interconectării facilităților de transport al energiei.

(3) Fiecare parte contractantă se obligă ca reglementările sale referitoare la transportul materialelor și produselor energetice și la utilizarea facilităților de transport al energiei să trateze materialele și produsele energetice în tranzit de o manieră care nu este mai puțin favorabilă decât cea în care reglementările sale tratează aceste materiale și produse provenind din sau destinate către aria sa, cu condiția să nu existe un acord internațional care să prevadă altfel.

(4) În cazul în care tranzitul de materiale și produse energetice nu poate fi efectuat pe baze comerciale cu facilități de transport al energiei, părțile contractante nu vor ridica obstacole în calea creării unor noi capacități, cu excepția cazului în care se prevede altfel de legislația aplicabilă, care este conformă paragrafului (1).

(5) O parte contractantă, prin a cărei arie pot tranzita materiale și produse energetice, nu va fi obligată:

- a) să permită construirea sau modificarea facilităților de transport al energiei; sau
- b) să permită tranzit nou sau suplimentar prin facilitățile de transport al energiei existente, dacă aceasta demonstrează celorlalte părți contractante interesate că i-ar periclita securitatea sau eficiența sistemelor energetice, inclusiv securitatea furnizării acesteia. Părțile contractante vor asigura, sub rezerva dispozițiilor paragrafelor (6) și (7), fluxurile stabilite ale materialelor și produselor energetice spre, de la sau între ariile altor părți contractante.

(6) În cazul unui diferend referitor la orice problemă care se ridică, legată de tranzit, o parte contractantă prin a cărei arie tranzitează materiale și produse energetice nu va întrerupe sau reduce, nu va permite unei

entități subordonate ei să întrerupă sau să reducă și nici nu va cere vreun fel de entitățile aflate sub jurisdicția ei să întrerupă sau să reducă fluxul existent de materiale și produse energetice înainte de încheierea procedurilor de soluționare a diferendului, prevăzute în paragraful (7), cu excepția cazului în care aceasta este prevăzută în mod expres într-un contract sau în alt acord care reglementează acest tranzit sau este permisă în conformitate cu hotărârea conciliatorului.

(7) Prevederile menționate mai jos se vor aplica unui diferend menționat în paragraful (6), dar numai după ce s-au epuizat toate căile de soluționare a diferendelor convenite, în prealabil, de părțile contractante, părți la diferend, sau de oricare entitate la care se face referire în paragraful (6) și o entitate a altei părți contractante, parte la diferend:

a) O parte contractantă care este parte la diferend poate să-l supună secretarului general, printr-o notificare care prezintă pe scurt problemele în litigiu. Secretarul general va notifica acest fapt tuturor părților contractante.

b) În termen de 30 de zile de la primirea unei astfel de notificări, secretarul general, în urma consultărilor pe care le are cu părțile la diferend și cu alte părți contractante interesate, va numi un conciliator. Acest conciliator va avea experiență în problemele care fac obiectul diferendului și nu va avea naționalitatea sau cetățenia unei părți la diferend sau a altor părți contractante interesate și nici reședința permanentă în aceste state.

c) Conciliatorul va căuta să găsească o soluție de înțelegere între părțile la diferend sau o procedură de soluționare. Dacă în termen de 90 de zile de la numirea sa el nu reușește să asigure o astfel de înțelegere, va recomanda o hotărâre pentru soluționarea diferendului sau o procedură de soluționare a acestuia și va hotărî asupra tarifelor și altor condiții intermediare pentru respectivul tranzit, care să fie respectate de la o dată pe care el o va specifica, până în momentul soluționării diferendului.

d) Părțile contractante se obligă să respecte și să se asigure că entitățile controlate de ele sau sub jurisdicția lor respectă orice hotărâre interimară prevăzută la subparagraful c), referitoare la tarife, termene și condiții pe o perioadă de 12 luni de la hotărârea conciliatorului sau până la soluționarea diferendului, oricare dintre ele are loc mai înainte.

e) Fără a încălca dispozițiile subparagrafului b), secretarul general poate să nu opteze pentru numirea unui conciliator, dacă consideră că diferendul se referă la un tranzit care formează sau a format obiectul unei proceduri de soluționare a diferendelor menționate la subparagrafele a)-d) și că acele proceduri nu au dus la o hotărâre privind soluționarea diferendului.

f) Conferința Cartei va adopta prevederi standard referitoare la modalitatea de desfășurare a concilierii și de plată a conciliatorilor.

(8) Nici o dispoziție a acestui articol nu va deroga de la drepturile și obligațiile unei părți contractante în virtutea dreptului internațional, inclusiv dreptul internațional cutumiar, din acordurile bilaterale sau multilaterale existente, inclusiv de la reglementările privind cablurile și conductele submarine.

(9) Acest articol nu va fi interpretat ca obligând o parte contractantă care nu are anumite tipuri de facilități de transport al energiei folosite pentru tranzit să ia orice măsură, potrivit acestui articol, cu privire la acel tip de facilitate de transport al energiei. Totuși acea parte contractantă este obligată să se conformeze dispozițiilor paragrafului (4).

(10) În sensul acestui articol:

a) tranzit înseamnă:

(i) trecerea peste aria unei părți contractante, cu sau fără transbordare, a materialelor și produselor energetice provenind din aria unui alt stat și destinate ariei unui stat terț, cu condiția ca acel stat sau statul terț să fie parte contractantă; sau

(ii) trecerea peste aria unei părți contractante a materialelor și produselor energetice provenind din aria altei părți contractante și destinate ariei acelei părți contractante, cu condiția ca cele două părți contractante interesate să nu hotărască altfel și să înregistreze hotărârea lor în anexa N. Cele două părți contractante pot radia înscrierile lor din anexa N, înaintând Secretariatului o notificare comună, scrisă, privind intențiile lor. Acesta va transmite acea notificare tuturor celorlalte părți contractante. Radierea va avea efect după 4 săptămâni de la data notificării menționate;

b) facilitățile de transport al energiei constau din conducte de transport al gazului de înaltă presiune, linii și rețele de înaltă tensiune pentru transportul curentului electric, conducte de țitei, conducte pentru pulberi de cărbune și alte facilități specifice mănuirii materialelor și produselor energetice.

ARTICOLUL 8

Transfer de tehnologie

(1) Părțile contractante sunt de acord să promoveze accesul la și transferul privind tehnologia energetică pe bază comercială și nediscriminatorie, pentru a sprijini dezvoltarea comerțului efectiv cu materiale și produse energetice și a investițiilor în acest domeniu, precum și pentru a pune în aplicare obiectivele Cartei în conformitate cu legile și reglementările lor și cu protejarea drepturilor de proprietate intelectuală.

(2) În mod corespunzător, în măsura în care este necesar pentru a transpune în fapt prevederile paragrafului (1), părțile contractante vor înlătura obstacolele existente și nu vor crea altele noi pentru transferul de tehnologie în domeniul materialelor și produselor energetice, precum și al echipamentelor și serviciilor aferente, sub rezerva obligațiilor de neproliferare și a altor obligații internaționale.

ARTICOLUL 9

Acces la capital

(1) Părțile contractante recunosc importanța piețelor de capital deschise în încurajarea fluxului de capital care să finanțeze comerțul cu materiale și produse energetice, precum și pentru efectuarea și sprijinirea investițiilor în activitățile economice din sectorul energetic în ariile părților contractante, în special ale acelor cu economie în tranziție. Fiecare parte contractantă se va strădui să promoveze condiții pentru accesul societăților și cetățenilor altor părți contractante pe piața sa de capital, în scopul finanțării comerțului cu materiale și produse energetice și în scopul realizării de investiții în activitatea economică din sectorul energetic în ariile celorlalte părți contractante, pe baze care nu sunt mai puțin favorabile decât acelea pe care le acordă, în împrejurări similare, propriilor sale societăți și cetățeni sau societăților și cetățenilor oricărei alte părți contractante sau ale unui stat terț, oricare sunt mai favorabile.

(2) O parte contractantă poate să adopte și să mențină programe care asigură acces la împrumuturi publice, credite nerambursabile, garanții și asigurări pentru facilitarea comerțului sau investițiilor în străinătate. Va pune la dispoziție facilitățile disponibile în conformitate cu obiectivele, limitările și criteriile unor astfel de programe (incluzând, dar nelimitându-se, sub nici un motiv, la obiectivele, limitările sau criteriile referitoare la locul de desfășurare a afacerii solicitantului unei astfel de facilități sau la locul de livrare a mărfurilor sau serviciilor furnizate cu ajutorul unor astfel de facilități) pentru investiții în activitatea economică din sectorul energetic al altor părți contractante sau pentru finanțarea comerțului cu materiale și produse energetice cu alte părți contractante.

(3) În aplicarea programelor privind activitățile economice din sectorul energetic pentru îmbunătățirea stabilității economice și a climatului investițional ale părților contractante, părțile contractante vor încuraja operațiunile, în măsura în care este cazul, și vor beneficia de experiența instituțiilor financiare internaționale componente.

(4) Nici o dispoziție a acestui articol nu va împiedica:

a) instituțiile financiare să aplice propriile practici de împrumut sau de subscriere pe baza principiilor pieței și considerentelor prudențiale; sau

b) o parte contractantă să ia măsuri:

(i) din motive prudențiale, inclusiv pentru protecția investitorilor, consumatorilor, depunătorilor, titularilor de polițe sau persoanelor cărora furnizorul de servicii financiare le datorează o obligație judiciară; sau

(ii) prin care să asigure integritatea și stabilitatea sistemului său financiar și al piețelor de capital.

PARTEA a III-a

Promovarea și protejarea investițiilor

ARTICOLUL 10

Promovarea, protejarea și tratamentul acordat investițiilor

(1) Fiecare parte contractantă, în conformitate cu dispozițiile acestui tratat, va încuraja și va crea condiții stabile, echitabile, favorabile și transparente investitorilor altor părți contractante pentru a efectua investiții în aria sa. Aceste condiții includ angajamente de acordare, în orice moment, investițiilor investitorilor altor părți contractante, a unui tratament just și echitabil. Aceste investiții se vor bucura, de asemenea, de cele mai constante măsuri de protecție și siguranță și nici o parte contractantă nu va afecta sub nici o formă, prin măsuri nejustificate sau discriminatorii, activitățile lor de management, întreținere, folosire, fructificare sau înstrăinare. În nici un caz, acestor investiții nu li se va acorda un tratament care este mai puțin favorabil decât cel prevăzut de dreptul internațional, inclusiv prin obligații de tratat. Fiecare parte contractantă va respecta orice obligație pe care și-a asumat-o față de un investitor sau cu privire la o investiție a unui investitor al altei părți contractante.

(2) Fiecare parte contractantă se va strădui să acorde investitorilor altei părți contractante, în ceea ce privește efectuarea unei investiții în aria sa, tratamentul descris la paragraful (3).

(3) În sensul acestui articol, tratament înseamnă tratamentul acordat de o parte contractantă care nu este mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor investitori sau investitorilor oricărei părți contractante sau oricărui stat terț, oricare este mai favorabil.

(4) Un tratat adițional va obliga fiecare parte, sub rezerva condițiilor stipulate în acest tratat, să acorde investitorilor altor părți, în ceea ce privește efectuarea unei investiții în aria sa, tratamentul descris în paragraful (3). Acel tratat va fi deschis semnării pentru statele sau organizațiile de integrare economică regională care au semnat sau au aderat la acest tratat. Negocierile tratatului adițional vor începe nu mai târziu de 1 ianuarie 1995, în vederea convenirii lui până la 1 ianuarie 1998.

(5) Fiecare parte contractantă se va strădui, privitor la efectuarea unei investiții în aria sa:

a) să limiteze la minimum excepțiile de la acordarea tratamentului descris în paragraful (3);

b) să înlăture, progresiv, restricțiile existente care afectează investitorii altor părți contractante.

(6)

a) O parte contractantă poate, în ceea ce privește efectuarea unei investiții în aria sa, să declare, voluntar, în orice moment, Conferinței Cartei, prin Secretariat, intenția sa de a nu introduce noi excepții la tratamentul descris la paragraful (3).

b) O parte contractantă poate, în orice moment, să se angajeze, voluntar, să acorde investitorilor altor părți contractante, în ceea ce privește efectuarea unei investiții în câteva sau în toate activitățile economice din sectorul energetic în aria sa, tratamentul descris la paragraful (3). Aceste angajamente vor fi notificate Secretariatului, vor fi înscrise în anexa VC și vor fi obligatorii în baza acestui tratat.

(7) Fiecare parte contractantă va acorda investițiilor din aria sa, aparținând investitorilor altei părți contractante, și activităților lor asociate, inclusiv de management, întreținere, folosire, fructificare sau înstrăinare, un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel acordat investițiilor propriilor investitori sau ale investitorilor altei părți contractante sau unui stat terț și activităților lor asociate, inclusiv de management, întreținere, folosire, fructificare sau înstrăinare, oricare este mai favorabil.

(8) Modalitățile de aplicare a dispozițiilor paragrafului (7) pentru programele prin care o parte contractantă acordă credite nerambursabile sau alte forme de asistență financiară sau încheie contracte pentru cercetarea și dezvoltarea tehnologiilor energetice vor fi păstrate pentru tratatul adițional prevăzut la paragraful (4). Fiecare parte contractantă va informa Conferința Cartei, prin Secretariat, asupra modalităților pe care le aplică programelor prevăzute la acest paragraf.

(9) Fiecare stat sau organizație de integrare economică regională care semnează sau aderă la acest tratat va depune la Secretariat, la data la care semnează tratatul sau depune instrumentele de aderare, un raport cuprinzând toate legile, reglementările sau alte măsuri privitoare la:

a) excepțiile de la paragraful (2); sau

b) programele la care se face referire în paragraful (8).

O parte contractantă va reactualiza raportul său prin transmiterea promptă a amendamentelor la secretariat. Conferința Cartei va analiza aceste rapoarte în mod periodic.

Cu privire la subparagraful a), raportul poate desemna părți din sectorul energetic în care o parte contractantă acordă investitorilor altei părți contractante tratamentul prevăzut la paragraful (3).

Cu privire la subparagraful b), această analiză a Conferinței Cartei poate să ia în considerare efectele acestor programe asupra concurenței și investițiilor.

(10) Fără a încălca prevederile acestui articol, tratamentul prevăzut la paragrafele (3) și (7) nu se va aplica protecției proprietății intelectuale; în schimb, tratamentul va fi așa cum este prevăzut de dispozițiile corespunzătoare din acordurile internaționale aplicabile privind protejarea drepturilor de proprietate intelectuală la care părțile contractante respective sunt părți.

(11) În sensul art. 26, aplicarea, de către o parte contractantă, a unei măsuri investiționale legate de comerț, așa cum se prevede la art. 5 paragrafele (1) și (2), unei investiții a unui investitor al altei părți contractante, existente la momentul acestei aplicări, va fi considerată, sub rezerva art. 5 paragrafele (3) și (4), o încălcare a unei obligații a primei părți contractante în baza acestui tratat.

(12) Fiecare parte contractantă va da asigurări că legislația ei internă prevede mijloace efective pentru a susține pretențiile și a pune în aplicare drepturile referitoare la investiții, la acordurile de investiții și la autorizațiile pentru investiții.

ARTICOLUL 11

Personal de specialitate

(1) Sub rezerva dispozițiilor legilor și reglementărilor sale interne referitoare la intrarea, șederea și activitatea persoanelor fizice, o parte contractantă va examina cu bună-credință cererile adresate de investitorii altor părți contractante și de personalul de specialitate care este angajat de acești investitori sau în cadrul investițiilor acestor investitori, de a intra și rămâne temporar în aria sa pentru a se angaja în activități legate de efectuarea, dezvoltarea, managementul, întreținerea, folosirea, fructificarea sau înstrăinarea investițiilor importante, inclusiv pentru consilierea sau prestarea serviciilor tehnice de specialitate.

(2) O parte contractantă va permite investitorilor altor părți contractante care au investiții în aria sa și investițiilor acestor investitori să angajeze orice persoană considerată indispensabilă, la alegerea

investitorului sau a investiției, indiferent de naționalitate și cetățenie, dacă acestea i s-a permis să intre, să stea și să lucreze în aria celei dintâi părți contractante și dacă angajarea respectă termenii, condițiile și perioadele de timp ale permisului acordat acestor persoane.

ARTICOLUL 12

Despăgubiri pentru pierderi

(1) Exceptând situațiile în care se aplică dispozițiile art. 13, unui investitor al unei părți contractante, care suferă o pierdere în legătură cu o investiție în aria altei părți contractante din cauza războiului sau a altui conflict armat, stării de necesitate, tulburărilor civile sau a altor evenimente similare din acea arie, i se va acorda, de către partea contractantă din urmă, referitor la restituirea, despăgubirea, compensarea sau altă soluționare, tratamentul care este cel mai favorabil dintre cele pe care partea contractantă le acordă oricăror altor investitori, indiferent dacă aceștia sunt proprii investitori, investitorii altei părți contractante sau investitorii unui stat terț.

(2) Fără a se aduce vreun prejudiciu paragrafului (1), unui investitor al unei părți contractante care, în oricare dintre situațiile la care se face referire în acel paragraf, suferă o pierdere în aria altei părți contractante rezultând din:

- a) rechiziționarea investiției sale sau a unei părți din aceasta de către forțele sau autoritățile părții contractante din urmă; sau
- b) distrugerea investiției sale sau a unei părți din aceasta de către forțele sau autoritățile părții contractante din urmă, care nu a fost cerută prin forța lucrurilor, i se va acorda restituire sau despăgubire care, în toate cazurile, va fi promptă, adecvată și efectivă.

ARTICOLUL 13

Exproprierea

(1) Investițiile investitorilor unei părți contractante în aria oricărei alte părți contractante nu vor fi naționalizate, expropriate sau supuse unor măsuri cu efect echivalent naționalizării sau exproprierii (denumită în continuare expropriere), exceptând cazul în care această expropriere este:

- a) într-un scop care este de interes public;
- b) nediscriminatorie;
- c) se efectuează în conformitate cu legea; și
- d) însoțită de plata unei despăgubiri prompte, adecvate și efective.

Această despăgubire va fi echivalentă cu valoarea justă de piață a investiției expropriate la momentul imediat anterior exproprierii sau înainte ca exproprierea iminentă să devină cunoscută într-un mod care să afecteze valoarea investiției (denumită în continuare data evaluării).

Această valoare justă de piață va fi exprimată, la cererea investitorului, în valută liber convertibilă, pe baza cursului de schimb existent pe piață pentru acea valută la data evaluării. Despăgubirea va include și dobânda la rata comercială stabilită în condiții de piață, de la data exproprierii până la data plății.

(2) Investitorul afectat va avea dreptul la o examinare promptă a cazului său, a evaluării investiției sale și a plății despăgubirii, conform legii părții contractante care a făcut exproprierea, de către o autoritate judecătorească sau o altă autoritate independentă și competentă a acestei părți contractante, în conformitate cu principiile stabilite în paragraful (1).

(3) Pentru evitarea oricărui dubiu, exproprierea va include situații în care o parte contractantă expropriează activele unei societăți comerciale din aria sa, în care un investitor al oricărei alte părți contractante are o investiție, inclusiv prin dreptul de proprietate asupra acțiunilor.

ARTICOLUL 14**Transferuri legate de investiții**

(1) Fiecare parte contractantă va garanta, în ceea ce privește investițiile investitorilor oricărei alte părți contractante din aria sa, transferul liber în sau din aria sa, inclusiv transferul:

- a) capitalului inițial și contribuțiilor suplimentare la capital pentru întreținerea și dezvoltarea unei investiții;
- b) veniturilor;
- c) plăților efectuate în baza unui contract, inclusiv amortizarea plăților capitalului și dobânzilor aferente, rezultate dintr-un acord de împrumut;
- d) veniturilor necheltuite și al altor remunerații ale personalului din străinătate angajat pentru acea investiție;
- e) încasărilor din vânzarea sau lichidarea totală sau parțială a unei investiții;
- f) plăților care decurg din reglementarea unui diferend;
- g) plății despăgubirii în baza art. 12 și 13.

(2) Transferurile în temeiul paragrafului (1) vor fi efectuate fără întârziere și, cu excepția veniturilor în natură, într-o valută liber convertibilă.

(3) Transferurile vor fi efectuate la cursul de schimb pe piață, existent la data transferului, pentru tranzacții la vedere în valuta în care se va face transferul. În absența unei piețe valutare, cursul ce va fi utilizat va fi ultimul curs aplicat investițiilor interne sau cursul de schimb cel mai recent pentru transformarea valutelor în drepturi speciale de tragere, oricare este mai favorabil pentru investitor.

(4) Fără a încălca dispozițiile paragrafelor (1)-(3), o parte contractantă poate să protejeze drepturile creditorilor sau să asigure concordanța cu legile privind emisiunea, comercializarea și negocierea titlurilor de valoare și să asigure executarea sentințelor rezultând din procedurile de judecată civile, administrative și penale, prin aplicarea echitabilă, nediscriminatorie și cu bună-credință a legilor și reglementărilor sale.

(5) Fără a încălca dispozițiile paragrafului (2), părțile contractante care sunt state ce au fost părți constitutive ale fostei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste pot să prevadă în acorduri încheiate între ele că transferul plăților se va face în valutele acelor părți contractante, cu condiția ca aceste acorduri să nu trateze investițiile din aria lor, aparținând investitorilor altor părți contractante, într-un mod mai puțin favorabil decât cel aplicat investițiilor investitorilor părților contractante care au încheiat astfel de acorduri sau investițiilor investitorilor unui stat terț.

(6) Fără a încălca dispozițiile subparagrafului (1) b), o parte contractantă poate restricționa transferul veniturilor în natură în cazul în care părți contractante i se permite prin art. 29 subparagraful (2) a) sau prin GATT și instrumentele conexe să restricționeze sau să interzică exportul sau vânzarea pentru export a produselor care constituie venituri în natură, cu condiția ca o parte contractantă să permită ca transferul veniturilor în natură să se efectueze așa cum este autorizat sau specificat printr-un acord de investiții, o autorizație de investiții sau alte acorduri scrise între partea contractantă și un investitor al altei părți contractante sau investițiile acestuia.

ARTICOLUL 15**Subrogarea**

(1) Dacă o parte contractantă sau o agenție desemnată de aceasta (denumită în continuare partea care acordă despăgubiri) face o plată în virtutea unei asigurări sau garanții acordate în legătură cu o investiție a unui investitor (denumit în continuare partea despăgubită) în aria altei părți contractante (denumită în continuare parte gazdă), partea gazdă va recunoaște:

a) transferul tuturor drepturilor și pretențiilor în legătură cu această investiție către partea care acordă despăgubirile; și

b) dreptul părții care acordă despăgubiri, în virtutea subrogării, să exercite toate aceste drepturi și să susțină aceste pretenții.

(2) Partea care acordă despăgubiri va fi îndreptățită, în toate cazurile, la:

a) același tratament în legătură cu drepturile și pretențiile primite de ea în virtutea transferului la care se face referire în paragraful (1); și

b) aceleași plăți datorate în baza acestor drepturi și pretenții, ca și cele pe care partea despăgubită a fost îndreptățită să le primească în virtutea acestui tratat, în legătură cu investiția în cauză.

(3) În nici o procedură care face obiectul art. 26, o parte contractantă nu va invoca, ca apărare, acțiunea reconvențională, dreptul la compensație sau oricare alt motiv, sau faptul că despăgubirea sau compensația, totală sau parțială, a pagubelor reclamate s-a primit sau va fi primită în baza unui contract de asigurare sau de garanție.

ARTICOLUL 16

Legătura cu alte acorduri

Când două sau mai multe părți contractante au încheiat un acord internațional anterior sau vor încheia un acord internațional ulterior, ai căror termeni se referă la aceleași aspecte ca și cele din partea a III-a sau a V-a a acestui tratat,

(1) nici o dispoziție din partea a III-a sau a V-a a acestui tratat nu va fi interpretată ca derogând de la prevederile termenilor altui acord sau de la dreptul de soluționare a diferendelor care rezultă din acel acord; și

(2) nici o prevedere a acestui alt acord nu va fi interpretată ca derogând de la dispozițiile părții a III-a sau a V-a a acestui tratat sau de la dreptul de soluționare a diferendelor în baza acestui tratat, în oricare dintre cazurile în care o asemenea dispoziție este mai favorabilă investitorului sau investiției.

ARTICOLUL 17

Circumstanțe în care nu se aplică partea a III-a a tratatului

Fiecare parte contractantă își rezervă dreptul de a refuza avantajele ce decurg din această parte:

(1) unei persoane juridice, dacă cetățeni sau naționali ai unui stat terț dețin sau controlează o astfel de persoană juridică și dacă aceasta nu are o activitate de bază în aria părții contractante în care ea este organizată; sau

(2) unei investiții, dacă partea contractantă care refuză stabilește că acea investiție este o investiție a unui investitor al unui stat terț cu care partea contractantă care refuză:

a) nu menține relații diplomatice; sau

b) adoptă sau menține măsuri care:

(i) interzic tranzacții cu investitorii aceluși stat; sau

(ii) ar amenința-o sau ar prejudicia-o, dacă avantajele acestei părți ar fi acordate investitorilor aceluși stat sau investițiilor sale.

PARTEA a IV-a

Dispoziții diverse

ARTICOLUL 18

Suveranitatea asupra resurselor energetice

- (1) Părțile contractante recunosc suveranitatea statului și drepturile suverane asupra resurselor energetice. Ele reafirmă că acestea trebuie să fie exercitate în conformitate cu regulile de drept internațional și sub rezerva respectării lor.
- (2) Fără a afecta obiectivele de promovare a accesului la resursele energetice și de explorare și dezvoltare a acestora pe baze comerciale, tratatul nu va prejudicia, în nici un fel, regulile părților contractante care guvernează sistemul de proprietate asupra resurselor energetice.
- (3) Fiecare stat continuă să dețină, în special, dreptul de a decide cu privire la zonele geografice din aria sa, care să fie făcute disponibile pentru explorarea și dezvoltarea resurselor lor energetice, optimizarea extracției lor și măsura în care acestea pot fi consumate sau exploatate, să specifice și să beneficieze de orice taxe, redevențe sau alte plăți financiare, care se percep în virtutea acestei explorări și exploatare, și să reglementeze aspectele de mediu și de siguranță legate de o astfel de explorare, dezvoltare și redare a utilizării inițiale a terenului în aria sa, precum și să participe la aceste explorări și exploatare, inter alia, prin participare directă a guvernului sau prin întreprinderi de stat.
- (4) Părțile contractante se angajează să faciliteze accesul la resursele energetice, inter alia, prin acordarea nediscriminatorie, pe bază de criterii care sunt făcute publice, de autorizații, licențe, concesiuni și contracte de prospectare și explorare sau de exploatare și extragere a resurselor energetice.

ARTICOLUL 19

Aspecte legate de mediu

- (1) Urmărind o dezvoltare durabilă și luând în considerare obligațiile sale care decurg din acordurile internaționale în domeniul mediului, la care este parte, fiecare parte contractantă se va strădui să minimizeze, de o manieră eficientă din punct de vedere economic, impactul negativ asupra mediului care are loc în interiorul sau în afara ariei sale, pentru toate activitățile din cadrul ciclului energetic din aria sa, luând măsurile de securitate necesare. În acest sens, fiecare parte contractantă va acționa de o manieră eficientă din punct de vedere al costurilor. Fiecare parte contractantă se va strădui să adopte, în cadrul politicilor și acțiunilor sale, măsuri de precauție pentru prevenirea sau minimizarea degradării mediului. Părțile contractante convin ca poluatorul din ariile părților contractante să suporte, în principiu, costurile poluării, inclusiv poluarea transfrontieră, în interesul public și fără a distorsiona investițiile în ciclul energetic sau comerțul internațional. Părțile contractante vor acționa astfel:
- a) vor lua în considerare aspectele legate de mediu în formularea și aplicarea politicilor lor energetice;
  - b) vor promova stabilirea prețurilor pe considerente de piață și cu o mai mare reflectare a costurilor și beneficiilor de mediu care rezultă din ciclul energetic;
  - c) ținând seama de art. 34 paragraful (4), vor încuraja cooperarea în atingerea obiectivelor de mediu ale Cartei și cooperarea în domeniul standardelor internaționale de mediu pentru ciclul energetic, luând în considerare diferențele dintre efectele adverse și abaterea de cost dintre părțile contractante;
  - d) vor lua în considerare, în mod deosebit, îmbunătățirea eficienței energetice, dezvoltarea și folosirea surselor de energie regenerabile, promovarea folosirii combustibililor curați și vor folosi tehnologii și mijloace tehnologice care reduc poluarea;
  - e) vor promova culegerea și diseminarea informațiilor privind politicile energetice cu efecte benefice asupra mediului și eficiente din punct de vedere economic și cu privire la practicile și tehnologiile eficiente din punct de vedere al costurilor;

- f) vor încuraja conștientizarea opiniei publice privind acțiunile cu impact asupra mediului din sistemul energetic, în scopul prevenirii sau al reducerii impactului negativ asupra mediului, și costurile legate de diferitele măsuri de prevenire și reducere;
- g) vor promova și vor coopera în domeniul cercetării, dezvoltării și aplicării tehnologiilor, practicilor și proceselor tehnologice eficiente din punct de vedere energetic și cu respectarea considerentelor de mediu, care vor reduce impactul negativ asupra mediului, precum și toate aspectele legate de ciclul energetic, într-o manieră eficientă din punct de vedere economic;
- h) vor încuraja crearea de condiții favorabile pentru transferul și răspândirea acestor tehnologii în condițiile unei protecții corespunzătoare și efective a drepturilor de proprietate intelectuală;
- i) vor promova o evaluare transparentă într-un stadiu incipient, anterior fazei de decizie și urmată de monitorizarea impactului asupra mediului, a proiectelor de investiții energetice semnificative;
- j) vor promova conștientizarea la nivel internațional privind schimbul de informații legat de programe și standarde de mediu relevante ale părților contractante, precum și de punere în aplicare a acelor programe și standarde;
- k) vor participa, la cerere, și în limita resurselor lor disponibile, la dezvoltarea și punerea în aplicare de programe de mediu corespunzătoare la diverse părți contractante.

(2) La cererea uneia sau mai multor părți contractante diferendele privind aplicarea și interpretarea dispozițiilor acestui articol vor fi analizate de Conferința Cartei care va căuta o soluție, în cazul în care nu există aranjamente privind modul de soluționare a acestor diferende în alte foruri internaționale corespunzătoare.

(3) În sensul acestui articol:

- a) ciclul energetic înseamnă întregul lanț, inclusiv activitățile legate de prospectarea, explorarea, producția, conversia, stocarea, transportul, distribuția și consumul diferitelor forme de energie și tratamentul și eliminarea deșeurilor, precum și dezafectarea sau oprirea acestor activități minimizând impactul negativ asupra mediului;
- b) impactul asupra mediului înseamnă orice efect cauzat de o anumită activitate asupra mediului, inclusiv asupra sănătății și protecției omului, florei, faunei, solului, aerului, apei, climei, peisajului, monumentelor istorice și altor structuri fizice sau interacțiunii lor între acești factori, inclusiv efectele asupra moștenirii culturale sau asupra condițiilor socioeconomice care rezultă din alterarea acestor factori;
- c) îmbunătățirea eficienței energetice înseamnă acționarea pentru menținerea aceleiași unități de produs (bun sau serviciu) fără a reduce calitatea sau performanțele produsului, concomitent cu reducerea cantității de energie necesară pentru realizarea aceluși produs;
- d) eficient din punct de vedere al costurilor înseamnă atingerea unui obiectiv cu cele mai reduse costuri sau obținerea celor mai mari beneficii la un cost dat.

ARTICOLUL 20

Transparență

(1) Legile, reglementările, hotărârile judecătorești și deciziile administrative cu aplicație generală, care afectează comerțul cu materiale și produse energetice, se înscriu, în conformitate cu art. 29 subparagraful

(2) a), printre măsurile care țin de regulile privind transparența, așa cum rezultă din GATT și din instrumentele conexe relevante.

(2) Legile, reglementările, hotărârile judecătorești și deciziile administrative de aplicare generală, puse în aplicare de către o parte contractantă, precum și acordurile în vigoare dintre părțile contractante, care se referă la alte aspecte din acest tratat, vor fi de asemenea publicate prompt, astfel încât să dea posibilitate

părților contractante și investitorilor să ia cunoștință de ele. Dispozițiile acestui paragraf nu obligă nici o parte contractantă să dezvăluie informații confidențiale care ar împiedica aplicarea legii sau ar fi contrare interesului public ori ar prejudicia interesele comerciale legitime ale unui investitor.

(3) Fiecare parte contractantă va desemna unul sau mai multe puncte de informare cărora să li se poată adresa cereri privind informații despre legile, reglementările, hotărârile judecătorești și deciziile administrative, mai sus menționate, și va informa prompt secretariatul despre existența lor, secretariatul făcându-le disponibile, la cerere.

ARTICOLUL 21

Impozite

(1) Dacă nu s-a convenit altfel în acest articol, nici o dispoziție a prezentului tratat nu se va aplica, astfel încât să creeze drepturi sau să impună obligații cu privire la măsurile fiscale ale părților contractante. În cazul oricărei neconcordanțe între dispozițiile acestui articol și oricare altă dispoziție din acest tratat, dispozițiile acestui articol vor prevala.

(2) Articolul 7 paragraful (3) se va aplica măsurilor fiscale, altele decât cele pe venit sau pe capital, cu excepția faptului că aceste dispoziții nu se vor aplica:

a) unui avantaj acordat de o parte contractantă în baza prevederilor fiscale ale oricărei convenții, acord sau aranjament, descrise în subparagraful 7 a) (ii); sau

b) oricărei măsuri fiscale care urmărește colectarea efectivă a impozitelor, cu excepția cazului când măsurile unei părți contractante discriminează în mod arbitrar împotriva materialelor și produselor energetice provenind din sau destinate pentru aria altei părți contractante, sau restricționează, în mod arbitrar, beneficiile acordate în baza dispozițiilor art. 7 paragraful (3).

(3) Dispozițiile art. 10 paragrafele (2) și (7) se vor aplica măsurilor fiscale ale părților contractante, altele decât cele pe venit sau pe capital, cu excepția faptului că aceste dispoziții nu se vor aplica:

a) pentru a impune obligații ce decurg din tratamentul națiunii celei mai favorizate cu privire la avantajele acordate de o parte contractantă în conformitate cu dispozițiile fiscale ale oricărei convenții, oricărui acord sau aranjament, descrise în subparagraful (7) a) (ii) sau care rezultă din calitatea de membru la o organizație de integrare economică regională; sau

b) oricare măsuri fiscale vizând să asigure colectarea efectivă de impozite, cu excepția cazului în care măsura discriminează, în mod arbitrar, un investitor al altei părți contractante sau restricționează, în mod arbitrar, beneficiile acordate în baza dispozițiilor legate de investiții din acest tratat.

(4) Dispozițiile art. 29 paragrafele (2)-(6) se aplică măsurilor fiscale, altele decât cele pe venit sau pe capital.

(5)

a) Articolul 13 se aplică impozitelor.

b) Atunci când o problemă care derivă din art. 13, referitoare fie la faptul că impozitul constituie o expropriere, fie că impozitul considerat ca expropriere este discriminatoriu, se vor aplica următoarele dispoziții:

(i) Investitorul sau partea contractantă care declară măsura de expropriere va supune cazul autorității fiscale competente, pentru a determina dacă impozitul este o măsură de expropriere sau dacă impozitul este discriminatoriu. În cazul în care lipsește o astfel de cerere din partea investitorului sau a părții contractante, organismele chemate să soluționeze diferendele în conformitate cu art. 26 subparagraful (2) c) sau art. 27 paragraful (2) vor supune cazul autorităților fiscale competente.

(ii) Autoritățile fiscale competente se vor strădui să soluționeze cazul, într-o perioadă de 6 luni de la notificare. Dacă este o problemă de nediscriminare, autoritățile fiscale competente vor aplica dispozițiile privind nediscriminarea din convențiile fiscale aplicabile sau dacă nu există prevederi privind nediscriminarea în aceste convenții sau în cazul în care astfel de convenții nu sunt în vigoare între părțile contractante interesate, ele vor aplica principiile de nediscriminare stipulate în convenția-cadru privind impozitele pe venit și capital a organizației pentru cooperare și dezvoltare economică.

(iii) Organismele chemate să soluționeze diferendele în baza art. 26 subparagraful (2) c) sau art. 27 paragraful (2) pot lua în considerare orice concluzie primită de la autoritatea fiscală competentă privind natura măsurii, respectiv dacă aceasta este o măsură de expropriere. Aceste organisme vor lua în considerare toate concluziile primite în perioada de 6 luni la care se face referire în subparagraful b) (ii), din partea autorității fiscale competente, inclusiv dacă impozitul este discriminatoriu. Aceste organisme pot lua, de asemenea, în considerare orice concluzie primită de la autoritatea fiscală competentă după expirarea perioadei de 6 luni.

(iv) După expirarea perioadei de 6 luni, la care se face referire în subparagraful (b) (ii), implicarea autorității fiscale competente nu poate în nici un caz să ducă la întârzierea procedurilor prevăzute la art. 26 și 27.

(6) Pentru evitarea oricărui dubiu, art. 14 nu va limita drepturile părții contractante de a impune sau de a percepe impozite prin reținere la sursă sau alte mijloace.

(7) În sensul acestui articol:

a) termenul măsuri fiscale cuprinde:

(i) orice prevedere referitoare la impozite din legislația națională a părții contractante sau a unei subdiviziuni politice sau a unei autorități locale; și

(ii) orice prevedere referitoare la impozite din convențiile de evitare a dublei impuneri sau din alte acorduri și aranjamente internaționale la care partea contractantă este parte;

b) vor fi considerate impozite pe venit sau pe capital toate impozitele stabilite pe venitul total, pe capitalul total sau pe elemente de venit sau de capital, inclusiv impozitele pe veniturile provenite din înstrăinarea proprietății, impozite pe avere, moșteniri și donații sau impozite similare, impozite pe suma totală a salariilor plătite de societățile comerciale, precum și impozitul pe creșterea valorii capitalului;

c) autoritate fiscală competentă înseamnă autoritatea competentă în conformitate cu un acord de evitare a dublei impuneri în vigoare între părțile contractante sau, în cazul în care nu este în vigoare nici un astfel de acord, ministrul sau ministerul responsabil pentru impozite sau reprezentanții lor autorizați;

d) pentru evitarea oricărui dubiu, termenii prevederi fiscale și impozite nu includ taxele vamale.

ARTICOLUL 22

Întreprinderi de stat și întreprinderi cărora li se acordă privilegii

(1) Fiecare parte contractantă se angajează ca, în cazul în care menține sau înființează o întreprindere de stat, aceasta își va desfășura activitatea legată de vânzarea sau cumpărarea de bunuri și servicii în aria sa, în concordanță cu obligațiile părții contractante prevăzute în partea a III-a a acestui tratat.

(2) Nici o parte contractantă nu va încuraja sau nu va cere unei astfel de întreprinderi să desfășoare activitate în aria sa într-o manieră neconformă cu obligațiile părții contractante prevăzute în acest tratat.

(3) Fiecare parte contractantă se angajează că, dacă înființează sau menține o entitate și îi conferă autoritate normativă, administrativă sau altă autoritate guvernamentală, această entitate va exercita acea autoritate în concordanță cu obligațiile părții contractante prevăzute în acest tratat.

(4) Nici o parte contractantă nu va încuraja sau nu va cere unei entități, căreia aceasta îi acordă privilegiul exclusiv sau special să-și desfășoare activitatea în aria sa într-o manieră neconformă cu obligațiile părții contractante prevăzute în acest tratat.

(5) În sensul acestui articol, entitate include o întreprindere, o agenție sau altă organizație, sau o persoană individuală.

ARTICOLUL 23

Respectarea de către autoritățile locale

(1) Fiecare parte contractantă este pe deplin răspunzătoare, prin acest tratat, pentru respectarea tuturor dispozițiilor acestui tratat și va lua măsurile necesare, în limita în care îi sunt disponibile, pentru a asigura respectarea lor de către guvernele regionale și locale și autoritățile din aria sa.

(2) Dispozițiile privind soluționarea diferendelor din partea a II-a, a IV-a și a V-a ale acestui tratat pot fi invocate în legătură cu măsurile ce afectează respectarea dispozițiilor tratatului de către o parte contractantă, care au fost luate de guverne regionale sau locale ori de autorități din aria părții contractante.

ARTICOLUL 24

Excepții

(1) Acest articol nu se aplică art. 12, 13 și 29.

(2) Dispozițiile tratatului, altele decât:

a) cele la care se face referire în paragraful (1); și

b) cu privire la subparagraful (i), partea a III-a a acestui tratat, nu vor împiedica o parte contractantă să adopte sau să aplice măsuri:

(i) necesare pentru a proteja viața sau sănătatea oamenilor, animalelor sau plantelor;

(ii) esențiale pentru achiziționarea sau distribuția materialelor și produselor energetice în condițiile în care acestea sunt deficitare, datorită unor cauze care nu depind de acea parte contractantă, cu condiția ca aceste măsuri să fie compatibile cu principiile potrivit cărora:

A) toate celelalte părți contractante au dreptul la o parte echitabilă din oferta internațională de astfel de materiale și produse energetice; și

B) orice astfel de măsuri care nu sunt compatibile cu dispozițiile acestui tratat vor fi suspendate imediat ce condițiile care le-au generat au încetat să existe; sau

(iii) în beneficiul investitorilor autohtoni sau persoane individuale, sau grupuri dezavantajate din punct de vedere social sau economic sau investițiilor acestora și notificate Secretariatului ca atare, cu condiția ca o astfel de măsură:

A) să nu aibă un impact semnificativ asupra economiei acelei părți contractante; și

B) să nu discrimineze între investitorul oricărei alte părți contractante și investitorii acelei părți contractante care nu fac parte dintre aceia pentru care s-a introdus această măsură, cu condiția ca aceste măsuri să nu fie aplicate într-un mod care să constituie o restricționare deghizată a activității economice în sectorul energetic sau un mijloc de discriminare arbitrar sau nejustificat între părți contractante sau între investitori sau alte persoane interesate ale părților contractante. Aceste măsuri vor fi motivate corespunzător și nu vor anula sau afecta beneficiile uneia sau mai multor părți contractante, pe care acestea le au prin acest tratat, mai mult decât este strict necesar pentru scopul final.

(3) Dispozițiile acestui tratat, altele decât cele la care se face referire în paragraful (1), nu vor fi interpretate ca împiedicând o parte contractantă de a lua măsurile pe care aceasta le consideră necesare:

a) pentru protejarea intereselor esențiale ale securității sale, inclusiv cele:

- (i) legate de aprovizionarea cu materiale și produse energetice a obiectivelor militare; sau
- (ii) luate în timp de război, conflict armat sau în cazul altor stări de urgență în relațiile internaționale;
- b) legate de punerea în aplicare a politicilor naționale cu privire la neproliferarea armelor nucleare sau altor instrumente care folosesc materiale fisionabile sau necesare pentru îndeplinirea obligațiilor sale în cadrul tratatului de neproliferare a armelor nucleare, a directivelor pentru furnizorii nucleari și a altor obligații sau înțelegeri internaționale de neproliferare nucleară; sau
- c) pentru menținerea ordinii publice.

O astfel de măsură nu va constitui o restricție deghizată în calea tranzitului.

(4) Dispozițiile acestui tratat care acordă tratamentul națiunii celei mai favorizate nu vor obliga o parte contractantă să extindă asupra investitorilor oricărei alte părți contractante un tratament preferențial:

- a) care rezultă din calitatea sa de membru la o zonă de comerț liber sau uniune vamală; sau
- b) care este acordat printr-un acord bilateral sau multilateral privind cooperarea economică dintre state care au fost părți constitutive ale fostei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste, până la stabilirea, pe o bază definitivă, a relațiilor lor economice reciproce.

ARTICOLUL 25

Acordul de integrare economică

(1) Nici o dispoziție a acestui tratat nu va fi astfel interpretată, încât să oblige o parte contractantă, care este parte la un acord de integrare economică (denumit în continuare AIE), să extindă, prin tratamentul națiunii celei mai favorizate, asupra altei părți contractante care nu este parte la AIE, un tratament preferențial aplicabil între părțile la acel AIE și care rezultă din calitatea lor de parte la acel AIE.

(2) În sensul paragrafului (1), AIE înseamnă un acord care liberalizează substanțial, inter alia, comerțul și investițiile, asigurând absența sau eliminarea, în mod substanțial, a tuturor discriminărilor între părțile la acesta, prin eliminarea măsurilor discriminatorii existente și/sau interzicerea de măsuri noi sau mai discriminatorii, fie la intrarea în vigoare a acestui acord, fie într-o perioadă de timp rezonabilă.

(3) Acest articol nu va afecta aplicarea GATT și a instrumentelor conexe în conformitate cu art. 29.

PARTEA a V-a

Reglementarea diferendelor

ARTICOLUL 26

Reglementarea diferendelor dintre un investitor și o parte contractantă

(1) Diferendele dintre o parte contractantă și un investitor al unei alte părți contractante în legătură cu o investiție a celei din urmă părți contractante, în aria celei dintâi părți contractante, și care se referă la o pretinsă încălcare a obligației celei dintâi părți contractante, în partea a III-a, se vor soluționa, pe cât posibil, pe cale amiabilă.

(2) Dacă aceste diferende nu pot fi reglementate în conformitate cu dispozițiile paragrafului (1), în termen de 3 luni de la data la care oricare parte la diferendă a solicitat o soluționare amiabilă, investitorul, parte la diferendă, poate opta pentru supunerea acestuia spre soluționare:

- a) la instanțele sau tribunalele administrative ale părții contractante care este parte la diferendă;
- b) în conformitate cu orice procedură aplicabilă de reglementare a diferendelor, asupra căreia s-a căzut de acord în prealabil; sau
- c) conform următoarelor paragrafe din acest articol.

(3)

a) Numai în condițiile menționate în subparagrafele b) și c) fiecare parte contractantă își dă, prin prezenta, consimțământul necondiționat pentru supunerea diferendului arbitrajului internațional sau concilierii internaționale conform dispozițiilor acestui articol.

b)

(i) părțile contractante menționate în lista din anexa ID nu își dau consimțământul necondiționat în cazul în care investitorul a supus, în prealabil, soluționarea diferendului în condițiile prevăzute la subparagraful (2) a) sau b).

(ii) Pentru motive de transparență, fiecare parte contractantă care este menționată în lista din anexa ID va depune la secretariat o declarație scrisă privind politicile, practicile și condițiile sale în acest sens, nu mai târziu de data depunerii instrumentelor sale de ratificare, acceptare sau aprobare, conform art. 39, sau a depunerii instrumentelor sale de aderare conform art. 41.

c) O parte contractantă menționată în anexa IA nu își dă acest acord necondiționat cu privire la un diferend apărut în condițiile arătate în ultima propoziție a art. 10 paragraful (1).

(4) În cazul în care un investitor optează să supună diferendul spre soluționare în conformitate cu subparagraful (2) c), investitorul trebuie să-și dea consimțământul în scris pentru ca diferendul să fie supus spre soluționare astfel:

a)

(i) Centrului Internațional pentru Reglementarea Diferendelor relative la Investiții, înființat ca urmare a Convenției pentru reglementarea diferendelor relative la investiții între state și persoane ale altor state, deschisă pentru semnare la Washington la 18 martie 1965 (denumită în continuare Convenția ICSID), dacă partea contractantă a investitorului și cealaltă parte contractantă, parte la diferend, sunt părți la sus-numita convenție; sau

(ii) Centrului Internațional pentru Reglementarea Diferendelor relative la Investiții, înființat ca urmare a convenției menționate în subparagraful a) (i), în baza regulilor care guvernează facilitățile adiționale pentru administrarea procedurilor secretariatului centrului (denumit în continuare Regulament adițional), dacă partea contractantă a investitorului sau cealaltă parte contractantă, parte la diferend, dar nu amândouă, este parte la convenția menționată mai sus;

b) unui arbitru unic sau unui tribunal ad-hoc de arbitraj, constituit în conformitate cu Regulamentul de arbitraj al Comisiei Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional (denumit în continuare UNCITRAL); sau

c) unei proceduri arbitrale în cadrul Institutului de Arbitraj al Camerei de Comerț din Stockholm.

(5)

a) Consimțământul dat în conformitate cu paragraful (3), împreună cu acordul scris al investitorului, dat ca urmare a prevederii menționate la paragraful (4), vor fi considerate ca satisfăcând cerința pentru:

(i) acordul scris al părților la diferend pentru îndeplinirea scopurilor menționate la cap. II al Convenției ICSIR și a celor din Regulamentul adițional;

(ii) o înțelegere în scris în sensul articolului II al Convenției Națiunilor Unite pentru recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine, semnată la New York la 10 iunie 1958 (denumită în continuare Convenția de la New York); și

(iii) părțile la contract să fi căzut de acord, în scris, în sensul art. 1 al Regulamentului de arbitraj al UNCITRAL.

b) Orice arbitraj menționat în acest articol se va desfășura, la cererea oricăreia dintre părțile la diferend, într-un stat care este parte la Convenția de la New York. Cererile supuse arbitrajului în condițiile

menționate vor fi considerate ca rezultând din raporturi sau tranzacții comerciale în sensul art. 1 al acestei convenții.

(6) Un tribunal stabilit potrivit dispozițiilor paragrafului (4) va hotărî asupra problemelor în diferend în conformitate cu acest tratat, precum și cu reglementările aplicabile și principiile de drept internațional.

(7) Un investitor, altul decât o persoană fizică care are naționalitatea părții contractante, parte la diferend la data consimțământului în scris menționat în paragraful (4) și care, înainte apariției diferendului dintre el și partea contractantă, este controlat de investitori ai unei alte părți contractante, va fi tratat, în sensul art. 25 subparagraful (2) b) al Convenției ICSID ca "național al unui alt stat" contractant, și, în sensul art. 1 paragraful (6) al Regulamentului adițional, va fi tratat ca "național al altui stat".

(8) Hotărârile arbitrale, care pot cuprinde și o obligație de plată, vor fi definitive și obligatorii pentru părțile în diferend. O hotărâre arbitrală privind o măsură a unui guvern local sau a unei autorități a părții contractante, parte la diferend, va stipula că partea contractantă poate să plătească despăgubiri bănești în locul oricărei alte reparații acordate. Fiecare parte contractantă va aduce la îndeplinire o astfel de hotărâre fără întârziere și va crea condiții pentru executarea ei efectivă în aria sa.

ARTICOLUL 27

Reglementarea diferendelor dintre părțile contractante

(1) Părțile contractante se vor strădui să-și soluționeze diferendele cu privire la aplicarea sau interpretarea acestui tratat pe căi diplomatice.

(2) Dacă un diferend nu a fost soluționat în conformitate cu paragraful (1), într-o perioadă de timp rezonabilă, oricare dintre părțile la diferend poate supune problema respectivă unui tribunal ad-hoc conform acestui articol, în baza notificării scrise adresate celeilalte părți la diferend, cu excepția cazurilor în care prezentul tratat dispune altfel, sau părțile contractante au convenit altfel în scris, precum și, cu excepția referitoare la aplicarea și interpretarea art. 6 sau art. 19 sau pentru părțile contractante menționate în anexa IA, a ultimei propoziții a art. 10 paragraful (1).

(3) Un astfel de tribunal ad-hoc se va constitui după cum urmează:

a) Partea contractantă care inițiază procedura va desemna un membru al tribunalului și va informa cealaltă parte contractantă la diferend asupra acestei desemnări, în termen de 30 de zile de la primirea notificării menționate în paragraful (2) a celeilalte părți contractante.

b) În termen de 60 de zile de la primirea notificării în scris, la care se referă paragraful (2), cealaltă parte contractantă, care este parte la diferend, va desemna un membru. Dacă desemnarea nu se va face în termenul stabilit, partea contractantă care a inițiat procedura poate solicita, în termen de 90 de zile de la primirea notificării în scris, menționată în paragraful (2), ca desemnarea să fie făcută în conformitate cu subparagraful d).

c) Părțile contractante care sunt părți la diferend vor desemna un al treilea membru care nu poate să aibă naționalitatea sau cetățenia părții contractante care este parte la diferend. Acest membru va fi președintele tribunalului. Dacă, în termen de 150 de zile de la primirea notificării la care se referă paragraful (2), părțile contractante nu pot cădea de acord asupra numirii unui al treilea membru, acea numire se va face, conform subparagrafului (3) d), la cererea oricăreia dintre părțile contractante, depusă în termen de 180 de zile de la primirea notificării.

d) Desemnările necesare a fi făcute conform acestui paragraf se vor face de către secretarul general al Curții Permanente de Arbitraj Internațional în termen de 30 de zile de la primirea cererii înaintate în acest sens. Dacă secretarul general este împiedicat să-și îndeplinească această sarcină, numirile vor fi făcute de

către primul secretar al biroului. Dacă, la rândul său, acesta din urmă este împiedicat să își îndeplinească o astfel de sarcină, numirile se vor face de către un loțiitor care este cel mai mare în funcție.

e) Desemnările făcute în conformitate cu subparagrafele a)-d) vor fi făcute ținând seama de calificarea și experiența celor care vor fi desemnați, în special în privința problemelor care fac obiectul acestui tratat.

f) În absența unui acord contrar între părțile contractante, se va aplica Regulamentul de arbitraj al UNCITRAL, cu excepția modificărilor făcute de părțile contractante care sunt parte la diferend sau de arbitri. Tribunalul va lua hotărârile cu majoritatea de voturi a membrilor săi.

g) Tribunalul va decide asupra diferendului în conformitate cu dispozițiile acestui tratat, cu regulile aplicabile și cu principiile dreptului internațional.

h) Sentința arbitrală va fi definitivă și obligatorie pentru părțile contractante care sunt parte la diferend.

i) În cazul în care, la pronunțarea unei sentințe, tribunalul consideră că una dintre măsurile prevăzute de un guvern local sau regional sau de o autoritate din aria părții contractante, menționată în partea I a anexei P, nu este conformă cu dispozițiile prezentului tratat, oricare parte la diferend poate invoca prevederile părții a II-a a anexei P.

j) Cheltuielile tribunalului, ce includ și remunerația membrilor săi, vor fi suportate în părți egale de către părțile contractante care sunt parte la diferend. Tribunalul poate, în orice caz, să dispună, după cum consideră, ca una dintre părțile contractante, care este parte la diferend, să plătească o parte mai mare din cheltuieli.

k) În cazul în care părțile contractante la diferend nu convin altfel, tribunalul își va desfășura lucrările la Haga și va folosi clădirea și facilitățile Curții Permanente de Arbitraj Internațional.

l) O copie de pe sentința arbitrală va fi depusă la secretariat, care o va face general disponibilă.

ARTICOLUL 28

Neaplicarea articolului 27 anumitor diferende

Un diferend între părțile contractante cu privire la aplicarea sau interpretarea art. 5 sau 29 nu va fi soluționat în conformitate cu dispozițiile art. 27, decât dacă părțile contractante, părți la diferend, convin în acest fel.

PARTEA a VI-a

Dispoziții tranzitorii

ARTICOLUL 29

Prevederi interimare cu privire la aspecte legate de comerț

(1) Dispozițiile acestui articol se vor aplica comerțului cu materiale și produse energetice, atât timp cât o parte contractantă nu este membră la GATT și instrumentele conexe.

(2)

a) Comerțul cu materiale și produse energetice dintre părțile contractante, dintre care cel puțin una nu este parte la GATT sau la un instrument conex relevant, va fi guvernat, sub rezerva subparagrafelor b) și c) și a excepțiilor și regulilor stipulate în anexa G, de prevederile GATT 1947 și de instrumentele conexe, așa cum erau ele aplicate la 1 martie 1994 și practicate pentru materiale și produse energetice de membrii la GATT 1947 între ei, ca și cum toate părțile contractante sunt părți la GATT 1947 și la instrumentele conexe.

b) Acest comerț al unei părți contractante, care este un stat care a fost parte constitutivă a fostei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste, poate fi guvernat, sub rezerva dispozițiilor anexei TFU, de un acord între

două sau mai multe asemenea state, până la 1 decembrie 1999 sau până la admiterea acelei părți contractante la GATT, dacă acest act are loc mai devreme de 1 decembrie 1999.

c) În ceea ce privește comerțul dintre oricare dintre cele două părți la GATT, subparagraful a) nu se va aplica, dacă una dintre aceste părți nu este parte la GATT 1947.

(3) Fiecare semnatar al acestui tratat și fiecare stat sau organizație de integrare economică regională care aderă la acest tratat, la data semnării sau depunerii instrumentelor de aderare, va depune la Secretariat lista taxelor sale vamale și a altor taxe percepute la import sau export pentru materiale și produse energetice, notificând nivelul unor asemenea taxe la data semnării sau depozitării.

Orice modificare a acestor taxe va fi notificată la Secretariat, care va informa în mod corespunzător părțile contractante.

(4) Fiecare parte contractantă se va strădui să nu mărească taxele vamale sau alte taxe percepute la import sau la export:

a) în cazul importului de materiale și produse energetice menționate în partea I a ofertei părții contractante la care se face referire la art. II al GATT, peste nivelul prevăzut în ofertă, dacă partea contractantă este membru GATT;

b) în cazul exportului de materiale și produse energetice și al importului lor, dacă partea contractantă nu este membru GATT, peste nivelul notificat cel mai recent la Secretariat, cu excepția cazurilor permise în conformitate cu subparagraful (2) a).

(5) O parte contractantă poate mări taxele vamale și alte taxe peste nivelul specificat în paragraful (4), numai dacă:

a) în cazul unor taxe vamale sau al altor taxe percepute la import, o asemenea acțiune nu este incompatibilă cu dispozițiile aplicabile ale GATT, altele decât acele dispoziții ale GATT 1947 și ale instrumentelor conexe prevăzute în anexa G și dispozițiile corespondente ale GATT 1994 și ale instrumentelor conexe; sau

b) s-a notificat la Secretariat propunerea sa privind această creștere, în măsura în care este permisă de procedurile sale legislative, acordând celorlalte părți contractante posibilitatea pentru consultări în legătură cu această propunere și a luat în considerare pozițiile acestor părți contractante.

(6) Semnatarii se angajează să înceapă negocieri, nu mai târziu de 1 ianuarie 1995, în vederea încheierii, până la 1 ianuarie 1998, corespunzător evoluțiilor din sistemul de comerț mondial, privind un text de amendament la acest tratat, cu condiția respectării regulilor ce vor fi convenite, în sensul ca fiecare parte contractantă să se angajeze să nu mărească taxele vamale și alte taxe peste nivelul menționat în acel amendament.

(7) Anexa D se va aplica diferendelor privind respectarea dispozițiilor aplicabile comerțului în baza acestui articol, cu condiția ca ambele părți contractante să nu convină altfel, precum și diferendelor, privind respectarea art. 5, dintre părțile contractante, dintre care cel puțin una nu este parte la GATT, cu mențiunea că anexa D nu se va aplica nici unui diferend între părțile contractante, a cărui substanță derivă dintr-un acord care:

a) a fost notificat în conformitate cu și îndeplinește celelalte cerințe conținute în subparagraful (2) b) și anexa TFU; sau

b) înființează o zonă de comerț liber sau o uniune vamală, așa cum se menționează în art. XXIV al GATT.

ARTICOLUL 30

Evoluții în aranjamentele privind comerțul mondial

În lumina rezultatelor Runderi Uruguay a negocierilor comerciale multilaterale încorporate, în principal, în Actul final încheiat la Marrakesh la 15 aprilie 1994, părțile contractante se angajează să înceapă analizarea amendamentelor adecvate la acest tratat, nu mai târziu de 1 iulie 1995 sau la intrarea în vigoare a acestui tratat, dacă aceasta va fi ulterioară datei de 1 iulie 1995, în vederea adoptării acestor amendamente de către Conferința Cartei.

ARTICOLUL 31

Echipamente energetice

Conferința provizorie a Cartei va începe, la prima sa reuniune, examinarea posibilității de includere a echipamentelor energetice în dispozițiile din tratat legate de comerț.

ARTICOLUL 32

Aranjamente tranzitorii

(1) Recunoscând necesitatea unei perioade de timp pentru adaptarea la cerințele economiei de piață, o parte contractantă, care figurează în lista din anexa T, poate să suspende temporar respectarea deplină a obligațiilor sale care decurg din una sau din următoarele dispoziții ale acestui tratat, sub rezerva condițiilor din paragrafele (3)-(6):

Articolul 6 paragrafele (2) și (5)

Articolul 7 paragraful (4)

Articolul 9 paragraful (1)

Articolul 10 paragraful (7) - măsuri specifice

Articolul 14 subparagraful (1)d) - privitor doar la transferul câștigurilor necheltuite

Articolul 20 paragraful (3)

Articolul 22 paragrafele (1) și (3).

(2) Alte părți contractante vor acorda asistență unei părți contractante care și-a suspendat respectarea deplină a obligațiilor sale potrivit paragrafului (1) pentru a realiza condițiile în care această suspendare poate înceta. Această asistență poate fi acordată în oricare formă pe care celelalte părți contractante o consideră cea mai eficientă pentru a răspunde necesităților notificate potrivit subparagrafului (4) c), inclusiv, acolo unde este cazul, prin aranjamente bilaterale sau multilaterale.

(3) Dispozițiile aplicabile, etapele până la aplicarea deplină a fiecăreia, măsurile care trebuie luate și data sau, în mod excepțional, acțiunea la care fiecare etapă este încheiată și fiecare măsură este luată sunt enumerate în anexa T pentru fiecare parte contractantă care solicită aranjamente tranzitorii. Fiecare asemenea parte contractantă va lua măsurile specificate până la data indicată pentru dispoziția respectivă și stadiul ei, așa cum se precizează în anexa T. Părțile contractante care au suspendat temporar respectarea deplină a paragrafului (1) se angajează să se conformeze pe deplin obligațiilor respective până la 1 iulie 2001. Dacă o parte contractantă consideră necesar, datorită unor împrejurări excepționale, să ceară ca perioada acestei suspendări temporare să fie extinsă sau să fie introdusă o altă suspendare temporară care nu a fost inițial prevăzută în anexa T, hotărârea asupra unei cereri de amendare a anexei T va fi luată de Conferința Cartei.

(4) O parte contractantă care a invocat aranjamente tranzitorii va notifica Secretariatului cel puțin o dată la 12 luni, în ceea ce privește:

a) aplicarea măsurilor specificate în anexa T și progresul realizat în sensul respectării depline;

b) progresul pe care aceasta se așteaptă să-l înregistreze în următoarele 12 luni, în sensul respectării depline a obligațiilor sale, orice problemă pe care aceasta o prevede și propunerile sale pentru abordarea

acestei probleme;

c) asistența tehnică necesară pentru facilitarea finalizării etapelor menționate în anexa T, în vederea aplicării depline a acestui tratat sau pentru rezolvarea problemelor notificate conform subparagrafului b), precum și pentru promovarea altor reforme necesare, orientate spre economia de piață și modernizarea sectorului energetic;

d) orice împrejurare care ar face necesară o solicitare de tipul celei menționate în paragraful (3).

(5) Secretariatul va acționa astfel:

a) va transmite tuturor părților contractante notificările la care s-a făcut referire în paragraful (4);

b) va transmite și va promova activ, în mod adecvat, bazându-se, acolo unde este cazul, pe aranjamentele existente în cadrul altor organizații internaționale, corelarea necesităților și a ofertelor de asistență tehnică la care s-a făcut referire în paragraful (2) și subparagraful (4) c);

c) va transmite tuturor părților contractante, la sfârșitul fiecărei perioade de 6 luni, un rezumat al oricăror notificări făcute potrivit subparagrafelor (4) a) și d).

(6) Conferința Cartei va examina, anual, progresele înregistrate de părțile contractante în aplicarea dispozițiilor acestui articol și corelarea necesităților și ofertelor de asistență tehnică la care s-a făcut referire în paragraful (2) și subparagraful (4) c). În cursul acestei examinări aceasta poate să hotărască luarea măsurilor adecvate.

PARTEA a VII-a Structură și instituții

ARTICOLUL 33 Protocoale și declarații ale Cartei Energiei

(1) Conferința Cartei poate autoriza negocierea unor protocoale și declarații ale Cartei Energiei, în scopul atingerii obiectivelor și principiilor Cartei.

(2) Oricare semnatar al Cartei poate participa la aceste negocieri.

(3) Un stat sau o organizație de integrare economică regională nu va deveni parte la un protocol sau o declarație fără a fi sau a deveni, în același timp, semnatar al Cartei și parte contractantă la acest tratat.

(4) Sub rezerva dispozițiilor paragrafului (3) și a subparagrafului (6) a), prevederile finale aplicabile unui protocol vor fi definite în acel protocol.

(5) Un protocol se va aplica numai părților contractante care consimt să fie legate prin acesta și nu va face derogare de la drepturile și obligațiile acelor părți contractante care nu sunt parte la protocol.

(6)

a) Un protocol poate transfera competențe Conferinței Cartei și atribuții Secretariatului, cu condiția ca nici un astfel de transfer să nu poată fi făcut printr-un amendament la protocol, care nu este aprobat de Conferința Cartei, aprobare care nu poate să se dea în baza unei dispoziții din protocolul autorizat în baza subparagrafului b).

b) Un protocol care prevede hotărâri ce trebuie luate de Conferința Cartei poate, sub rezerva subparagrafului a), și referitor la aceste hotărâri, să prevadă:

(i) reguli de vot, altele decât cele prevăzute la art. 36;

(ii) ca numai părțile la protocol să fie considerate a fi părți contractante în sensul art. 36 sau eligibile de a vota în conformitate cu regulile stipulate în protocol.

ARTICOLUL 34

Conferința Cartei Energiei

(1) Părțile contractante se vor întâlni periodic în cadrul Conferinței Cartei Energiei (denumită în continuare Conferința Cartei), la care fiecare parte contractantă are dreptul să aibă un reprezentant. Reuniunile ordinare se vor ține la intervale determinate de Conferința Cartei.

(2) Reuniuni extraordinare ale Conferinței Cartei pot fi ținute la date ce pot fi stabilite de Conferința Cartei sau la cererea scrisă a oricărei părți contractante, cu condiția ca, în intervalul de 6 săptămâni de la cererea comunicată părților contractante de către Secretariat, aceasta să fie susținută de cel puțin o treime din numărul părților contractante.

(3) Atribuțiile Conferinței Cartei vor fi:

- a) să îndeplinească sarcinile stabilite pentru ea, prin acest tratat sau protocoale;
- b) să supravegheze și să faciliteze aplicarea principiilor Cartei și a dispozițiilor acestui tratat și a protocoalelor;
- c) să faciliteze, în conformitate cu dispozițiile acestui tratat și ale protocoalelor, coordonarea măsurilor generale adecvate pentru aplicarea principiilor Cartei;
- d) să examineze și să adopte programul de lucru al Secretariatului;
- e) să examineze și să aprobe bilanțurile anuale și bugetul Secretariatului;
- f) să examineze și să aprobe sau să adopte condițiile din acordul referitor la sediul central sau din alte înțelegeri, inclusiv privilegiile și imunitățile considerate necesare pentru Conferința Cartei și Secretariat;
- g) să încurajeze eforturi de cooperare care să ducă la facilitarea și promovarea reformelor orientate spre economia de piață și modernizarea sectoarelor energetice în țările Europei Centrale și de Est și în republicile fostei Uniuni Sovietice, care sunt țări cu economie în tranziție;
- h) să autorizeze și să aprobe condițiile de referință pentru negocierea protocoalelor și să examineze și să adopte textele acestora și amendamentele aduse lor;
- i) să autorizeze negocierea declarațiilor și să aprobe elaborarea lor;
- j) să decidă asupra aderării la acest tratat;
- k) să autorizeze negocierea, să examineze și să aprobe sau să adopte acorduri de asociere;
- l) să examineze și să adopte textele amendamentelor la acest tratat;
- m) să examineze și să aprobe modificări și schimbări cu caracter tehnic la anexele acestui tratat;
- n) să numească pe secretarul general și să ia toate hotărârile necesare pentru înființarea și funcționarea Secretariatului, inclusiv structura, numărul de angajați și criteriile standard pentru angajarea funcționarilor și a celorlalți angajați.

(4) Pentru îndeplinirea sarcinilor sale, Conferința Cartei va coopera, prin Secretariat, cu alte instituții și organizații cu competențe stabilite în aspecte legate de obiectivele acestui tratat, și va folosi, pe cât posibil, serviciile și programele acestora în conformitate cu criteriile economice și de eficiență.

(5) Conferința Cartei poate înființa organisme subsidiare pe care le consideră necesare pentru aducerea la îndeplinire a atribuțiilor sale.

(6) Conferința Cartei va examina și va adopta reguli de procedură și reguli financiare.

(7) În anul 1999 și după aceea, la intervale de timp (nu mai lungi de 5 ani), care vor fi stabilite de Conferința Cartei, Conferința Cartei va reexamina competențele ce i-au fost conferite prin acest tratat, având în vedere măsura în care prevederile acestui tratat și ale protocoalelor au fost puse în aplicare. La încheierea fiecărei reexaminări, Conferința Cartei poate amenda sau anula atribuțiile specificate la paragraful (3) și poate elibera Secretariatul.

ARTICOLUL 35

- (1) Pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, Conferința Cartei va avea un secretariat care va fi compus dintr-un secretar general și personal stabilit astfel încât să asigure o prestare eficientă.
- (2) Secretarul general va fi numit de Conferința Cartei. Prima numire de acest fel va fi pe o perioadă de maximum 5 ani.
- (3) În exercitarea atribuțiilor sale, Secretariatul va răspunde în fața Conferinței Cartei și va raporta acesteia.
- (4) Secretariatul va acorda Conferinței Cartei asistența necesară pentru aducerea la îndeplinire a sarcinilor sale și va exercita atribuțiile care i-au fost desemnate în acest tratat sau într-un protocol, sau oricare alte atribuții stabilite acestuia de către Conferința Cartei.
- (5) Secretariatul poate intra în aranjamente administrative sau contractuale care pot fi cerute de îndeplinirea efectivă a atribuțiilor sale.

ARTICOLUL 36

Votarea

- (1) Unanimitatea părților contractante prezente și votante la reuniunile Conferinței Cartei va fi cerută pentru următoarele hotărâri pe care trebuie să le ia Conferința Cartei:
  - a) adoptarea amendamentelor la acest tratat, altele decât cele de la art. 34, 35 și de la anexa T;
  - b) aprobarea aderărilor la acest tratat, potrivit art. 41, a statelor sau organizațiilor de integrare economică regională, care nu au fost semnate ale Cartei până la data de 16 iunie 1995;
  - c) autorizarea negocierilor și aprobarea sau adoptarea textelor acordurilor de asociere;
  - d) aprobarea modificărilor la anexele EM, NI, G și B;
  - e) aprobarea modificărilor tehnice la anexele acestui tratat; și
  - f) aprobarea numirii, de către secretarul general, a membrilor panelului, în conformitate cu anexa D paragraful (7).
- Părțile contractante vor depune toate eforturile pentru obținerea acordului prin consens pentru oricare problemă care necesită hotărârea lor, în baza acestui tratat. Dacă acordul nu poate fi obținut prin consens, se vor aplica paragrafele (2) și (5).
- (2) Hotărârile legate de aspecte bugetare la care se face referire în art. 34 subparagraful (3) e) vor fi luate cu o majoritate absolută a părților contractante, a căror contribuție evaluată, după cum se specifică în anexa B, reprezintă, în total, cel puțin trei pătrimi din contribuția totală evaluată.
- (3) Hotărâri privind aspecte ce decurg din art. 34 paragraful (7) vor fi luate cu o majoritate de trei pătrimi din numărul părților contractante.
- (4) Cu excepția cazurilor menționate în subparagrafele (1) a) - (1) f), paragrafele (2) și (3) și sub rezerva paragrafului (6), hotărârile care decurg din acest tratat vor fi luate cu o majoritate de trei pătrimi din numărul părților contractante prezente și votante la reuniunea Conferinței Cartei la care aceste probleme urmează să fie decise.
- (5) În sensul acestui articol, părți contractante prezente și votante înseamnă părțile contractante prezente și care votează afirmativ sau negativ, cu condiția ca Conferința Cartei să poată decide asupra regulilor de procedură care să permită ca astfel de hotărâri să fie luate de părțile contractante prin corespondență.
- (6) Cu excepția situațiilor menționate în paragraful (2), nici o hotărâre la care se face referire în acest articol nu este valabilă, dacă nu are sprijinul unei majorități simple a părților contractante.
- (7) O organizație de integrare economică regională va avea, la votare, un număr de voturi egal cu numărul statelor sale membre care sunt părți contractante la acest tratat, cu condiția ca această organizație să nu și exercite dreptul de vot, dacă acesta a fost exercitat de statele sale membre și viceversa.

(8) În cazul în care persistă o restanță în achitarea obligațiilor financiare pe care o parte contractantă le are prin acest tratat, Conferința Cartei poate suspenda, total sau parțial, dreptul de vot al acelei părți contractante.

ARTICOLUL 37

Principii de finanțare

(1) Fiecare parte contractantă suportă costurile privind participarea sa la întâlnirile Conferinței Cartei și ale altor organisme subsidiare.

(2) Costurile rezultând din întâlnirile Conferinței Cartei și ale altor organisme subsidiare sunt considerate ca fiind costuri ale Secretariatului.

(3) Costurile Secretariatului sunt suportate de părțile contractante și sunt determinate în conformitate cu capacitatea lor de plată, așa cum se specifică în anexa B, ale cărei dispoziții pot fi revizuite din timp în timp, în conformitate cu dispozițiile art. 36 subparagraful (1) d).

(4) Un protocol va conține prevederi prin care să se asigure că toate costurile Secretariatului, decurgând dintr-un protocol, sunt suportate de părțile la acest protocol.

(5) Conferința Cartei poate accepta, în plus, contribuții voluntare din partea uneia sau mai multor părți contractante sau din alte surse. Costurile acoperite de aceste contribuții nu vor fi considerate costuri ale Secretariatului în sensul paragrafului (3).

PARTEA a VIII-a

Dispoziții finale

ARTICOLUL 38

Semnarea

Acest tratat va fi deschis pentru semnare la Lisabona, începând cu 17 decembrie 1994 până la 16 iunie 1995, de către statele și organizațiile de integrare economică regională, care au semnat Carta.

ARTICOLUL 39

Ratificarea, acceptarea sau aprobarea

Acest tratat va fi supus ratificării, acceptării sau aprobării de către semnatari. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la depozitar.

ARTICOLUL 40

Aplicarea la teritorii

(1) Oricare stat sau organizație de integrare economică regională poate, în momentul semnării, ratificării, acceptării, aprobării sau asocierii, printr-o declarație depusă la depozitar, să declare că dispozițiile tratatului se extind asupra tuturor teritoriilor pe care acesta/aceasta le reprezintă pe plan internațional sau asupra unuia sau mai multora dintre acestea. O astfel de declarație are efect din momentul intrării în vigoare a tratatului pentru acea parte contractantă.

(2) Oricare parte contractantă poate, la o dată ulterioară, printr-o declarație depusă la depozitar, să extindă aplicarea dispozițiilor acestui tratat altor teritorii specificate în declarație. În ceea ce privește aceste teritorii, tratatul intră în vigoare în a 90-a zi de la primirea de către depozitar a unei astfel de declarații.

(3) O declarație făcută în baza celor două paragrafe precedente poate, în ceea ce privește oricare teritoriu specificat într-o astfel de declarație, să fie retrasă printr-o notificare adresată depozitarului. Retragera, sub rezerva aplicabilității art. 47 paragraful (3), devine efectivă la expirarea unui an de la data primirii de către depozitar a unei astfel de notificări.

(4) Definiția arie în art. 1 paragraful (10) va fi înțeleasă ca ținând seama de orice declarație depusă potrivit acestui articol.

ARTICOLUL 41

Aderarea

Tratatul este deschis aderării, de la data la care tratatul este închis pentru semnare, statelor și organizațiilor de integrare economică regională care au semnat Carta, în condițiile aprobate de Conferința Cartei. Instrumentele de aderare vor fi depuse la depozitar.

ARTICOLUL 42

Amendamente

(1) Oricare parte contractantă poate propune amendamente la acest tratat.

(2) Textul oricărui amendament propus la acest tratat va fi comunicat părților contractante prin Secretariat, cu cel puțin 3 luni înainte de data la care acesta este supus spre adoptare Conferinței Cartei.

(3) Amendamentele la acest tratat, ale căror texte au fost aprobate de Conferința Cartei, vor fi comunicate, prin Secretariat, depozitarului, care le transmite tuturor părților contractante pentru ratificare, acceptare sau aprobare.

(4) Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare a amendamentelor la acest tratat se vor depune la depozitar. Amendamentele vor intra în vigoare, pentru părțile contractante care le-au ratificat, acceptat sau aprobat, în a 90-a zi de la depunerea la depozitar a instrumentelor de ratificare, acceptare sau aprobare de către cel puțin trei părți din numărul părților contractante. După aceasta, amendamentele intră în vigoare pentru oricare altă parte contractantă în a 90-a zi de la depunerea instrumentelor de ratificare, acceptare sau aprobare a amendamentelor de către acea parte contractantă.

ARTICOLUL 43

Acorduri de asociere

(1) Conferința Cartei poate autoriza negocierea acordurilor de asociere cu state sau organizații de integrare economică regională ori cu organizații internaționale urmărind obiectivele și principiile Cartei și dispozițiile acestui tratat sau ale unuia sau mai multor protocoale.

(2) Relațiile stabilite cu un stat asociat sau cu o organizație de integrare economică regională ori organizație internațională, precum și drepturile și obligațiile aferente trebuie să corespundă împrejurărilor specifice ale asocierii și, în fiecare caz, vor fi prevăzute în acordul de asociere.

ARTICOLUL 44

Intrarea în vigoare

(1) Acest tratat va intra în vigoare în a 90-a zi de la data depunerii celui de-al trezecilea instrument de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare la acesta de către un stat sau o organizație de integrare economică regională care este semnatar al Cartei, conform procedurii care se încheie la 16 iunie 1995.

(2) Pentru fiecare stat sau organizație de integrare economică regională care ratifică, acceptă sau aprobă acest tratat, sau aderă la acesta după depunerea celui de-al 30-lea instrument de ratificare, de acceptare sau de aprobare, acesta intră în vigoare în a 90-a zi de la data depunerii de către acest stat sau această organizație de integrare economică regională a instrumentelor sale de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare.

(3) În sensul paragrafului (1), un instrument depus de o organizație de integrare economică regională nu se ia în calcul, suplimentar, față de cele depuse de statele membre ale acelei organizații.

ARTICOLUL 45

Aplicarea provizorie

(1) Fiecare semnatar consimte să aplice dispozițiile acestui tratat, provizoriu, anterior intrării sale în vigoare pentru acest semnatar, în conformitate cu dispozițiile art. 44, în măsura în care o astfel de aplicare provizorie nu este neconformă cu constituția, legile sau reglementările sale.

(2)

a) Fără a încălca dispozițiile paragrafului (1), un semnatar poate, când semnează, să depună o declarație la depozitar de neacceptare a aplicării provizorii. Obligația conținută în paragraful (1) nu se va aplica unui semnatar care face o astfel de declarație. Oricare astfel de semnatar poate, în orice moment, să retragă această declarație prin notificare scrisă adresată depozitarului.

b) Un semnatar care face o declarație în conformitate cu subparagraful a), precum și investitorii acestui semnatar nu pot să pretindă beneficiile aplicării provizorii ce rezultă din paragraful (1).

c) Fără a încălca dispozițiile subparagrafului a), un semnatar care face o declarație potrivit subparagrafului a) aplică partea a VII-a, provizoriu, anterior intrării în vigoare a tratatului, în conformitate cu art. 44, în măsura în care această aplicare provizorie nu este neconformă cu legile și reglementările sale.

(3)

a) Oricare semnatar poate înceta aplicarea provizorie a acestui tratat prin nota scrisă, adresată depozitarului, privind intenția sa de a nu deveni parte contractantă la tratat. Încetarea aplicării provizorii pentru un semnatar va avea efect după expirarea a 60 de zile de la data la care notificarea scrisă a acestui semnatar este primită de către depozitar.

b) În cazul în care un semnatar încetează aplicarea provizorie, conform subparagrafului a), obligația semnatarului, în conformitate cu paragraful (1), de a aplica partea a III-a și a V-a în legătură cu o investiție făcută în aria sa de investitori ai altor semnatar, în timpul acestei aplicări provizorii, rămâne totuși în vigoare în ceea ce privește acele investiții, pe o perioadă de 20 de ani de la data efectivă a încetării, cu condiția ca subparagraful (3)c) să nu dispună altfel.

c) Subparagraful b) nu se va aplica nici unui semnatar care figurează în anexa PA. Un semnatar este retras din anexa PA o dată cu depunerea, la depozitar, a cererii sale în acest sens.

(4) Anterior intrării în vigoare a acestui tratat, semnatarii se vor întâlni periodic în cadrul Conferinței provizorii a Cartei, a cărei primă reuniune va fi convocată de către secretariatul provizoriu la care se face referire în paragraful (5), nu mai târziu de 180 de zile de la data deschiderii pentru semnare a tratatului, așa cum se menționează în art. 38.

(5) Atribuțiile Secretariatului sunt aduse la îndeplinire de un secretariat provizoriu până la intrarea în vigoare a acestui tratat, în conformitate cu dispozițiile art. 44, și până la înființarea unui secretariat.

(6) Semnatarii, în conformitate cu, și sub rezerva dispozițiilor paragrafului (1) sau ale subparagrafului (2) c), în măsura în care este necesar, contribuie la costurile secretariatului provizoriu ca și cum semnatarii

sunt părți contractante în temeiul art. 37 paragraful (3). Orice modificare făcută în anexa B de către semnatori încetează la data intrării în vigoare a acestui tratat.

(7) Un stat sau o organizație de integrare economică regională care, anterior intrării în vigoare a acestui tratat, aderă la tratat, în conformitate cu art. 41, până la intrarea în vigoare a tratatului, are drepturile și își asumă obligațiile unui semnatar, potrivit acestui articol.

ARTICOLUL 46

Rezerve

La acest tratat nu se pot face rezerve.

ARTICOLUL 47

Retragere

(1) În orice moment, după 5 ani de la data la care acest tratat a intrat în vigoare pentru o parte contractantă, acea parte contractantă poate să notifice în scris depozitarului cu privire la retragerea sa din acest tratat.

(2) O astfel de retragere are efect la expirarea unui an de la data primirii notificării de către depozitar sau la o dată ulterioară specificată în notificarea de retragere.

(3) Dispozițiile acestui tratat vor continua să se aplice investițiilor efectuate în aria unei părți contractante de către investitori ai altor părți contractante sau în aria altor părți contractante de către investitori ai acelei părți contractante, pentru o perioadă de 20 de ani de la data la care retragerea acelei părți contractante din tratat își produce efecte.

(4) Toate protocoalele la care o parte contractantă este parte vor înceta să fie în vigoare pentru acea parte contractantă la data efectivă a retragerii sale din acest tratat.

ARTICOLUL 48

Statutul anexelor și al deciziilor

Anexele la acest tratat și deciziile din anexa nr. 2 la Actul final al Conferinței Cartei Europene a Energiei, semnat la Lisabona la 17 decembrie 1994, vor face parte integrantă din acest tratat.

ARTICOLUL 49

Depozitarul

Guvernul Republicii Portugheze va fi depozitarul acestui tratat.

ARTICOLUL 50

Texte autentice

Drept pentru care, semnatarii de mai jos, cu puteri depline în acest sens, au semnat acest tratat în limbile: engleză, franceză, germană, italiană, rusă și spaniolă, toate textele fiind egal autentice, într-un singur original, care va fi depus la Guvernul Republicii Portugheze.

Încheiat la Lisabona la 17 decembrie 1994.

ANEXE LA TRATATUL CARTEI ENERGIEI

- 27.09 Uleiuri petroliere și uleiuri obținute din minerale bituminoase (țitei), brute.
- 27.10 Uleiuri petroliere și uleiuri obținute din minerale bituminoase, altele decât brute.
- 27.11 Gaz de sondă și alte hidrocarburi gazoase.
- Lichefiate:
- gaz natural
  - propan
  - butan
  - etilenă, propilenă, butilenă și butadienă (27.11.14)
  - altele.
- 27.13 Cocs de petrol, bitum de petrol și alte reziduuri de uleiuri petroliere sau de uleiuri obținute din minerale bituminoase.
- 27.14 Bitum și asfalt, naturale; șisturi și nisipuri bituminoase; asfaltite și roci asfaltice.
- 27.15 Amestecuri bituminoase pe bază de asfalt natural, de bitum natural, de bitum de petrol, de gudron mineral sau de gudron mineral de turbă (de exemplu: amestecuri de bitum, "cut backs").
- 27.16 Energie electrică.
- Alte forme de energie
- 44.01.10 Lemn de foc, sub formă de trunchiuri, bușteni, ramuri, vreascuri sau sub forme similare.
- 44.02 Cărbune de lemn (inclusiv cărbune din coji și nuci), chiar aglomerat

2. ANEXA NI

MATERIALE ȘI PRODUSE ENERGETICE

pentru care nu se aplică definiția "Activitate economică în sectorul energetic"

[În conformitate cu art. 1 paragraful (5)]

- 27.07 Uleiuri și alte produse derivate rezultate din distilarea gudronului de huiă la temperaturi înalte; produse similare la care greutatea constituenților aromatici depășește greutatea constituenților nearomatici (de exemplu: benzoli, toluoli, xiloli, naftalină, alte amestecuri de hidrocarburi aromatice, fenoli, uleiuri de creozot și altele).
- 44.01.10 Lemn de foc, sub formă de trunchiuri, bușteni sau forme similare.
- 44.02 Cărbune de lemn (inclusiv cărbune din coji și nuci), chiar aglomerat.

3. ANEXA TRM

NOTIFICARE ȘI ÎNȚELEGERI TRANZITORII (MIC)

[În conformitate cu art. 5 paragraful (4)]

(1) Fiecare parte contractantă va notifica la Secretariat toate măsurile investiționale legate de comerț, pe care le aplică și care nu sunt în conformitate cu prevederile art. 5, astfel:

a) în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a tratatului, dacă partea contractantă este parte la GATT; sau

b) într-un interval de 12 luni de la data intrării în vigoare a tratatului, dacă partea contractantă nu este parte la GATT.

Aceste măsuri investiționale legate de comerț, cu aplicare generală sau specifică, vor fi notificate cu principalele caracteristici.

(2) În cazul măsurilor investiționale legate de comerț, aplicate în baza unei decizii discreționare, fiecare aplicare specifică va fi notificată. Informațiile a căror divulgare ar aduce prejudicii intereselor comerciale legitime ale societăților nu este necesar să fie prezentate.

(3) Fiecare parte contractantă va elimina toate măsurile investiționale legate de comerț, care sunt notificate potrivit paragrafului (1), astfel:

a) într-un interval de 2 ani de la data intrării în vigoare a tratatului, dacă partea contractantă este parte la GATT; sau

b) într-un interval de 3 ani de la data intrării în vigoare a tratatului, dacă partea contractantă nu este parte la GATT.

(4) În timpul perioadei de aplicare la care se face referire în paragraful (3), o parte contractantă nu va modifica condițiile unei măsuri investiționale legate de comerț, notificată în conformitate cu paragraful (1), față de cele care existau la data intrării în vigoare a acestui tratat, într-o manieră care să mărească nivelul de incompatibilitate cu prevederile art. 5 al acestui tratat.

(5) Fără a încălca prevederile paragrafului (4), o parte contractantă, pentru a nu dezavantaja societățile comerciale existente, care fac obiectul unei măsuri investiționale legate de comerț, notificată în conformitate cu paragraful (1), va putea să aplice noii investiții, în timpul perioadei de tranziție, aceeași măsură investițională legată de comerț:

a) în cazurile în care produsele vizate de această investiție sunt similare celor ale societăților comerciale existente; și

b) în cazurile în care această aplicare este necesară pentru evitarea distorsionării condițiilor de concurență între noua investiție și societățile comerciale existente.

Orice măsură investițională legată de comerț, astfel aplicată la o nouă investiție, va fi notificată Secretariatului. Această măsură investițională legată de comerț va fi echivalentă în privința efectelor sale asupra concurenței cu cea care este aplicabilă societăților comerciale existente și va înceta să fie aplicată în același timp.

(6) În cazul în care un stat sau o organizație de integrare economică regională aderă la acest tratat, după ce tratatul a intrat în vigoare,

a) notificarea cerută în conformitate cu paragrafele (1) și (2) va fi făcută la data la care se face referire în paragraful (1) sau la data depozitării instrumentelor de aderare, care dintre ele este mai recentă; și

b) sfârșitul perioadei de tranziție va fi data la care se face referire în paragraful (3) sau data la care tratatul intră în vigoare pentru acel stat sau acea organizație de integrare economică regională.

4. ANEXA N

LISTA

părților contractante care cer ca în activitatea de tranzit

să fie implicate cel puțin 3 arii distincte

[În conformitate cu art. 7 subparagraful (10) a)]

(1) Canada și Statele Unite ale Americii.

5. ANEXA VC

LISTA

părților contractante care se angajează voluntar să respecte
dispozițiile art. 10 paragraful (3)
[În conformitate cu art. 10 paragraful (6)]

6. ANEXA ID

LISTA

părților contractante care nu consimt ca un investitor să resupună
același diferend arbitrajului internațional, ulterior, potrivit art. 26
[În conformitate cu art. 26 subparagraful (3) b) (i)]

1. Australia
2. Azerbaidjan
3. Bulgaria
4. Canada
5. Croația
6. Cipru
7. Republica Cehă
8. Comunitățile Europene
9. Finlanda
10. Grecia
11. Ungaria
12. Irlanda
13. Italia
14. Japonia
15. Kazahstan
16. Norvegia
17. Polonia
18. Portugalia
19. România
20. Federația Rusă
21. Slovenia
22. Spania
23. Suedia
24. Statele Unite ale Americii

7. ANEXA IA

LISTA

părților contractante care nu consimt ca un investitor să supună
arbitrajului internațional un diferend legat de ultima propoziție
a art. 10 paragraful (1)
[În conformitate cu art. 23 subparagraful (3) c) și art. 27 paragraful (3)]

1. Australia
2. Canada
3. Ungaria
4. Norvegia

8. ANEXA P

PROCEDURA SPECIALĂ

privind diferendele subnaționale

[În conformitate cu art. 27 subparagraful (3) (i)]

Partea I

1. Canada

2. Australia

Partea a II-a

(1) Acolo unde, în luarea unei hotărâri, tribunalul consideră că o măsură luată de un guvern local sau regional sau de o autoritate a unei părți contractante (denumită în continuare partea responsabilă) nu este în conformitate cu vreuna dintre prevederile acestui tratat, partea responsabilă va lua acele măsuri rezonabile de care dispune pentru a asigura respectarea prezentului tratat în ceea ce privește măsura respectivă.

(2) Partea responsabilă va transmite o notificare scrisă la Secretariat, în termen de 30 de zile de la data hotărârii, asupra intențiilor sale de a asigura respectarea tratatului în ceea ce privește măsura respectivă. Secretariatul va prezenta această notificare Conferinței Cartei cât mai curând posibil, nu mai târziu de reuniunea Conferinței Cartei, care urmează primirii notificării. Dacă este practic imposibil să se asigure respectarea imediată a măsurii, partea responsabilă va avea o perioadă de timp rezonabilă pentru a se conforma. Această perioadă de timp rezonabilă va fi stabilită de ambele părți la diferend. În cazul în care nu se ajunge la un acord, partea responsabilă va propune o perioadă de timp rezonabilă pentru a fi aprobată de Conferința Cartei.

(3) În situația în care partea responsabilă nu reușește într-o perioadă de timp rezonabilă să asigure respectarea, în ceea ce privește măsura respectivă, aceasta se va strădui, la cererea celeilalte părți contractante, parte la diferend (denumită în continuare partea vătămată), să convină o compensație corespunzătoare, care să reprezinte o rezolvare reciproc satisfăcătoare a diferendului.

(4) Dacă nu s-a convenit o compensație satisfăcătoare în termen de 20 de zile de la solicitarea părții vătămate, partea vătămată poate, cu acceptul Conferinței Cartei, să-și suspende obligațiile care decurg din acest tratat față de partea responsabilă, în măsura în care consideră că aceasta echivalează cu nerespectarea măsurii în cauză, până în momentul în care părțile contractante vor ajunge la un acord privind reglementarea diferendului lor sau măsura neconformă a fost făcută compatibilă cu tratatul.

(5) Luând în considerare obligațiile care să fie suspendate, partea vătămată va aplica următoarele principii și proceduri:

a) Partea vătămată va căuta, în primul rând, să suspende obligațiile care decurg din aceeași parte la tratat, în care tribunalul a identificat o încălcare.

b) Dacă partea vătămată apreciază că suspendarea obligațiilor care decurg din aceeași parte a tratatului nu este posibilă sau eficientă, poate să suspende obligații care decurg din alte părți ale tratatului. Dacă partea vătămată decide să ceară autorizație pentru suspendarea obligațiilor, în baza acestui subparagraf, va prezenta în cererea sa, Conferinței Cartei, motivele pentru obținerea autorizației.

(6) La cererea scrisă a părții responsabile, transmisă părții vătămate și președintelui tribunalului care a pronunțat hotărârea, tribunalul va stabili dacă nivelul obligațiilor suspendate de partea vătămată este excesiv și, dacă da, în ce măsură este depășit. Dacă tribunalul nu poate fi reconstituit, acest nivel va fi stabilit de unul sau mai mulți arbitri numiți de către secretarul general. Hotărârea, în conformitate cu

dispozițiile acestui paragraf, este luată într-un interval de 60 de zile de la cererea înaintată tribunalului sau arbitrilor desemnați de secretarul general. Obligațiile nu vor fi suspendate până la pronunțarea hotărârii, care va fi definitivă și obligatorie.

(7) Atunci când își suspendă obligațiile față de partea responsabilă, partea vătămată va depune toate eforturile posibile, astfel încât să nu afecteze drepturile celorlalte părți contractante care decurg din acest tratat.

9. ANEXA G

EXCEPȚII ȘI REGULI

care guvernează aplicarea dispozițiilor GATT
și ale instrumentelor conexe

[În conformitate cu art. 29 subparagraful (2) a)]

(1) Următoarele dispoziții ale GATT 1947 și ale instrumentelor conexe nu intră sub incidența art. 29 subparagraful (2) a):

a) Acordul general pentru tarife și comerț

- II - Listele de concesiuni (Listele la GATT)
- IV - Dispoziții speciale privind filmele cinematografice
- XV - Aranjamente de schimburi
- XVIII - Asistența guvernamentală pentru dezvoltare economică
- XXII - Consultări
- XXIII - Nulitate sau dificultate de punere în aplicare
- XXV - Acțiunea comună a părților contractante
- XXVI - Acceptarea, intrarea în vigoare și înregistrarea
- XXVII - Suspendarea sau retragerea concesiunilor
- XXVIII - Modificarea listelor
- XXVIII bis - Negocieri tarifare
- XXIX - Relația acestui acord cu Carta de la Havana
- XXX - Amendamente
- XXXI - Retragerea
- XXXII - Părți contractante
- XXXIII - Aderarea
- XXXV - Neaplicarea acordului între anumite părți contractante
- XXXVI - Principii și obiective
- XXXVII - Angajamente
- XXXVIII - Acțiuni comune
- Anexa H - Referitoare la articolul XXVI
- Anexa I - Note și prevederi suplimentare (conexe la articolele GATT de mai sus)

Acțiuni de salvagardare pentru dezvoltare

Înțelegeri privind notificarea, consultarea, reglementarea diferendelor și supravegherea.

b) Instrumente conexe

(i) Acord privind barierele tehnice în calea comerțului (Codul de standarde)

Preambul (paragrafele 1, 8, 9).

1.3. -Dispoziții generale

2.6.4. -Pregătirea, adoptarea și aplicarea reglementărilor tehnice și a standardelor de către organismele guvernamentale centrale

10.6. -Informații privind reglementări tehnice, standarde și sisteme de certificare

11. -Asistența tehnică către terți

12. -Tratament special și diferențial pentru țările în curs de dezvoltare

13. -Comitetul pentru bariere tehnice în calea comerțului

14. -Consultări și reglementarea diferendelor

15. -Dispoziții finale (altele decât 15.5. și 15.13)

Anexa nr. 2 - Grupe de experți tehnici

Anexa nr. 3 - Paneluri

(ii) Acord privind achizițiile publice

(iii) Acord privind interpretarea și aplicarea articolelor VI, XVI și XXIII (subvenții și măsuri compensatorii)

10. -Subvenții la export pentru anumite produse primare

12. -Consultări

13. -Conciliere, reglementarea diferendelor și contramăsuri autorizate

14. -Țări în curs de dezvoltare

16. -Comitetul pentru subvenții și măsuri compensatorii

17. -Conciliere

18. -Reglementarea diferendelor

19.2. -Acceptare și aderare

19.4. -Intrare în vigoare

19.5.

a) Legislație națională

19.6. -Revizuire

19.7. -Amendamente

19.8. -Retragere

19.9. -Neaplicarea acestui acord între anumiți semnatari

19.11. -Secretariat

19.12. -Depozitare

19.13. -Înregistrare

(iv) Acord privind punerea în aplicare a articolului VII (evaluare în vamă)

1.2 b) (iv) - Valoarea tranzacției

11.1. -Determinarea valorii în vamă

14. -Aplicarea anexelor (a doua propoziție)

18. -Instituții (Comitetul pentru evaluarea în vamă)

19. -Consultări

20. -Reglementarea diferendelor

21. -Tratament special și diferențiat în favoarea țărilor în curs de dezvoltare

22. -Acceptare și aderare

24. -Intrarea în vigoare

25.1. -Legislația națională

26. -Revizuire

27. -Amendamente

28. -Retragere

29. -Secretariat

30. -Depozitare

31. -Înregistrare

Anexa nr. II - Comitetul tehnic pentru evaluare vamală

Anexa nr. III - Paneluri ad-hoc

Protocol al Acordului privind punerea în aplicare a articolului VII (cu excepția I.7 și I.8; cu termenii conformi pentru introducere)

(v) Acord privind procedurile de acordare a licențelor de import

1(4) - Dispoziții generale (ultima frază)

2(2) - Licențele de import automate (nota 2 din subsol)

4. -Instituții, consultări și reglementarea diferendelor

5. -Dispoziții finale (cu excepția paragrafului 2)

(vi) Acord privind punerea în aplicare a articolului VI (Codul antidumping)

13. -Țări în curs de dezvoltare

14. -Comitetul pentru practici antidumping

15. -Consultări, concilieri și reglementarea diferendelor

16. -Dispoziții finale (cu excepția paragrafului 1 și 3)

(vii) Aranjamente privind carnea de vită

(viii) Aranjamente internaționale privind produsele lactate

(ix) Acordul privind comerțul cu aeronave civile

(x) Declarație privind măsurile comerciale luate din motive de balanță de plăți

c) Toate celelalte prevederi din GATT și din instrumentele conexe, care se referă la:

(i) asistență guvernamentală pentru dezvoltarea economică și tratamentul țărilor în curs de dezvoltare, cu excepția paragrafelor (1) - (4) ale Deciziei din 28 noiembrie 1979 (L/4903) privind tratamentul diferențiat și mai favorabil, reciprocitatea și o deplină participare a țărilor în curs de dezvoltare;

(ii) înființarea și funcționarea comitetelor specializate și a altor instituții subsidiare;

(iii) semnarea, aderarea, intrarea în vigoare, retragerea, depozitarea și înregistrarea.

d) Toate acordurile, aranjamentele, deciziile, înțelegerile sau alte acțiuni comune în conformitate cu dispozițiile enumerate în subparagrafele a) - c).

(2) Părțile contractante vor aplica dispozițiile Declarației privind măsurile comerciale luate din motive de balanță de plăți măsurilor luate de acele părți contractante care nu sunt membre la GATT, în măsura în care acest lucru este posibil în contextul celorlalte dispoziții ale acestui tratat.

(3) În ceea ce privește notificarea cerută de prevederile devenite aplicabile prin art. 29 subparagraful (2) a):

a) Părțile contractante care nu sunt părți la GATT sau la un instrument conex vor notifica la Secretariat. Secretariatul va transmite copii de pe notificările respective tuturor părților contractante. Notificările la Secretariat se vor face în una dintre limbile în care s-a redactat acest tratat. Documentele însoțitoare sunt singurele care pot fi redactate în limba părții contractante.

b) Aceste cerințe nu se vor aplica părților contractante la acest tratat, care sunt, de asemenea, părți la GATT și la instrumentele conexe, care conțin propriile lor proceduri de notificare.

(4) Comerțul cu materiale nucleare poate fi reglementat prin acordurile la care se face referire în declarațiile referitoare la acest paragraf, conținute în Actul final al Conferinței Cartei Europene a Energiei.

10. ANEXA TFU

DISPOZIȚII

privind acorduri comerciale încheiate între state care au fost

părți constitutive ale fostei Uniuni Sovietice
[În conformitate cu art. 29 subparagraful (2) b)]

(1) Oricare acord la care se face referire în art. 29 subparagraful (2) b) va fi notificat, în scris, la Secretariat de către toate părțile la aceste acorduri sau în numele acestor părți, care semnează sau aderă la prezentul tratat:

a) în legătură cu un acord în vigoare la o dată, cu 3 luni mai târziu decât data la care prima dintre aceste părți semnează sau depozitează instrumentele sale de aderare la acest tratat, nu mai târziu de 6 luni de la această dată de semnare sau de depozitare; și

b) în legătură cu un acord care intră în vigoare la o dată ulterioară datei la care s-a făcut referire în subparagraful a), cu suficient timp înainte de intrarea în vigoare, pentru ca alte state sau organizații de integrare economică regională, care au semnat sau au aderat la acest tratat (denumite în continuare părți interesate), să aibă posibilitatea să examineze acordul și să facă observații legate de acest acord, părților la acesta și Conferinței Cartei, înainte de această intrare în vigoare.

(2) Notificarea va include:

a) copii de pe textele originale ale acordului, în toate limbile în care a fost semnat;

b) o descriere, prin referire la pozițiile menționate în anexa EM, a materialelor și produselor energetice pentru care acel acord se aplică;

c) pentru fiecare dispoziție relevantă din GATT și din instrumentele conexe, devenită aplicabilă prin art. 29 subparagraful (2) a), câte o explicație a împrejurărilor care fac imposibilă sau impracticabilă respectarea deplină a acelei dispoziții de către părțile la acord;

d) măsuri specifice care trebuie adoptate de către fiecare parte la acord, care să rezolve situația la care s-a făcut referire în subparagraful c); și

e) o descriere a programelor părților privind o reducere progresivă și eliminarea, în final, a dispozițiilor neconforme din acord.

(3) Părțile la un acord, notificat în conformitate cu dispozițiile paragrafului (1), vor oferi părților interesate posibilitatea de a se consulta cu ele în legătură cu acest acord și vor lua în considerare observațiile lor. La cererea oricărei părți interesate, acordul va fi examinat de Conferința Cartei, care poate adopta recomandări cu privire la acesta.

(4) Conferința Cartei va reexamina, periodic, aplicarea acordurilor notificate în conformitate cu paragraful (1) și progresul înregistrat în ceea ce privește eliminarea dispozițiilor care nu sunt conforme cu dispozițiile GATT și ale instrumentelor conexe, devenite aplicabile prin art. 29 subparagraful (2) a). La cererea oricărei părți interesate, Conferința Cartei poate adopta recomandări cu privire la aceste acorduri.

(5) Un acord prevăzut la art. 29 subparagraful (2) b) poate, în situații excepționale, să intre în vigoare fără respectarea procedurilor de notificare și consultare menționate în subparagraful (1) b) și paragrafele (2) și (3), cu condiția ca această notificare să se facă și să se ofere prompt posibilitatea pentru astfel de consultări.

În acest caz părțile la acord vor notifica, prompt, textul acestuia, în conformitate cu dispozițiile subparagrafului (2) a), până la intrarea în vigoare a acordului.

(6) Părțile contractante care sunt sau devin părți la un acord prevăzut la art. 29 subparagraful (2) b) se angajează să limiteze neconcordanțele acestuia cu prevederile GATT și ale instrumentelor conexe, devenite aplicabile prin art. 29 subparagraful (2) a), la cele necesare abordării unor situații speciale și să aplice un astfel de acord, astfel încât abaterile de la acele prevederi să fie minime. Ele vor depune toate eforturile pentru luarea măsurilor de remediere în lumina observațiilor primite de la părțile interesate și a recomandărilor Conferinței Cartei.

11. ANEXA D

PREVEDERI INTERIMARE

cu privire la reglementarea diferendelor comerciale

[În conformitate cu art. 29 paragraful (7)]

(1)

a) În relațiile dintre ele, părțile contractante vor depune toate eforturile pentru a ajunge, prin cooperare și consultări, la o reglementare reciproc satisfăcătoare a oricărui diferend referitor la măsurile existente, care ar putea afecta, din punct de vedere material, respectarea dispozițiilor aplicabile comerțului potrivit art. 5 sau 29.

b) O parte contractantă poate face o cerere, în scris, oricărei alte părți contractante, pentru consultări în legătură cu orice măsură existentă a acelei alte părți contractante pe care aceasta o consideră ca putând afecta, din punct de vedere material, respectarea prevederilor aplicabile comerțului potrivit art. 5 sau 29. O parte contractantă, care solicită consultări, va trebui să indice, cât mai clar posibil, măsura de care se plânge și să specifice dispozițiile art. 5 sau 29, ale GATT și ale instrumentelor conexe, pe care le consideră relevante. Cererile pentru consultări, în conformitate cu acest paragraf, vor fi notificate la Secretariat, care va informa periodic părțile contractante în legătură cu consultările ce urmează să aibă loc și care i-au fost notificate.

c) O parte contractantă va trata orice informație considerată confidențială sau asupra căreia există un drept de proprietate, fie că a fost conținută în, fie primită ca răspuns la o solicitare scrisă ori în timpul consultărilor, în aceeași manieră în care a fost tratată de partea contractantă care a furnizat informația.

d) În încercarea de a soluționa problemele considerate de o parte contractantă ca afectând respectarea dispozițiilor aplicabile comerțului potrivit art. 5 sau 29, așa cum se aplică la comerțul dintre aceasta și o altă parte contractantă, părțile contractante care participă la consultări sau la reglementarea unui alt diferend vor depune toate eforturile să evite o soluționare care ar putea afecta, în mod negativ, comerțul oricărei alte părți contractante.

(2)

a) Dacă, în termen de 60 de zile de la primirea solicitării pentru consultarea menționată în subparagraful (1) b), părțile contractante nu și-au soluționat diferendul sau nu au convenit să-l rezolve prin conciliere, mediere, arbitraj sau altă metodă, oricare parte contractantă poate transmite Secretariatului o cerere scrisă pentru constituirea unui panel, în conformitate cu subparagrafele (2) b) - (2) f). În cererea sa, partea contractantă reclamantă va menționa fondul diferendului și va indica care dispoziții ale art. 5 sau 29, ale GATT și ale instrumentelor conexe sunt considerate relevante. Secretariatul va transmite prompt copii de pe cerere tuturor părților contractante.

b) În timpul soluționării diferendului, se vor lua în considerare interesele celorlalte părți contractante. Oricare altă parte contractantă, care are un interes substanțial față de vreuna dintre probleme, va avea dreptul să fie audiată de către panel și să îi adreseze cereri scrise, cu condiția ca atât părțile contractante la diferend, cât și Secretariatul să primească o notificare scrisă a acestui interes, nu mai târziu de data formării panelului, așa cum este prevăzut în subparagraful (2) c).

c) Panelul va fi stabilit în termen de 45 de zile de la primirea de către Secretariat a cererii scrise a părții contractante, potrivit subparagrafului (2) a).

d) Panelul va fi constituit din trei membri care vor fi aleși de secretarul general din lista de nume menționată în paragraful (7). Cu excepția cazurilor în care părțile contractante la diferend stabilesc altfel, membrii panelului nu vor fi cetățeni ai părților contractante care fie că sunt parte la diferend, fie că și-au notificat interesul potrivit subparagrafului (2) b), sau ai statelor membre ale unei organizații de integrare

economică regională care fie că este parte la diferend, fie că și-a notificat interesul potrivit subparagrafului(2) b).

e) Părțile contractante la diferend vor răspunde în termen de 10 zile lucrătoare la numirile membrilor panelului și nu se vor opune acestor numiri decât din motive justificate.

f) Membrii panelului vor acționa în calitatea lor de persoane individuale și nu vor cere sau primi instrucțiuni de la nici un guvern sau alt organism. Fiecare parte contractantă se angajează să respecte aceste principii și să nu îi influențeze pe membrii panelului în îndeplinirea sarcinilor lor. Membrii panelului vor fi selectați într-un mod care să asigure independența lor, iar panelul trebuie să reflecte o experiență diversă și îndelungată.

g) Secretariatul va notifica cu promptitudine tuturor părților contractante faptul că a fost constituit panelul.

(3)

a) Conferința Cartei va adopta reguli de procedură pentru lucrările panelului în conformitate cu această anexă. Regulile de procedură vor fi cât mai apropiate de cele ale GATT și ale instrumentelor conexe. Un panel va avea, de asemenea, dreptul să adopte reguli de procedură suplimentare care să nu fie incompatibile cu regulile de procedură adoptate de Conferința Cartei sau conținute în această anexă. Pe parcursul procedurii care se desfășoară în fața panelului, fiecare parte contractantă la diferend și oricare altă parte contractantă care și-a notificat interesul, potrivit subparagrafului (2) b), va avea dreptul la cel puțin o audiere în fața panelului și la înaintarea unei depoziții scrise. Părțile contractante la diferend vor avea, de asemenea, dreptul la o contestație scrisă. Panelul poate accepta cererea oricăreia dintre părțile contractante, care și-a notificat interesul în conformitate cu subparagraful (2) b), de a avea acces la orice depoziție scrisă adresată panelului, cu consimțământul părții contractante care a înaintat-o.

Lucrările panelului vor fi confidențiale. Panelul va face o apreciere obiectivă a problemelor ce i-au fost prezentate, inclusiv a faptelor ce au condus la diferend și a conformării măsurilor cu dispozițiile aplicabile comerțului în baza art. 5 sau 29. În exercitarea atribuțiilor sale, panelul se va consulta cu părțile contractante la diferend și le va da ocazia să ajungă la o soluție satisfăcătoare pentru acestea.

În cazul în care nu s-a stabilit altfel de către părțile contractante la diferend, panelul își va baza hotărârea pe argumentele și depozițiile părților contractante la diferend. Panelul se va orienta după interpretările date GATT și instrumentelor conexe în cadrul GATT și nu va pune la îndoială compatibilitatea cu art. 5 sau 29 a practicilor aplicate de o parte contractantă care este parte la GATT altor părți la GATT, cărora li se aplică dispozițiile GATT și care nu au fost chemate de acele alte părți la reglementarea diferendelor în baza GATT.

În cazul în care nu s-a stabilit altfel de părțile contractante la diferend, toate procedurile ce implică un panel, inclusiv elaborarea raportului final, vor fi finalizate în termen de 180 de zile de la data constituirii panelului; totuși neîndeplinirea tuturor procedurilor în această perioadă nu va afecta valabilitatea raportului final.

b) Panelul își va stabili singur competența; aceasta va fi definitivă și obligatorie. Orice obiecție formulată de către o parte contractantă la diferend în legătură cu faptul că diferendul nu este de competența panelului va fi analizată de către panel, care va hotărî dacă va trata obiecția ca o chestiune preliminară sau o va uni cu fondul diferendului.

c) În cazul în care sunt două sau mai multe cereri pentru stabilirea unui panel în legătură cu diferendele care sunt similare pe fond, secretarul general poate desemna, cu consimțământul tuturor părților contractante la diferend, un singur panel.

(4)

a) După ce a luat în considerare argumentele contestației, un panel va prezenta părților contractante la diferend secțiunile descriptive ale proiectului de raport scris, inclusiv prezentarea faptelor și un rezumat al

argumentelor prezentate de părțile contractante la diferend. Părților contractante la diferend li se va oferi ocazia să prezinte comentarii scrise asupra secțiunilor descriptive, într-o perioadă de timp stabilită de către panel.

După data stabilită pentru primirea comentariilor din partea părților contractante, panelul va emite părților contractante la diferend un raport interimar, în scris, incluzând secțiunile descriptive și concluziile propuse de către panel. În decursul perioadei stabilite de către panel, o parte contractantă la diferend poate înainta panelului o cerere scrisă, solicitând reexaminarea de către panel a unor aspecte din raportul interimar, înainte de elaborarea raportului final. Înainte de elaborarea raportului final, panelul, la alegerea sa, se poate întâlni cu părțile contractante la diferend, pentru a discuta problemele ridicate de o astfel de cerere.

Raportul final va include secțiunile descriptive (inclusiv prezentarea faptelor și un rezumat al motivelor prezentate de către părțile contractante la diferend), constatările și concluziile panelului, precum și discutarea argumentelor legate de unele aspecte concrete din raportul interimar în faza reexaminării sale. Raportul final se va ocupa de fiecare problemă de fond ridicată în fața panelului, necesară soluționării diferendului, și va prezenta motivele pentru concluziile panelului.

Panelul va pune, cu promptitudine, raportul final la dispoziția Secretariatului și a părților contractante la diferend. Secretariatul va distribui tuturor părților contractante, cât mai repede posibil, raportul final împreună cu eventualele expuneri scrise pe care o parte contractantă la diferend dorește să le anexeze la raport.

b) În situația în care panelul stabilește că o măsură introdusă sau menținută de către o parte contractantă nu corespunde cu dispozițiile art. 5 sau 29 sau cu o prevedere GATT sau a instrumentelor conexe, care se aplică în baza art. 29, panelul poate recomanda în raportul său final ca partea contractantă să schimbe sau să renunțe la măsura sau practica respectivă, astfel încât să se conformeze acelei dispoziții.

c) Rapoartele panelului vor fi adoptate de către Conferința Cartei. Pentru a permite Conferinței Cartei să aibă suficient timp pentru a examina rapoartele panelului, nici un raport nu va fi adoptat de către Conferința Cartei mai devreme de 30 de zile de la transmiterea sa tuturor părților contractante de către Secretariat. Părțile contractante care au obiecții la raportul panelului își vor expune, în scris, motivele obiecțiilor lor și le vor transmite Secretariatului cu cel puțin 10 zile înainte de data la care raportul va fi prezentat pentru adoptare de către Conferința Cartei, iar Secretariatul le va transmite, cu promptitudine, tuturor părților contractante. Părțile contractante la diferend și părțile contractante care și-au notificat interesul în conformitate cu subparagraful (2) b) vor avea dreptul să participe la examinarea de către Conferința Cartei a raportului panelului asupra diferendului respectiv și opiniile lor vor fi în totalitate consemnate.

d) Pentru a asigura soluționarea efectivă a diferendului în avantajul tuturor părților contractante, respectarea promptă a regulilor și a recomandărilor raportului final, care a fost adoptat de Conferința Cartei, este esențială. Partea contractantă care trebuie să se supună regulilor și recomandărilor conținute în raportul final al panelului, care a fost adoptat de către Conferința Cartei, va informa Conferința Cartei în legătură cu intențiile sale privind respectarea unor astfel de reguli sau recomandări. În cazul în care respectarea imediată este impracticabilă, partea contractantă implicată va explica Conferinței Cartei motivele și, în lumina acestei explicații, va avea la dispoziție o perioadă rezonabilă pentru a le respecta. Scopul soluționării diferendului este de a modifica sau înlătura măsurile neconforme.

(5)

a) În cazul în care o parte contractantă nu a reușit, într-o perioadă rezonabilă, să se conformeze unei reguli sau recomandări conținute în raportul final al panelului, care a fost adoptat de către Conferința Cartei, o parte contractantă la diferend, vătămată de o astfel de neconformare, poate prezenta părții contractante care nu s-a conformat o cerere scrisă ca partea contractantă care nu s-a conformat să intre în

negocieri, cu scopul de a stabili o compensație reciproc acceptabilă. Dacă i se solicită astfel, partea contractantă care nu s-a conformat va intra imediat în astfel de negocieri.

b) Dacă partea contractantă care nu s-a conformat refuză să negocieze sau dacă părțile contractante nu au ajuns la un acord în termen de 30 de zile de la înaintarea cererii pentru negocieri, partea contractantă vătămată poate înainta o cerere scrisă pentru obținerea autorizării din partea Conferinței Cartei, de suspendare a obligațiilor pe care aceasta le are față de partea contractantă care nu s-a conformat, în baza art. 5 sau 29.

c) Conferința Cartei poate autoriza ca partea contractantă vătămată să-și suspende astfel de obligații față de partea contractantă care nu s-a conformat: în baza prevederilor art. 5 sau 29 sau a prevederilor GATT și ale instrumentelor conexe, care se aplică potrivit art. 29, așa cum partea contractantă vătămată consideră echivalent în împrejurările respective.

d) Suspendarea obligațiilor va fi temporară și se va aplica numai atât timp cât măsura considerată a fi incompatibilă cu dispozițiile art. 5 sau 29 nu va fi înlăturată sau până când se ajunge la o soluție reciproc satisfăcătoare.

(6)

a) Înainte de a-și suspenda astfel de obligații, partea contractantă vătămată va informa partea contractantă care nu s-a conformat asupra naturii și nivelului acestei suspendări propuse. Dacă partea contractantă care nu s-a conformat prezintă secretarului general o obiecție scrisă asupra nivelului suspendării obligațiilor propuse de către partea contractantă vătămată, obiecția va fi supusă arbitrajului, după cum se prevede în cele ce urmează. Această suspendare a obligațiilor va fi amânată până la încheierea arbitrajului, după care hotărârea panelului de arbitraj va fi definitivă și obligatorie în conformitate cu subparagraful(6)e).

b) Secretarul general va stabili un panel de arbitraj în conformitate cu subparagrafele (2) d) - 2 f) care, dacă va fi posibil, va fi același panel care a stabilit regulile și recomandările la care se face referire în subparagraful (4) d), pentru a examina nivelul obligațiilor pe care partea contractantă vătămată le propune spre suspendare. Dacă Conferința Cartei nu hotărăște altfel, regulile de procedură pentru lucrările panelului vor fi adoptate în conformitate cu subparagraful (3) a).

c) Panelul de arbitraj va stabili dacă nivelul obligațiilor propuse spre suspendare de către partea contractantă vătămată este excesiv în comparație cu dauna pe care a suferit-o și dacă da, în ce măsură. Panelul nu va examina natura obligațiilor suspendate, decât în măsura în care aceasta nu poate fi separată de stabilirea nivelului obligațiilor suspendate.

d) Panelul de arbitraj va prezenta hotărârea sa scrisă părții contractante vătămate și celei care nu s-a conformat, precum și Secretariatului, în termen de 60 de zile de la formarea panelului sau într-un interval de timp asupra căruia au căzut de acord părțile contractante vătămate și cele care nu s-au conformat. Secretariatul va prezenta hotărârea mai sus menționată Conferinței Cartei, cât mai curând posibil, dar nu mai târziu de reuniunea Conferinței Cartei care urmează după primirea acestei hotărâri.

e) Hotărârea panelului de arbitraj va fi definitivă și obligatorie după 30 de zile de la data prezentării sale Conferinței Cartei și orice nivel al suspendării beneficiilor permise de către aceasta poate fi pus în aplicare de partea contractantă vătămată, într-o astfel de manieră, încât acea parte contractantă să o considere corespunzătoare situației, în cazul în care, înainte de expirarea celor 30 de zile, Conferința Cartei nu hotărăște altfel.

În urma suspendării oricărei obligații față de o parte contractantă care nu se conformează, o parte contractantă vătămată va depune toate eforturile să nu afecteze, în mod negativ, comerțul nici unei alte părți contractante.

(7) Fiecare parte contractantă poate desemna două persoane care vor fi nominalizate în mod curent ca membri ai panelului de reglementare a diferendelor în sensul GATT, dacă părțile contractante sunt și părți la GATT și dacă doresc și sunt capabile să acționeze în această calitate în conformitate cu dispozițiile din această anexă. Secretarul general poate, de asemenea, desemna, cu consimțământul Conferinței Cartei, nu mai mult de 10 persoane care doresc și sunt capabile să acționeze în această calitate pentru reglementarea diferendelor în conformitate cu paragrafele (2)-(4). Conferința Cartei poate hotărî, în plus, desemnarea a maximum 20 de persoane în același scop, care figurează pe lista altor organisme internaționale în soluționarea diferendelor și care doresc și sunt capabile să acționeze în această calitate. Numele tuturor persoanelor astfel desemnate vor constitui lista numelor pentru reglementarea diferendelor. Persoanele vor fi desemnate strict pe baza obiectivității, încrederii pe care o inspiră și a unei judecăți sănătoase, precum și, pe cât posibil, a experienței în comerțul internațional și în probleme de energie, în special în probleme care decurg din dispozițiile aplicabile în baza art. 29. În îndeplinirea oricărei funcții prevăzute de această anexă, cei nominalizați nu vor fi afiliați și nici nu vor primi instrucțiuni de la nici una dintre părțile contractante. Cei nominalizați vor acționa în această calitate pe termene de 5 ani, care pot fi reînnoite până în momentul în care sunt desemnați succesorii lor. O persoană nominalizată, căreia i-a expirat termenul, va continua să îndeplinească orice funcție pentru care a fost aleasă în conformitate cu această anexă. În cazul decesului, demisiei sau incapacității unei persoane nominalizate, partea contractantă sau secretarul general, oricare dintre ei a nominalizat-o, va avea dreptul să numească o altă persoană pentru a acționa pentru perioada rămasă, nominalizarea secretarului general fiind însă condiționată de aprobarea Conferinței Cartei.

(8) Fără a încălca dispozițiile conținute în această anexă, părțile contractante sunt încurajate să se consulte pe toată perioada desfășurării lucrărilor pentru soluționarea diferendelor în vederea reglementării acestora.

(9) Conferința Cartei poate să numească sau să desemneze alte organisme sau foruri pentru îndeplinirea funcțiilor stabilite în această anexă Secretariatului și secretarului general.

12. ANEXA B

Formula de alocare a costurilor Cartei

[În conformitate cu art. 37 paragraful (3)]

(1) Contribuțiile pe care le plătesc părțile contractante se determină de către Secretariat, anual, pe baza contribuțiilor lor procentuale stabilite prin cea mai recentă contribuție la bugetul Națiunilor Unite (completată cu informații privind contribuțiile teoretice pentru părțile contractante care nu sunt membre ale Națiunilor Unite).

(2) Contribuția este ajustată corespunzător, pentru a se asigura că totalul contribuțiilor părților contractante este de 100%.

13. ANEXA PA

LISTA

semnatarilor care nu acceptă obligațiile privind aplicarea provizorie

ce rezultă din articolul 45 subparagraful (3) b)

[În conformitate cu art. 45 subparagraful (3) c)]

1. Republica Cehă
2. Germania
3. Ungaria
4. Lituania

5. Polonia

6. Slovacia

14. ANEXA T

MĂSURILE TRANZITORII ALE PĂRȚILOR CONTRACTANTE

[În conformitate cu art. 32 paragraful (1)]

Lista părților contractante eligibile pentru măsuri tranzitorii

Albania

Armenia

Azerbaidjan

Belarus

Bulgaria

Croația

Republica Cehă

Estonia

Georgia

Ungaria

Kazahstan

Kirghizstan

Letonia

Lituania

Moldova

Polonia

România

Federația Rusă

Slovacia

Slovenia

Tadjikistan

Turkmenistan

Ucraina

Uzbekistan

Lista dispozițiilor eligibile pentru aranjamente tranzitorii

Prevedere

Articolul 6 paragraful (2)

Articolul 6 paragraful (5)

Articolul 7 paragraful (4)

Articolul 9 paragraful (1)

Prevedere

Articolul 10 paragraful (7)

Articolul 14 subparagraful (1) d)

Articolul 20 paragraful (3)

Articolul 22 paragraful (3)

ARTICOLUL 6 PARAGRAFUL (2)

"Fiecare parte contractantă va asigura că, în cadrul jurisdicției sale, are și aplică legi necesare și adecvate pentru activitatea economică în sectorul energetic, care să se refere la practicile anticoncurențiale concertate și unilaterale."

ȚARA: ALBANIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Albania nu există o lege a protecției concurenței. Legea hidrocarburilor nr. 7.746 din 28 iulie 1993 și Legea mineralelor nr. 7.796 din 17 februarie 1994 nu conțin astfel de prevederi. Legea electricității este în curs de elaborare; este planificat să fie înaintată Parlamentului până la sfârșitul anului 1996. În aceste legi, Albania intenționează să includă prevederi privind practicile anticoncurențiale.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ȚARA: ARMENIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În prezent în Armenia există monopol de stat în cele mai multe dintre sectoarele energetice. Nu există o lege a protecției concurenței, regulile de concurență nefiind încă implementate. Nu există legi în domeniul energiei. Proiectele legilor energiei urmează să fie înaintate Parlamentului în anul 1994. Se preconizează ca aceste legi să includă prevederi privind comportamentul anticoncurențial, care vor fi armonizate cu legislația privind concurența din Uniunea Europeană.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1997.

ȚARA: AZERBAIDJAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legislația antimonopol este în curs de elaborare.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 2000.

ȚARA: BELARUS

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legislația antimonopol este în curs de elaborare.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 2000.

ȚARA: GEORGIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legile privind demonopolizarea sunt în curs de elaborare și, de aceea, deocamdată, statul deține monopolul asupra tuturor surselor și resurselor energetice, limitând posibilitatea de concurență în sectorul energetic și al combustibililor.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1999.

ȚARA: KAZAHSTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legea privind dezvoltarea concurenței și reducerea activităților de monopol nr. 656 din 11 iunie 1991 a fost adoptată, dar are un caracter general. Este necesară dezvoltarea în continuare a legislației (în domeniu), prin adoptarea unor amendamente relevante sau prin adoptarea unei legi noi.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ȚARA: KIRGHIZSTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legea politicilor antimonopol a fost deja adoptată. Este necesară o perioadă de tranziție pentru a adapta prevederile acestei legi sectorului energetic care, acum, este strict reglementat de stat.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ȚARA: MOLDOVA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legea privind reducerea activităților de monopol și dezvoltarea concurenței din 29 ianuarie 1992 asigură o bază administrativă și juridică pentru facilitarea concurenței și crearea măsurilor de împiedicare, limitare și reducere a activităților monopoliste. Este orientată spre implementarea condițiilor economiei de piață. Totuși această lege nu stipulează măsuri concrete pentru practici anticoncurențiale în sectorul energetic și nici nu acoperă în totalitate dispozițiile art. 6. În anul 1995 va fi înaintat Parlamentului proiectul de lege a protecției concurenței și un program de stat pentru demonopolizarea în economie. Proiectul de lege a

energiei, care va fi, de asemenea, înaintat Parlamentului în anul 1995, va cuprinde măsuri privind demonopolizarea și facilitarea concurenței în sectorul energetic.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ȚARA: ROMÂNIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Regulile de concurență nu sunt încă implementate. Proiectul de lege privind protecția concurenței a fost înaintat Parlamentului și este planificat să fie adoptat în cursul anului 1994. Proiectul de lege conține dispoziții referitoare la comportamentele anticoncurențiale, fiind armonizat cu Legea concurenței din Uniunea Europeană.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1996.

ȚARA: FEDERAȚIA RUSĂ

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Federația.

Descriere

În Federația Rusă s-a creat un cadru complex privind legislația antimonopolistă, dar alte măsuri juridice și organizatorice care să prevină, să limiteze sau să interzică activități de monopol și concurență neloială urmează să fie adoptate și, în special, în sectorul energetic.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ȚARA: SLOVENIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legea privind protecția concurenței, adoptată în anul 1993 și publicată în Jurnalul Oficial nr. 18/93, tratează practicile anticoncurențiale, în general. Această lege stipulează, de asemenea, și condițiile pentru înființarea autorităților competente. În prezent autoritatea competentă este Biroul pentru protecția concurenței din cadrul Ministerului Economiei și Dezvoltării. Având în vedere importanța sectorului energetic, se are în vedere o lege separată pentru acest sector. Pentru conformare deplină, este necesară o perioadă mai mare.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ȚARA: TADJIKISTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În anul 1993 Tadjikistan a adoptat o lege privind demonopolizarea și concurența. Totuși, datorită situației economice dificile din Tadjikistan, aplicabilitatea acestei legi a fost temporar suspendată.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1997.

ȚARA: TURKMENISTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Prin Decretul Președintelui Turkmenistanului nr. 1.532 din 21 octombrie 1993 a fost înființat și funcționează Comitetul pentru reducerea activităților de monopol, al cărui rol este de a proteja întreprinderile și alte entități de practici monopoliste și de a promova formarea principiilor de piață pe baza dezvoltării concurenței și a antreprenoriatului. Este necesară o îmbunătățire a legislației și reglementărilor care se referă la practicile antimonopoliste ale întreprinderilor care își desfășoară activitatea economică în sectorul energetic.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ȚARA: UZBEKISTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Uzbekistan Legea privind restricționarea activităților de monopol a fost adoptată și a intrat în vigoare în iulie 1992. Totuși legea [așa cum se specifică în articolul 1 paragraful (3)] nu se extinde și asupra activităților întreprinderilor din sectorul energetic.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ARTICOLUL 6 PARAGRAFUL (5)

"Dacă o parte contractantă consideră că o anumită practică anticoncurențială desfășurată în aria altei părți contractante afectează în sens negativ un interes important, relevant pentru obiectivele identificate în acest articol, partea contractantă poate notifica celorlalte părți contractante și poate cere ca autoritățile sale, care supraveghează concurența, să inițieze acțiuni corespunzătoare de executare. Partea contractantă care face notificarea va include în această notificare informații suficiente pentru a permite părții contractante căreia i se notifică să identifice practicile anticoncurențiale care constituie obiectul notificării și se va oferi să furnizeze informații suplimentare și să coopereze în măsura în care partea contractantă care face notificarea poate să o facă. Partea contractantă căreia i se notifică sau, după caz, autoritățile competente pe probleme de concurență se pot consulta cu autoritățile pe probleme de concurență ale părții contractante care a făcut notificarea și vor acorda întreaga lor considerație cererii părții contractante care a făcut notificarea în luarea deciziei de a iniția sau nu acțiunea de executare în ceea ce privește respectiva practică anticoncurențială, menționată în notificare. Partea contractantă căreia i s-a făcut notificarea va

informa partea contractantă care a făcut notificarea asupra deciziei sale sau asupra deciziei autorităților competente și poate, dacă aceasta dorește, să informeze partea contractantă care a făcut notificarea asupra motivelor deciziei. Dacă este inițiată acțiunea de executare, partea contractantă căreia i s-a făcut notificarea va înștiința partea contractantă care a făcut notificarea cu privire la rezultatele acesteia și, în măsura în care este posibil, cu privire la orice evoluție tranzitorie semnificativă."

ȚARA: ALBANIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Albania nu au fost încă înființate instituții însărcinate cu aplicarea regulilor concurenței. Aceste instituții vor fi prevăzute în Legea privind protecția concurenței, care este prevăzută pentru a fi finalizată în anul 1996.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1999.

ȚARA: ARMENIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Instituții însărcinate cu aplicarea prevederilor din acest paragraf nu au fost încă înființate în Armenia. În legile energiei și protecției concurenței sunt planificate să se includă prevederi pentru înființarea unor astfel de instituții.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1997.

ȚARA: AZERBAIDJAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Autoritățile antimonopoliste vor fi înființate după adoptarea legislației antimonopoliste.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 2000.

ȚARA: BELARUS

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Autoritățile antimonopoliste vor fi înființate după adoptarea legislației antimonopoliste.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 2000.

ȚARA: GEORGIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Georgia legile privind demonopolizarea sunt, în prezent, în faza de elaborare, acesta fiind motivul pentru care autoritățile antimonopoliste nu au fost înființate încă.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1999.

ȚARA: KAZAHSTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Kazahstan a fost înființat un comitet antimonopol, dar activitatea acestuia trebuie îmbunătățită atât din punct de vedere legislativ, cât și organizatoric, astfel încât să creeze un mecanism efectiv care să poată soluționa sesizările privind practicile anticoncurențiale.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ȚARA: KIRGHIZSTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Kirghizstan nu există nici un mecanism de control al practicilor anticoncurențiale și nici legislația specifică. Este necesar să se înființeze autorități antimonopoliste adecvate.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ȚARA: MOLDOVA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Moldova, Ministerul Economiei este responsabil pentru controlul practicilor concurențiale. Legii privind încălcarea regulilor administrative i s-au adus amendamente care prevăd sancțiuni pentru încălcarea regulilor de concurență de către întreprinderile monopoliste. Proiectul legii concurenței, care este în prezent în stadiu de elaborare, va conține prevederi privind punerea în aplicare a regulilor de concurență.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ȚARA: ROMÂNIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Instituțiile care vor aplica dispozițiile acestui paragraf nu au fost încă înființate în România. Instituțiile însărcinate cu aplicarea regulilor de concurență sunt prevăzute în proiectul de lege privind protecția concurenței, prevăzută să fie adoptată în anul 1994. Proiectul prevede, de asemenea, intrarea în vigoare a legii după o perioadă de 9 luni de la data publicării sale. În conformitate cu Acordul european, României i s-a acordat o perioadă de 5 ani pentru implementarea regulilor de concurență.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ȚARA: TADJIKISTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În anul 1993 Tadjikistan a adoptat Legea privind demonopolizarea și concurența, dar instituțiile care să aplice regulile de concurență sunt în stadiu de înființare.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1997.

ȚARA: UZBEKISTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Uzbekistan, Legea privind restricționarea activităților de monopol a fost adoptată și a intrat în vigoare în iulie 1992. Totuși legea [așa cum se specifică în articolul 1 paragraful (3)] nu se extinde și asupra activităților întreprinderilor din sectorul energetic.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ARTICOLUL 7 PARAGRAFUL (4)

"În cazul în care tranzitul de materiale și produse energetice nu poate fi efectuat pe baze comerciale cu facilități de transport al energiei, părțile contractante nu vor ridica obstacole în calea creării de noi capacități, cu excepția cazului în care se prevede altfel de legislația aplicabilă, care este conformă paragrafului (1)."

ȚARA: AZERBAIDJAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Este necesar să se adopte un set de legi pentru sectorul energetic, inclusiv proceduri de acordare a licențelor pentru activitatea de tranzit. În perioada de tranziție se preconizează construirea și modernizarea unor linii de transmisie pentru curentul electric, ca și a capacităților de generare, în scopul aducerii lor la cerințele tehnice mondiale și adaptării lor la condițiile economiei de piață.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1999.

ȚARA: BELARUS

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În prezent se lucrează la legile pentru sectorul energetic, regimul pământului și alte aspecte și, până la aprobarea lor, rămân neclarități referitoare la condițiile pentru înființarea de noi capacități pentru purtătorii de energie în teritoriul Belarusiei.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1998.

ȚARA: BULGARIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Bulgaria nu are legi care să reglementeze tranzitul materialelor și produselor energetice. În sectorul energetic este în desfășurare un proces de restructurare generală, inclusiv dezvoltarea cadrului instituțional, al legislației și reglementărilor.

Perioada de tranziție

Perioada de tranziție de 7 ani este necesară pentru a aduce legislația referitoare la tranzitul materialelor și produselor energetice în deplin acord cu această prevedere.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ȚARA: GEORGIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Este necesar să se pregătească un set de legi în acest domeniu. În prezent, în Georgia sunt condiții care diferă substanțial în ceea ce privește transportul și tranzitul diverselor forme de energie (curent electric, gaze naturale, produse petroliere, cărbune).

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1999.

ȚARA: UNGARIA

Sector

Industria producătoare de energie electrică.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În conformitate cu legislația în vigoare, înființarea și exploatarea liniilor de transmisie de înaltă tensiune este monopol de stat. Crearea unui nou cadru legislativ și care să regularizeze înființarea, exploatarea și stabilirea formei de proprietate a liniilor de transmisie de înaltă tensiune este în curs de elaborare. Ministerul Industriilor și Comerțului a luat deja inițiativa elaborării unui nou act privind energia electrică, care va avea impact inclusiv asupra Codului civil și asupra actului privind concesiunile. Respectarea prevederilor articolului se poate realiza după intrarea în vigoare a noii legi a electricității și a actelor de reglementare aferente.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1996.

ȚARA: POLONIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legea poloneză a energiei, în stadiu final de pregătire, prevede crearea de noi reglementări similare cu cele aplicate în țările cu economie de piață (licențe pentru producție, transmisie și comerț pentru purtătorii de energie). Până la adoptarea acestei legi de către Parlament, se solicită o suspendare temporară a obligațiilor care decurg din acest paragraf.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1995.

ARTICOLUL 9 PARAGRAFUL (1)

"Părțile contractante recunosc importanța piețelor de capital deschise în încurajarea fluxului de capital care să finanțeze comerțul cu materiale și produse energetice, precum și pentru efectuarea și sprijinirea investițiilor în activitățile economice din sectorul energetic, în ariile părților contractante, în special ale celor cu economie în tranziție.

Fiecare parte contractantă se va strădui să promoveze condiții pentru accesul societăților și cetățenilor altor părți contractante pe piața sa de capital, în scopul finanțării comerțului cu materiale și produse energetice și în scopul realizării de investiții în activitatea economică din sectorul energetic în ariile celorlalte părți contractante, pe baze care nu sunt mai puțin favorabile decât acelea pe care le acordă, în împrejurări similare, propriilor sale societăți și cetățeni sau societăților și cetățenilor oricărei alte părți contractante sau ale unui stat terț, oricare sunt mai favorabile."

ȚARA: AZERBAIDJAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legislația aferentă este în curs de elaborare.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 2000.

ȚARA: BELARUS

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legislația aferentă este în curs de elaborare.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 2000.

ȚARA: GEORGIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legislația aferentă este în curs de elaborare.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1997.

ȚARA: KAZAHSTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Proiectul legii investițiilor străine este în fază de aprobare și se preconizează a fi adoptat de Parlament în toamna anului 1994.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ȚARA: KIRGHIZSTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Legislația aferentă este în curs de elaborare.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ARTICOLUL 10 PARAGRAFUL (7)

Măsuri specifice

"Fiecare parte contractantă va acorda investițiilor din aria sa, aparținând investitorilor altei părți contractante, și activităților lor asociate, inclusiv de management, întreținere, folosire, fructificare sau înstrăinare, un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel acordat investițiilor propriilor investitori sau investitorilor altei părți contractante sau unui stat terț și activităților lor asociate, inclusiv de management, întreținere, folosire, fructificare sau înstrăinare, oricare este mai favorabil."

ȚARA: BULGARIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Persoanele străine nu pot dobândi drepturi de proprietate asupra pământului. O companie la care cota de participare la capital a persoanelor străine este mai mare de 50% nu poate dobândi drepturi de proprietate asupra terenurilor agricole.

Persoanele fizice și juridice străine nu pot dobândi drepturi de proprietate asupra pământului, cu excepția moștenirii, în condițiile legii. În acest caz proprietatea trebuie transferată.

O persoană străină poate dobândi drept de proprietate asupra clădirilor, dar nu și asupra pământului.

Persoanele străine sau companiile controlate de partea străină trebuie să obțină o autorizație pentru desfășurarea următoarelor activități:

- explorare, dezvoltare și extracție a resurselor naturale din marea teritorială, platoul continental sau zona economică exclusivă;
- dobândirea de bunuri imobiliare în regiunile geografice desemnate de Consiliul de Miniștri; autorizația se acordă de către Consiliul de Miniștri sau de un organism autorizat de Consiliul de Miniștri.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ARTICOLUL 14 SUBPARAGRAFUL (1) d)

"Fiecare parte contractantă va garanta, în ceea ce privește investițiile investitorilor oricărei alte părți contractante din aria sa, transferul liber în sau din aria sa, inclusiv transferul:

d) veniturilor necheltuite și al altor remunerații ale personalului din străinătate angajat pentru acea investiție."

ȚARA: BULGARIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Naționali străini angajați de companii care au participare străină mai mare de 50% sau de o persoană străină, înregistrată ca un comerciant individual sau o sucursală sau ca o reprezentanță a unei companii străine în Bulgaria, și care primesc salariile în leva pot cumpăra valută străină până la 70% din salariul lor, incluzând și plata pentru asigurările sociale.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ȚARA: UNGARIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Ungaria, în conformitate cu Actul investițiilor străine, art. 33, managerii generali și executivi, membrii Consiliului de administrație și angajații străini își pot transfera până la 50% din veniturile lor, după plata taxelor, rezultate din angajarea lor, la compania respectivă, prin banca companiei.

Perioada de tranziție

Eliminarea acestei restricții depinde de progresul pe care Ungaria îl va înregistra în programul de liberalizare a schimbului valutar, al cărui scop final este convertibilitatea totală a forintului. Această restricție nu creează bariere în calea investitorilor străini. Eliminarea ei se bazează pe prevederile art. 32.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ARTICOLUL 20 PARAGRAFUL (3)

"Fiecare parte contractantă va desemna unul sau mai multe puncte de informare, cărora să li se poată adresa și cereri privind informații despre legile, reglementările, hotărârile judecătorești și deciziile administrative, mai sus menționate, și va informa prompt Secretariatul despre existența lor, Secretariatul făcându-le disponibile la cerere."

ȚARA: ARMENIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Armenia nu există încă puncte oficiale cărora să li se poată adresa cereri pentru informații privind legile relevante sau alte reglementări. De asemenea, nu există centre de informare. Se preconizează înființarea unui astfel de centru în perioada 1994-1995. Este necesară asistență tehnică.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1996.

ȚARA: AZERBAIDJAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Azerbaidjan nu există, până în prezent, nici un punct oficial căruia să i se poată adresa cereri pentru informații despre legile și reglementările relevante. În prezent, astfel de informații sunt concentrate în diverse organizații.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1997.

ȚARA: BELARUS

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Nu există încă în Belarus puncte de informare oficiale care pot da informații despre legi, reglementări, hotărâri judecătorești și decizii administrative. În ceea ce privește hotărârile judecătorești și deciziile

administrative, nu există o practică privind publicarea lor.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1998.

ȚARA: KAZAHSTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Procesul de înființare a punctelor de informare a început. În ceea ce privește hotărârile judecătorești și deciziile administrative, acestea nu se publică în Kazahstan (cu excepția unor decizii ale Curții Supreme), întrucât se consideră că acestea nu sunt surse de legi. Schimbarea acestei practici necesită o lungă perioadă de tranziție.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

ȚARA: MOLDOVA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Este necesar să se înființeze puncte de informare.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1995.

ȚARA: FEDERAȚIA RUSĂ

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Federația și republicile care constituie Federația.

Descriere

În Federația Rusă nu există nici un punct oficial de informare de unde să se obțină informații despre legi și alte reglementări relevante. În ceea ce privește hotărârile judecătorești și deciziile administrative, acestea nu sunt considerate a fi surse de lege.

Perioada de tranziție

31 decembrie 2000.

ȚARA: SLOVENIA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Slovenia nu există încă nici un punct de informare oficial de unde să se obțină informații despre legi și alte reglementări relevante. În prezent, aceste informații sunt disponibile în diverse ministere. Legea investițiilor străine, care este în curs de elaborare, prevede înființarea unui astfel de punct.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ȚARA: TADJIKISTAN

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

În Tadjikistan nu există încă astfel de puncte de informare de unde să se obțină informații despre legile relevante sau alte reglementări. Este doar o problemă de lipsă de fonduri, pentru înființarea acestor centre.

Perioada de tranziție

31 decembrie 1997.

ȚARA: UCRAINA

Sector

Toate sectoarele energetice.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Este necesară o îmbunătățire a gradului actual de transparență a legilor până la nivelul solicitat de practicile internaționale. Ucraina trebuie să înființeze puncte pentru furnizarea de informații despre legi, reglementări, hotărâri judecătorești și administrative și standarde de aplicare generală.

Perioada de tranziție

1 ianuarie 1998.

ARTICOLUL 22 PARAGRAFUL (3)

Măsuri specifice

"Fiecare parte contractantă se angajează că, dacă înființează sau menține o entitate și îi conferă autoritate normativă, administrativă sau altă autoritate guvernamentală, această entitate își va exercita acea autoritate în concordanță cu obligațiile părții contractante prevăzute în acest tratat."

ȚARA: REPUBLICA CEHĂ

Sector

Industria de uraniu și nucleare.

Nivel de aplicare

Național.

Descriere

Pentru a sărăci minereul de uraniu din rezervele de minereu de uraniu care sunt stocate de către Administrația Rezervelor Statului de Materiale, nu se acordă licențe pentru importul de minereu de uraniu și concentrații săi, inclusiv combustibilii pe bază de uraniu care conțin uraniu ce nu este de origine cehă.

Perioada de tranziție

1 iulie 2001.

DECIZII CU PRIVIRE LA TRATATUL CARTEI ENERGIEI

Conferința Cartei Europene a Energiei a adoptat următoarele decizii:

1. Cu privire la tratat în general

În eventualitatea unui conflict între tratatul privind Spitsbergen din 9 februarie 1920 (Tratatul Svalbard) și Tratatul Cartei Energiei, tratatul privind Spitsbergen va prevala, fără a prejudicia poziția părților

contractante cu privire la Tratatul Svalbard. În eventualitatea unui astfel de conflict sau a unui litigiu privind existența unui astfel de conflict sau a limitelor sale, art. 16 și partea a V-a a Tratatului Cartei Energiei nu se va aplica.

2. Cu privire la art. 10 paragraful (7)

Federația Rusă poate cere companiilor cu participare străină să obțină aprobarea legislativă pentru leasingul proprietății federale, cu condiția ca Federația Rusă să dea asigurări, fără excepții, că acest procedeu nu se aplică de o manieră discriminatorie între investițiile investitorilor altei părți contractante.

3. Cu privire la art. 14

(1) Termenul libertatea transferului din art. 14 paragraful (1) nu exclude posibilitatea ca o parte contractantă (numită în continuare parte limitativă) să aplice restricții la mișcarea capitalului propriilor investitori, cu condiția ca:

a) aceste restricții să nu afecteze drepturile acordate prin art. 14 paragraful (1) investitorilor altor părți contractante cu privire la investițiile lor;

b) aceste restricții nu afectează tranzacțiile curente; și

c) partea contractantă să dea asigurări că investițiilor din aria sa, ale investitorilor tuturor celorlalte părți contractante li se acordă, în ceea ce privește transferul, un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel pe care aceasta îl acordă investițiilor investitorilor oricărei alte părți contractante sau oricărui alt stat terț, oricare este mai favorabil.

(2) Această decizie face obiectul examinării de către Conferința Cartei timp de 5 ani după intrarea în vigoare a acestui tratat, dar nu mai târziu decât data stabilită în art. 32 paragraful (3).

(3) Nici o parte contractantă nu va fi eligibilă să aplice astfel de restricții dacă nu notifică în scris Secretariatului provizoriu, nu mai târziu de data de 1 iulie 1995, că a ales să fie eligibilă să aplice restricții în conformitate cu această decizie și că este o parte contractantă care este un stat ce a fost parte constitutivă a fostei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste.

(4) Pentru evitarea oricărui dubiu, nimic în această decizie nu va deroga, în ceea ce privește art. 16, de la drepturile unei părți contractante care decurg de aici, ale investitorilor sau investițiilor lor, sau de la obligațiile unei părți contractante.

(5) În sensul acestei decizii:

• tranzacții curente sunt plăți curente legate de circulația bunurilor, a serviciilor sau a persoanelor, care sunt efectuate în conformitate cu practicile internaționale firești și nu includ aranjamente care constituie, din punct de vedere material, o combinație a unei plăți curente cu o tranzacție de capital, cum ar fi plățile eșalonate și plățile anticipate (avansurile), ceea ce înseamnă a împiedica (obstrucționa) legislația în domeniu a părții limitative.

4. Cu privire la art. 14 paragraful (2)

Fără a încălca dispozițiile cerințelor art. 14 și alte obligații internaționale ale sale, România se va strădui să realizeze în perioada de tranziție, convertibilitatea totală a monedei sale naționale, să ia măsurile necesare pentru a îmbunătăți eficiența procedurilor sale pentru transferurile veniturilor legate de investiții și, în orice caz, va garanta efectuarea acestor transferuri în valută liber convertibilă, fără restricții sau întârzieri care să depășească 6 luni. România va da asigurări că investițiilor din aria sa și ale investitorilor oricărei alte părți contractante li se acordă, în ceea ce privește transferurile, un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel pe care aceasta îl acordă investițiilor investitorilor oricărei alte părți contractante sau oricărui stat terț, oricare este mai favorabil.

5. Cu privire la art. 24 subparagraful (4) a) și art. 25

O investiție a unui investitor la care se referă art. 1 subparagraful (7) a) (ii) al unei părți contractante care nu este o parte la AIE sau un membru la o zonă de liber schimb sau la o uniune vamală va fi îndreptățită

să i se acorde tratamentul pe care îl acordă acest AIE, zonă de liber schimb sau uniune vamală, cu condiția ca acea investiție:

- a) să aibă sediul înregistrat sau locul principal de desfășurare a afacerii în aria unei părți la acel AIE sau a unui membru al unei zone de liber schimb sau a unei uniuni vamale; sau
- b) în cazul în care are numai sediul înregistrat în acea arie, să aibă o legătură efectivă și continuă cu economia uneia dintre părți la AIE, a unui membru la o zonă de liber schimb sau la o uniune vamală.

Parlamentul României

Protocolul Cartei energiei privind eficiența energetică și aspecte legate de mediu din 17.12.1994*)

În vigoare de la 18 februarie 1997

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 26 din 18 februarie 1997. Formă aplicabilă la zi, **23 octombrie 2025**.

*) Traducere

PREAMBUL

Părțile contractante la prezentul protocol,

având în vedere Carta Europeană a Energiei, adoptată prin Actul final al Conferinței Cartei Europene a Energiei de la Haga, semnat la Haga la 17 decembrie 1991, și, în special, declarațiile pe care le conține, potrivit cărora este necesară cooperarea în domeniul eficienței energetice și al aspectelor legate de mediu, având în vedere, de asemenea, Tratatul Cartei Energiei, deschis pentru semnare de la data de 17 decembrie 1994 până la data de 16 iunie 1995,

luând în considerare activitatea întreprinsă de organizații și forumuri internaționale în domeniul eficienței energetice și al aspectelor legate de mediu asociate ciclului energetic,

conștienți de îmbunătățirile în siguranța furnizării energiei și de beneficiile economice și de mediu importante, care rezultă din aplicarea măsurilor de eficiență energetică legate de costuri efective, și conștienți de importanța lor pentru procesul de restructurare economică și creșterea standardului de viață, recunoscând că îmbunătățirea eficienței energetice reduce consecințele negative asupra mediului, asociate ciclului energetic, inclusiv încălzirea globului și ploile acide,

convinși că prețul la energie trebuie să reflecte pe cât de mult posibil o piață concurențială, asigurând formarea prețurilor pe principii de piață, incluzând reflectarea mai largă a costurilor și beneficiilor legate de mediu și recunoscând că acest mod de formare a prețurilor este vital pentru a progresa în domeniul eficienței energetice și protecției mediului, asociată acesteia,

admițând rolul vital al sectorului privat, inclusiv al întreprinderilor mici și mijlocii în promovarea și aplicarea măsurilor de eficiență energetică și cu intenția de a asigura un cadru instituțional favorabil pentru investiții viabile din punct de vedere economic în domeniul eficienței energetice,

recunoscând că formele comerciale de cooperare ar putea necesita o cooperare interguvernamentală complementară, în special în domeniul formulării politicii și analizei energetice, ca și în alte domenii care sunt esențiale pentru creșterea eficienței energetice, dar nu sunt potrivite pentru o finanțare privată, și dorind să întreprindă acțiuni coordonate și de cooperare în domeniul eficienței energetice și protecției mediului și să adopte un protocol care să creeze cadrul pentru utilizarea energiei, cât mai economic și mai eficient posibil,

au convenit asupra celor ce urmează:

PARTEA I

Introducere

ARTICOLUL 1

Scopul și obiectivele protocolului

(1) Acest protocol definește principiile politicii pentru promovarea eficienței energetice ca o sursă importantă de energie și pentru reducerea, în consecință, a impactului negativ al sistemelor energetice asupra mediului. Mai mult, el oferă direcții privind dezvoltarea programelor de eficiență energetică, indică domenii de cooperare și oferă un cadru pentru dezvoltarea de acțiuni coordonate și de cooperare. Aceste acțiuni pot include prospectarea, explorarea, producerea, conversia, stocarea, transportul, distribuția și consumul de energie și pot să se refere la orice sector economic.

(2) Obiectivele acestui protocol sunt:

- a) promovarea politicilor de eficiență energetică, compatibile cu o dezvoltare durabilă;
- b) crearea condițiilor-cadru care să-i determine pe producători și pe consumatori să utilizeze energia cât mai economic posibil, eficient și benefic pentru mediu, în special prin organizarea piețelor de energie eficiente și printr-o reflectare cât mai mare a costurilor și beneficiilor legate de mediu; și
- c) încurajarea cooperării în domeniul eficienței energetice.

ARTICOLUL 2

Definiții

În sensul acestui protocol:

(1) Carta înseamnă Carta Europeană a Energiei, adoptată prin Actul final al Conferinței Cartei Europene a Energiei de la Haga, semnat la 17 decembrie 1991; semnarea documentului final este considerată a fi semnarea Cartei;

(2) parte contractantă înseamnă un stat sau o organizație de integrare economică regională, care a consimțit să se oblige prin acest protocol și pentru care protocolul este în vigoare;

(3) organizație de integrare economică regională înseamnă o organizație constituită din state, căreia ele i-au transferat competențe pentru anumite probleme, dintre care unele guvernate de acest protocol, inclusiv autoritatea de a lua decizii, obligatorii pentru ele, în legătură cu acele probleme;

(4) ciclul energetic înseamnă întregul lanț energetic, inclusiv activități legate de prospectarea, explorarea, producerea, conversia, stocarea, transportul, distribuția și consumul diferitelor forme de energie și prelucrarea și înlăturarea deșeurilor, ca și întreruperea sau încetarea acestor activități, minimizând impactul negativ asupra mediului;

(5) eficiența costurilor înseamnă realizarea unui obiectiv cu cel mai scăzut cost sau obținerea celui mai mare beneficiu la un cost dat;

(6) îmbunătățirea eficienței energetice înseamnă a acționa pentru a menține aceeași unitate de produs (bunuri sau servicii) fără scăderea calității sau a performanței produsului, concomitent cu reducerea cantității de energie cerute de producerea acelui produs;

(7) impact asupra mediului înseamnă orice efect asupra mediului, cauzat de o activitate dată, inclusiv asupra sănătății și siguranței oamenilor, florei, faunei, solului, aerului, climatului, peisajului și monumentelor istorice sau asupra altor structuri fizice ori asupra interacțiunii acestor factori; el include, de asemenea, efecte asupra moștenirii culturale sau condițiilor socioeconomice rezultate din degradarea acestor factori.

PARTEA a II-a

Principii de politică

ARTICOLUL 3

Principii de bază

Părțile contractante se vor orienta după următoarele principii:

(1) Părțile contractante vor coopera și, în măsura în care este cazul, își vor acorda asistență pentru formularea și aplicarea politicilor de eficiență energetică, a legilor și reglementărilor în domeniu.

(2) Părțile contractante vor stabili politici de eficiență energetică și cadrul legislativ adecvat de reglementare care promovează, inter alia:

a) funcționarea eficientă a mecanismelor de piață, inclusiv formarea prețurilor după criteriile de piață și o mai mare reflectare a costurilor și beneficiilor legate de mediu;

b) reducerea barierelor în calea eficienței energetice, stimulând astfel investițiile;

c) mecanisme pentru finanțarea inițiativelor în domeniul eficienței energetice;

d) educarea și conștientizarea;

e) diseminarea și transferul de tehnologii;

f) transparența cadrului legislativ și de reglementare.

(3) Părțile contractante se vor strădui să realizeze un beneficiu maxim din eficiența energetică pe întregul ciclu energetic. În acest scop, ei vor formula și aplica, în limitele maxime ale competenței lor, politici de eficiență energetică și acțiuni coordonate și de cooperare, bazate pe eficiența costurilor și eficiență economică, luând în considerare în mod corespunzător aspectele legate de mediu.

(4) Politicile de eficiență energetică vor include atât măsuri pe termen scurt pentru adaptarea practicilor anterioare, cât și măsuri pe termen lung pentru îmbunătățirea eficienței energetice în ciclul energetic.

(5) În cadrul cooperării pentru atingerea obiectivelor acestui protocol, părțile contractante vor lua în considerare diferențele dintre efectele negative și diminuarea costurilor între părțile contractante.

(6) Părțile contractante recunosc rolul vital al sectorului privat. Ele vor încuraja acțiunile prin utilități de energie, autorități responsabile și agenții specializate și o strânsă cooperare între industrie și administrațiile publice.

(7) Acțiunile coordonate și de cooperare vor lua în considerare principiile relevante adoptate în acorduri internaționale la care părțile contractante sunt părți și care au ca scop protecția și îmbunătățirea mediului.

(8) Părțile contractante vor beneficia de activitatea și experiența organismelor internaționale competente sau ale altor organisme și vor avea grijă să evite suprapunerile.

ARTICOLUL 4

Împărțirea responsabilităților și corelarea

Fiecare parte contractantă se va strădui să asigure corelarea politicilor de eficiență energetică între toate autoritățile lor responsabile.

ARTICOLUL 5

Strategii și obiective de politică

Părțile contractante vor formula strategii și vor defini obiective ale politicii privind îmbunătățirea eficienței energetice, aplicate condițiilor lor energetice specifice, care să ducă la reducerea impactului ciclului energetic asupra mediului. Aceste strategii și obiective de politică vor fi transparente pentru toate părțile interesate.

ARTICOLUL 6

Finanțare și facilități financiare

- (1) Părțile contractante vor încuraja aplicarea de noi abordări și metode pentru finanțarea investițiilor din domeniul eficienței energetice și al protecției mediului legate de energie, cum ar fi societățile mixte între utilizatorii de energie și investitori externi (denumite în continuare finanțare cu terți).
- (2) Părțile contractante se vor strădui să beneficieze de, și să promoveze accesul la, piețele de capital private și la instituțiile financiare internaționale existente, pentru a facilita investițiile în îmbunătățirea eficienței energetice și în protecția mediului, legată de eficiența energetică.
- (3) Părțile contractante pot, sub rezerva dispozițiilor Tratatului Cartei Energiei și a altor obligații juridice internaționale, să acorde facilități fiscale sau financiare utilizatorilor de energie, cu scopul de a facilita penetrarea pe piață a tehnologiilor, produselor și serviciilor de eficiență energetică. Ele se vor strădui să facă acest lucru în așa fel încât să asigure atât transparența, cât și minimizarea distorsiunilor pe piețele internaționale.

ARTICOLUL 7

Promovarea tehnologiilor eficiente energetic

- (1) În concordanță cu dispozițiile Tratatului Cartei Energiei, părțile contractante vor încuraja schimburile comerciale și cooperarea în domeniul tehnologiilor eficiente energetic și nepoluante, al serviciilor și practicilor manageriale conexe.
- (2) Părțile contractante vor promova utilizarea acestor tehnologii, servicii și practici manageriale pe tot parcursul ciclului energetic.

ARTICOLUL 8

Programe naționale

- (1) În scopul atingerii obiectivelor politicii formulate în conformitate cu art. 5, fiecare parte contractantă va formula, aplica și actualiza, în mod regulat, programele de eficiență energetică, cele mai adecvate propriilor condiții.
- (2) Aceste programe pot include activități, cum ar fi:
- a) realizarea scenariilor pe termen lung pentru cererea și oferta de energie, care să ghideze procesul decizional;
  - b) evaluarea impactului energetic de mediu și economic al acțiunilor întreprinse;
  - c) definirea standardelor care au ca scop îmbunătățirea eficienței echipamentului consumator de energie și a eforturilor pentru armonizarea acestora pe plan internațional, pentru a evita distorsionarea comerțului;
  - d) dezvoltarea și încurajarea inițiativei particulare și a cooperării industriale, inclusiv a societăților mixte;
  - e) promovarea utilizării celor mai eficiente tehnologii energetice care sunt viabile economic și nepoluante;
  - f) încurajarea abordărilor noi de investiții în îmbunătățirea eficienței energetice, cum ar fi finanțarea cu terți și cofinanțarea;
  - g) elaborarea bilanțelor energetice și a bazelor de date adecvate, de exemplu cu date suficient de detaliate, referitoare la cererea de energie și la tehnologiile pentru îmbunătățirea eficienței energetice;
  - h) promovarea înființării serviciilor de consultanță, care pot fi acordate de industria particulară sau de stat și care oferă informații despre programe și tehnologii de eficiență energetică și acordă asistență consumatorilor și întreprinderilor;

- i) susținerea și promovarea cogenerării și a măsurilor pentru creșterea eficienței sistemelor de producere și distribuție a căldurii în regim de termoficare pentru clădiri și industrie;
  - j) înființarea de organisme specializate pentru eficiență energetică la nivelurile corespunzătoare, finanțate corespunzător și care să aibă personal capabil să formuleze și să aplice politici de eficiență energetică.
- (3) În aplicarea programelor lor de eficiență energetică, părțile contractante vor asigura existența cadrului instituțional și juridic adecvat.

PARTEA a III-a Cooperarea internațională

ARTICOLUL 9 Domenii de cooperare

Cooperarea dintre părțile contractante poate lua orice formă considerată adecvată.
Domeniile pentru o posibilă cooperare sunt prevăzute în anexă.

PARTEA a IV-a Aranjamente administrative și juridice

ARTICOLUL 10 Rolul Conferinței Cartei

- (1) Toate hotărârile adoptate de Conferința Cartei în conformitate cu acest protocol sunt aplicate numai de acele părți contractante la Tratatul Cartei Energiei, care sunt părți contractante la acest protocol.
- (2) Conferința Cartei se va strădui să adopte, într-un interval de 180 de zile de la data intrării în vigoare a acestui protocol, proceduri pentru supraveghere și de facilitare a aplicării dispozițiilor sale, inclusiv proceduri de raportare, precum și de identificare a domeniilor de cooperare, în conformitate cu art. 9.

ARTICOLUL 11 Secretariat și finanțare

- (1) Secretariatul înființat potrivit dispozițiilor art. 35 al Tratatului Cartei Energiei va acorda Conferinței Cartei întreaga asistență necesară pentru aducerea la îndeplinire a îndatoririlor sale care rezultă din acest protocol și va furniza alte asemenea servicii care vin în sprijinul acestui protocol, dacă este cazul, din timp în timp, sub rezerva aprobării de către Conferința Cartei.
- (2) Costurile secretariatului și ale Conferinței Cartei, care rezultă din acest protocol, vor fi suportate de părțile contractante la acest protocol, în conformitate cu capacitatea lor de plată, stabilită prin formula prevăzută la anexa B la Tratatul Cartei Energiei.

ARTICOLUL 12 Votarea

- (1) Unanimitatea părților contractante prezente și votante la întrunirile Conferinței Cartei va fi cerută pentru următoarele hotărâri:
- a) adoptarea amendamentelor la acest protocol; și
  - b) aprobarea aderării la acest protocol, potrivit art. 16.

Părțile contractante vor depune toate eforturile pentru obținerea acordului prin consens, pentru oricare problemă care solicită hotărârea lor, prin acest protocol. Dacă acordul nu poate fi obținut prin consens, hotărârile pentru aspecte nebugetare vor fi luate cu o majoritate de trei pătrimi din numărul părților contractante prezente și votante la întâlnirea Conferinței Cartei la care acea problemă a fost supusă spre decizie.

Hotărârile legate de aspectele bugetare vor fi luate cu o majoritate calificată a părților contractante a căror contribuție evaluată potrivit art. 11 paragraful (2) reprezintă, în combinație, cel puțin trei pătrimi din contribuția evaluată, totală.

(2) În sensul acestui articol, părți contractante prezente și votante înseamnă părțile contractante prezente și care votează afirmativ sau negativ, cu condiția ca Conferința Cartei să poată decide asupra regulilor de procedură care să permită ca astfel de hotărâri să fie luate de părțile contractante, prin corespondență.

(3) Sub rezerva dispozițiilor paragrafului (1) în legătură cu aspectele bugetare, nici o decizie la care se face referire în acest articol nu va fi valabilă, dacă nu are sprijinul unei simple majorități a părților contractante.

(4) O organizație de integrare economică regională va avea, la votare, un număr de voturi egal cu numărul statelor sale membre care sunt părți contractante la acest protocol, cu condiția ca această organizație să nu-și exercite dreptul de vot, dacă acesta a fost exercitat de statele sale membre și viceversa.

(5) În cazul în care persistă o restanță în achitarea obligațiilor financiare pe care o parte contractantă le are prin acest protocol, Conferința Cartei poate suspenda, total sau parțial, dreptul de vot al acelei părți contractante.

ARTICOLUL 13

Legătura cu Tratatul Cartei Energiei

(1) În cazul în care există o neconcordanță între dispozițiile acestui protocol și dispozițiile Tratatului Cartei Energiei, dispozițiile Tratatului Cartei Energiei vor prevala.

(2) Prevederile art. 10 paragraful (1) și ale art. 12 paragrafele (1)-(3) nu se vor aplica voturilor care se dau la Conferința Cartei pentru amendamentul la acest protocol, care stabilește îndatoriri sau atribuții ale Conferinței Cartei sau secretariatului, a căror modalitate de înființare este stipulată în Tratatul Cartei Energiei.

PARTEA a V-a

Dispoziții finale

ARTICOLUL 14

Semnare

Acest protocol va fi deschis semnării la Lisabona, începând cu data de 17 decembrie 1994 până la data de 16 iunie 1995, statelor și organizațiilor de integrare economică regionale, ai căror reprezentanți au semnat Carta și Tratatul Cartei Energiei.

ARTICOLUL 15

Ratificare, acceptare sau aprobare

Acest protocol va fi supus ratificării, acceptării sau aprobării de către semnatari.

Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare vor fi depuse la depozitar.

ARTICOLUL 16

Aderarea

Acest protocol este deschis aderării, de la data la care protocolul este închis pentru semnare, statelor și organizațiilor de integrare economică regionale care au semnat Carta și sunt părți contractante la Tratatul Cartei Energiei, în condițiile aprobate de Conferința Cartei. Instrumentele de aderare vor fi depuse la depozitar.

ARTICOLUL 17

Amendamente

- (1) Oricare parte contractantă poate propune amendamente la acest protocol.
- (2) Textul oricărui amendament propus la acest protocol va fi comunicat părților contractante, prin Secretariat, cu cel puțin 3 luni înainte de data la care acesta este supus spre adoptare Conferinței Cartei.
- (3) Amendamentele la acest protocol, ale căror texte au fost aprobate de Conferința Cartei, vor fi comunicate, prin Secretariat, depozitarului, care le transmite tuturor părților contractante pentru ratificare, acceptare sau aprobare.
- (4) Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare ale amendamentelor la acest protocol vor fi depuse la depozitar. Amendamentele vor intra în vigoare pentru părțile contractante care le-au ratificat, acceptat sau aprobat, în a 30-a zi de la depunerea la depozitar a instrumentelor de ratificare, acceptare sau aprobare de către cel puțin trei pătrimi din numărul părților contractante. După aceasta, amendamentele intră în vigoare, pentru oricare altă parte, din a 30-a zi de la depunerea instrumentelor de ratificare, acceptare sau aprobare a amendamentelor de către acea parte contractantă.

ARTICOLUL 18

Intrarea în vigoare

- (1) Acest protocol va intra în vigoare în a 30-a zi de la data depunerii celui de-al cincisprezecelea instrument de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare la acesta de către un stat sau o organizație de integrare economică regională care a fost semnatară a Cartei și parte contractantă la Tratatul Cartei Energiei sau în aceeași zi în care Tratatul Cartei Energiei intră în vigoare, oricare dintre ele va avea loc mai târziu.
- (2) Pentru fiecare stat sau organizație de integrare economică regională pentru care Tratatul Cartei Energiei a intrat în vigoare și care ratifică, acceptă sau aprobă acest protocol sau aderă la acesta, după ce protocolul a intrat în vigoare potrivit paragrafului (1), protocolul va intra în vigoare în a 30-a zi de la data depunerii de către acest stat sau de către această organizație de integrare economică regională a instrumentelor sale de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare.
- (3) În sensul paragrafului (1), un instrument depus de o organizație de integrare economică regională nu se ia în calcul, suplimentar, față de cele depuse de statele membre ale acelei organizații.

ARTICOLUL 19

Rezerve

La acest protocol nu se pot face rezerve.

ARTICOLUL 20

Retragere

(1) În orice moment de la intrarea în vigoare a acestui protocol pentru o parte contractantă, acea parte contractantă poate da notificare scrisă depozitarului privind retragerea sa din protocol.

(2) O parte contractantă care se retrage din Tratatul Cartei Energiei este considerată retrasă și din acest protocol.

(3) Data efectivă de retragere, potrivit paragrafului (1), va fi în a 90-a zi de la primirea notificării de către depozitar. Data efectivă de retragere, potrivit paragrafului (2), va fi aceeași cu data efectivă de retragere din Tratatul Cartei Energiei.

ARTICOLUL 21

Depozitarul

Guvernul Republicii Portugheze va fi depozitarul acestui protocol.

ARTICOLUL 22

Texte autentice

Drept pentru care, semnatarii de mai jos, cu puteri depline în acest sens, au semnat acest protocol în variantele: engleză, franceză, germană, italiană, rusă și spaniolă, ale căror texte sunt deopotrivă autentice, într-un singur original, care va fi depus la Guvernul Republicii Portugheze.

Întocmit la Lisabona la 17 decembrie 1994.

ANEXĂ

LISTA

indicativă și nelimitativă a domeniilor posibile de cooperare,
în conformitate cu articolul 9

- Dezvoltarea programelor de eficiență energetică, inclusiv identificarea barierelor și a oportunităților, precum și dezvoltarea etichetării și standardelor de eficiență în domeniul energetic
- Evaluarea impactului ciclului energetic asupra mediului
- Dezvoltarea măsurilor economice, legislative și de reglementare
- Transferul de tehnologie, asistență tehnică și înființarea societăților mixte industriale, supuse regimului internațional referitor la dreptul de proprietate și al altor acorduri internaționale aplicabile
- Cercetare și dezvoltare
- Instruire, perfecționare, informații și statistici
- Identificarea și evaluarea măsurilor de tip fiscal sau a altor instrumente de piață, inclusiv a permiselor comercializabile pentru luarea în considerare a costurilor și beneficiilor indirecte și mai ales a celor legate de mediu
- Analiza energetică și formularea politicii:
  - evaluarea potențialelor de eficiență energetică;
  - analiza cererii de energie și statistici;
  - formularea măsurilor legislative și de reglementare;
  - planificarea integrată a resurselor și managementul cererii;
  - evaluarea impactului asupra mediului, inclusiv proiecte energetice importante.
- Evaluarea instrumentelor economice pentru îmbunătățirea eficienței energetice și pentru obiectivele legate de mediu

- Analiza eficienței energetice la rafinarea, conversia, transportul și distribuția hidrocarburilor
- Îmbunătățirea eficienței energetice la producerea și transmisia energiei electrice:
  - cogenerare;
  - componente ale centralelor (cazane, turbine, generatoare etc.);
  - integrarea în rețea.
- Îmbunătățirea eficienței energetice în clădiri:
  - standarde de izolare termică a clădirilor, insolație pasivă și ventilare;
  - sisteme de încălzire a spațiului și de condiționare a aerului;
  - arzătoare de mare eficiență cu NOx scăzut;
  - tehnologii de măsurare și contorizare individuală;
  - aparate electrocasnice și de iluminat.
- Servicii locale și municipale:
  - sisteme de termoficare;
  - sisteme eficiente de distribuție a gazului;
  - tehnologii de planificare energetică;
  - înfrățirea orașelor sau a altor entități teritoriale relevante;
  - management energetic în orașe și clădiri publice;
  - gestionarea deșeurilor și recuperarea deșeurilor energetice.
- Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul industrial:
  - societăți mixte;
  - integrarea energetică, cogenerarea și recuperarea căldurii uzate;
  - diagnostice energetice.
- Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul transport:
  - standarde de performanță pentru motoarele autovehiculelor;
  - dezvoltarea infrastructurii eficiente pentru transporturi.
- Informare:
  - crearea gradului de conștientizare;
  - baza de date: acces, specificații tehnice, sisteme informaționale;
  - diseminarea, colectarea și colaționarea informației tehnice;
  - studii comportamentale.
- Perfecționare și instruire:
  - schimb de personal (directori, experți și studenți);
  - organizarea de cursuri internaționale pentru perfecționare.
- Finanțare:
  - dezvoltarea cadrului legislativ;
  - finanțarea cu terți;
  - societăți mixte;
  - cofinanțare.

ACTUL FINAL

al Conferinței Cartei Europene a Energiei

I. Sesiunea plenară finală a Conferinței Cartei Europene a Energiei s-a desfășurat la Lisabona în zilele de 16 și 17 decembrie 1994. Au participat reprezentanți din Albania, Armenia, Australia, Austria, Azerbaidjan, Belgia, Belarus, Bulgaria, Canada, Cipru, Comunitățile Europene, Croația, Danemarca, Elveția, Estonia, Federația Rusă, Finlanda, Franța, Georgia, Germania, Grecia, Irlanda, Islanda, Italia, Japonia, Kazahstan,

Kirghizstan, Letonia, Liechtenstein, Lituania, Luxemburg, Malta, Marea Britanie, Moldova, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, Republica Cehă, România, Slovacia, Slovenia, Spania, Statele Unite ale Americii, Suedia, Tadjikistan, Turcia, Turkmenia, Ucraina și Uzbekistan (denumiți în continuare reprezentanții), precum și observatori din anumite țări și organizații internaționale.

II. În timpul reuniunii Consiliului European de la Dublin, din iunie 1990, primul-ministru al Olandei a sugerat că relansarea economică în Europa de Est și în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, existentă atunci, ar putea fi catalizată și accelerată de cooperarea din sectorul energetic. Această sugestie a fost salutăată de consiliu, care a invitat Comisia Comunităților Europene să studieze cum se poate realiza cel mai bine o astfel de cooperare. În februarie 1991, Comisia a propus conceptul de Carta Europeană a Energiei.

Ca urmare a discutării propunerii Comisiei în Consiliul Comunităților Europene, Comunitățile Europene au invitat celelalte țări din Europa de Vest și de Est, din Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste și țările neeuropene, membre ale Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltare, să participe la o conferință la Bruxelles, în iulie 1991, pentru a lansa negocierile asupra Cartei Europene a Energiei. Un număr de alte țări și organizații internaționale au fost invitate să participe la Conferința Cartei Europene a Energiei ca observatori. Negocierile Cartei Europene a Energiei s-au finalizat în 1991, iar Carta a fost adoptată prin semnarea unui act final la Conferința desfășurată la Haga la 16 și 17 decembrie 1991. Semnatarii Cartei, atunci sau ulterior, îi includ pe toți cei menționați în secțiunea I de mai sus, în afară de observatori.

Semnatarii Cartei Europene a Energiei s-au angajat: "să urmărească obiectivele și principiile Cartei și să realizeze și să dezvolte cooperarea dintre ei, cât mai curând posibil, negociind cu bună-credință un acord de bază și protocoale".

Conferința Cartei Europene a Energiei a inițiat negocierea unui acord de bază - denumit mai târziu Tratatul Cartei Energiei - menit să promoveze cooperarea industrială dintre Est și Vest, oferind cadrul juridic în domenii ca: investiții, tranzit și comerț. Conferința a inițiat, de asemenea, negocieri ale protocoalelor în domeniile: eficiență energetică, securitate nucleară și hidrocarburi, deși negocierile referitoare la ultimul domeniu menționat au fost suspendate până la finalizarea Tratatului Cartei Energiei.

Negocierile Tratatului Cartei Energiei și ale Protocolului Cartei Energiei privind eficiența energetică și aspecte legate de mediu au fost finalizate în anul 1994.

III. Tratatul Cartei Energiei. Ca rezultat al deliberărilor, Conferința Cartei Europene a Energiei a adoptat textul Tratatului Cartei Energiei (denumit în continuare tratatul), care este prezentat în anexa nr. 1, precum și deciziile legate de acesta, ce sunt prezentate în anexa nr. 2, și a convenit ca tratatul să fie deschis pentru semnare la Lisabona, de la 17 decembrie 1994 până la 16 iunie 1995.

IV. Înțelegeri. Prin semnarea Actului final, reprezentanții au convenit să adopte următoarele înțelegeri cu privire la tratat:

1. Cu privire la tratat, în general

a) Reprezentanții subliniază că dispozițiile tratatului au fost convenite ținându-se seama de caracterul particular al tratatului, care vizează un cadru juridic pentru promovarea cooperării pe termen lung într-un sector anume și, de aceea, nu poate fi interpretat ca fiind un precedent în contextul altor negocieri internaționale.

b) Dispozițiile tratatului:

(i) nu obligă nici o parte contractantă să introducă accesul obligatoriu al terței părți; și nici

(ii) nu împiedică folosirea sistemelor tarifare care, în cadrul unei anumite categorii de consumatori, aplică prețuri identice clienților din locuri diferite.

c) Derogările de la tratamentul națiunii celei mai favorizate nu sunt menite să cuprindă măsuri care sunt specifice pentru un investitor sau un grup de investitori, ci acestea se aplică în general.

2. Cu privire la art. 1 paragraful (5)

a) Este de înțeles că tratatul nu conferă nici un drept de angajare în activități economice, altele decât activitățile economice din sectorul energetic.

b) Activitățile menționate mai jos sunt reprezentative pentru activitatea economică din sectorul energetic:

(i) prospectarea și explorarea, precum și extracția, de exemplu: a petrolului, gazului, cărbunelui și uraniului;

(ii) construirea și exploatarea capacităților de producere a energiei electrice, inclusiv a celor eoliene și a altor surse regenerabile de energie;

(iii) transportul pe uscat, distribuția, stocarea și furnizarea materialelor și produselor energetice, de exemplu: prin rețele de transmisie și distribuție, precum și prin conducte sau linii speciale de cale ferată, și construirea unor astfel de facilități, inclusiv instalarea de conducte de petrol, gaze și cărbune fin cu multă apă;

(iv) înlăturarea și evacuarea reziduurilor din instalațiile energetice aferente, cum ar fi centralele electrice, inclusiv a reziduurilor radioactive din centralele nucleare-electrice;

(v) dezafectarea instalațiilor energetice, inclusiv a sondelor petroliere, rafinăriilor și centralelor electrice;

(vi) marketingul, vânzarea și comercializarea materialelor și produselor energetice, ca de exemplu: vânzările de benzină cu amănuntul; și

(vii) activități de cercetare, consultanță, planificare, management și proiectare, legate de activitățile menționate mai sus, inclusiv de acelea vizând îmbunătățirea eficienței energetice.

3. Cu privire la art. 1 paragraful (6)

Pentru o mai mare claritate în ceea ce privește controlul direct sau indirect al unei investiții în aria unei părți contractante, de către un investitor al oricărei alte părți contractante, controlul unei investiții înseamnă de fapt controlul stabilit ca urmare a examinării circumstanțelor fiecărui caz. În cadrul unei astfel de examinări trebuie luați în considerare toți factorii relevanți, inclusiv:

a) interesul financiar al investitorului într-o investiție, inclusiv cota de participare la capitalul social;

b) capacitatea investitorului de a exercita o influență substanțială asupra conducerii și funcționării investiției; și

c) abilitatea investitorului de a exercita o influență considerabilă asupra selecționării membrilor consiliului de administrație sau ai altui organ de conducere.

Acolo unde există un dubiu în ceea ce privește controlul direct sau indirect din partea unui investitor asupra unei investiții, investitorul, pretinzând un astfel de control, va trebui să demonstreze că acest control există.

4. Cu privire la art. 1 paragraful (8)

În conformitate cu politica investițiilor străine a Australiei, înființarea unei noi unități miniere sau de prelucrare a materiilor prime, în valoare totală de 10 milioane dolari australieni sau mai mult, cu participare de capital străin, chiar dacă acel capital străin este deja investit într-o întreprindere similară din Australia, este considerată o nouă investiție.

5. Cu privire la art. 1 paragraful (12)

Reprezentanții recunosc necesitatea unei protecții adecvate și efective a drepturilor de proprietate intelectuală, conform celor mai înalte standarde acceptate pe plan internațional.

6. Cu privire la art. 5 paragraful (1)

Acordul reprezentanților cu privire la art. 5 nu este înțeles ca implicând o poziție privind dacă, și în ce măsură, dispozițiile Acordului privind măsurile investiționale legate de comerț, anexat la Actul final al Rundeii Uruguay din cadrul Negocierilor comerciale multilaterale, sunt implicat în art. III și XI ale GATT.

7. Cu privire la art. 6

a) Practicile anticoncurențiale, concertate și unilaterale, la care se face referire în art. 6 paragraful (2), urmează a fi definite de către fiecare parte contractantă, în conformitate cu legile sale, și poate include abuzurile de poziție dominantă.

b) Punerea în aplicare și aplică se referă la o acțiune întreprinsă conform legilor privind concurența, ale unei părți contractante, prin intermediul investigației, procedurilor legale sau al acțiunilor administrative, precum și prin intermediul unei hotărâri sau unei legi suplimentare care acordă o autorizație sau îi dă continuitate acesteia.

8. Cu privire la art. 7 paragraful (4)

Legislația aplicabilă va include dispoziții referitoare la protecția mediului, folosirea pământului, protecția muncii sau la standarde tehnice.

9. Cu privire la art. 9, 10 și la partea a V-a

Atât timp cât programele unei părți contractante care prevăd împrumuturi publice, credite nerambursabile, garanții sau asigurări pentru facilitarea comerțului sau investițiilor în străinătate nu se referă la investiții sau activități asociate ale investitorilor din alte părți contractante în aria sa, aceste programe pot fi supuse constrângerilor în ceea ce privește participarea la ele.

10. Cu privire la art. 10 paragraful (4)

Tratatul adițional va specifica condițiile pentru aplicarea tratamentului descris la art. 10 paragraful (3). Acele condiții vor include, inter alia, prevederi legate de vânzarea sau alt mod de înstrăinare a activelor statului (privatizarea) și la desființarea monopolurilor (demonopolizarea).

11. Cu privire la art. 10 paragraful (4) și la art. 29 paragraful (6)

Părțile contractante pot ține seama de orice legătură între prevederile art. 29 paragraful (6) și ale art. 10 paragraful (4).

12. Cu privire la art. 14 paragraful (5)

Se intenționează ca o parte contractantă care încheie un acord la care se referă art. 14 paragraful (5) să dea asigurări că termenii unui asemenea acord nu sunt în contradicție cu obligațiile acelei părți contractante prevăzute în articolele Acordului cu Fondul Monetar Internațional.

13. Cu privire la art. 19 subparagraful (1) (i)

Fiecare parte contractantă va stabili în ce măsură evaluarea și controlul impactului de mediu vor face obiectul unor cerințe legale, care sunt autoritățile competente să ia decizii în legătură cu aceste cerințe și procedurile necesare ce trebuie urmate.

14. Cu privire la art. 22 și 23

În ceea ce privește comerțul cu produse și materiale energetice, guvernat de prevederile art. 29, acest articol conține dispoziții relevante asupra aspectelor care fac obiectul art. 22 și 23.

15. Cu privire la art. 24

Excepțiile pe care le conțin GATT și instrumentele conexe se aplică între părțile contractante care sunt părți la GATT, așa cum se înțelege din art. 4. Cu privire la comerțul cu produse și materiale energetice, guvernat de prevederile art. 29, acest articol conține dispozițiile relevante pentru aspectele ce fac obiectul art. 24.

16. Cu privire la art. 26 subparagraful (2) a)

Art. 26 subparagraful (2) a) nu trebuie interpretat ca impunând unei părți contractante să adopte partea a III-a a acestui tratat în legislația internă.

17. Cu privire la art. 26 și 27

Referirea la obligațiile de tratat din penultima propoziție a art. 10 paragraful (1) nu include hotărâri adoptate de organizații internaționale, chiar dacă sunt obligatorii din punct de vedere juridic, sau tratate care au intrat în vigoare înainte de data de 1 ianuarie 1970.

18. Cu privire la art. 29 subparagraful (2) a)

a) În cazul în care o prevedere a GATT sau a unui instrument conex, la care se face referire în acest paragraf, se referă la o acțiune comună a părților la GATT, se intenționează ca Conferința Cartei să întreprindă o astfel de acțiune.

b) Noțiunea aplicată la 1 martie 1994 și practicate pentru materiale și produse energetice de membrii la GATT 1947 între ei nu intenționează să se refere la cazurile în care una dintre părți la GATT a invocat art. XXXV al GATT, anulând, prin aceasta, aplicarea GATT față de o altă parte la GATT, dar aplicând totuși unilateral, de facto, unele prevederi ale GATT față de acea altă parte la GATT.

19. Cu privire la art. 33

Conferința provizorie a Cartei va trebui să decidă, cât mai curând posibil, cum este cel mai bine să transpună în fapt scopul titlului III al Cartei Europene a Energiei, astfel încât protocoalele să se negocieze în domeniile de cooperare cum sunt cele prevăzute în titlul III al Cartei.

20. Cu privire la art. 34

a) Secretarul general interimar va trebui să ia imediat legătura cu alte organisme internaționale pentru a stabili termenii în conformitate cu care acestea ar dori să își asume sarcinile ce decurg din tratat și din Cartă. Secretarul general interimar poate să raporteze în fața Conferinței provizorii a Cartei, la întrunirea acesteia, care are loc, potrivit art. 45 paragraful (4), nu mai târziu de 180 de zile de la data deschiderii procedurii de semnare a tratatului.

b) Conferința Cartei va adopta bugetul anual înainte de începerea anului financiar și va aproba bilanțul anual.

21. Cu privire la art. 34 subparagraful (3) m)

Modificările tehnice la anexe ar putea include, de exemplu, o radiere a neșemnatărilor sau a șemnatărilor, care și-au manifestat intenția de a nu ratifica, sau unele completări la anexele N și VC. Se intenționează ca Secretariatul să propună astfel de modificări Conferinței Cartei atunci când este cazul.

22. Cu privire la anexa TFU paragraful (1)

a) Dacă unele dintre părțile la un acord la care se face referire în paragraful (1) nu au semnat sau nu au aderat la tratat în timpul necesar pentru notificare, acele părți la acord, care au semnat sau au aderat la tratat, pot notifica în numele lor.

b) În general, necesitatea notificărilor acordurilor de natură pur comercială nu este prevăzută, deoarece astfel de acorduri nu trebuie să ridice probleme legate de respectarea art. 29 subparagraful (2) a), chiar și atunci când agențiile de stat sunt cele care participă la ele. Conferința Cartei ar putea, totuși, clarifica, în scopul acestei anexe, ce categorii de acorduri, la care face referiri art. 29 subparagraful (2) b), necesită notificare conform acestei anexe și care nu necesită aceasta.

DECLARAȚII

V. Reprezentanții au declarat că art. 18 paragraful (2) nu va trebui interpretat ca fiind o sustragere de la aplicarea altor prevederi ale acestui tratat.

VI. De asemenea, reprezentanții au luat notă de următoarele declarații care au fost făcute cu privire la tratat:

1. Cu privire la art. 1 paragraful (6)

În timpul negocierilor cu privire la tratatul adițional la care se referă art. 10 paragraful (4), Federația Rusă dorește să se reconsidere chestiunea importanței legislației naționale cu privire la control, așa cum exprimă înțelegerea la art. 1 paragraful (6).

2. Cu privire la art. 5 și 10 paragraful (11)

Australia precizează că dispozițiile art. 5 și ale art. 10 paragraful (11) nu reduc drepturile și obligațiile sale care decurg din GATT, inclusiv așa cum au fost elaborate în Acordul Runde Uruguay privind măsurile investiționale legate de comerț, în special în ceea ce privește lista excepțiilor în art. 5 paragraful (3), pe care aceasta le consideră incomplete.

Australia precizează, în continuare, că nu este adecvat pentru forurile de reglementare a diferendelor, stabilite prin tratat, să interpreteze art. III și XI din GATT în contextul diferendelor dintre părți la GATT sau dintre un investitor al unei părți la GATT și o parte la GATT. Se consideră că, în ceea ce privește aplicarea art. 10 paragraful (11) între un investitor și o parte la GATT, singurul aspect care poate fi considerat în art. 26 este problema sentinței arbitrale, în cazul în care un panel GATT sau un organism de reglementare a diferendelor potrivit OMC stabilește, în prealabil, că o măsură investițională legată de comerț, menținută de o parte contractantă, este în discordanță cu obligațiile sale care decurg din GATT sau din Acordul privind măsurile investiționale legate de comerț.

3. Cu privire la art. 7

Comunitățile Europene și statele sale membre, precum și Austria, Norvegia, Suedia și Finlanda declară că dispozițiile art. 7 se conformează regulilor convenționale ale dreptului internațional cu privire la cablurile și conductele submarine sau, acolo unde nu există asemenea reguli, se vor conforma dreptului internațional general.

Ele mai declară că prevederile art. 7 nu urmează să afecteze interpretarea dreptului internațional existent referitor la jurisdicția asupra conductelor și cablurilor submarine și nu pot fi privite ca făcând aceasta.

4. Cu privire la art. 10

Canada și Statele Unite ale Americii afirmă, fiecare în parte, că vor aplica dispozițiile art. 10 în conformitate cu următoarele considerații:

În scopul evaluării tratamentului care trebuie acordat investitorilor altor părți contractante și investițiilor lor, situațiile vor trebui apreciate de la caz la caz. Se poate face o comparație între tratamentul acordat investitorilor unei părți contractante sau investițiilor investitorilor unei părți contractante și investițiile investitorilor altei părți contractante, dacă această comparație se face între investitori și investiții în situații similare. Pentru a hotărî dacă tratamentul diferențiat al investitorilor sau investițiilor este în conformitate cu art. 10, trebuie luați în considerare doi factori de bază:

Primul factor constă în obiectivele politicii părților contractante în diferite domenii, în măsura în care se conformează principiilor nediscriminatorii stabilite la art. 10.

Obiectivele legitime ale politicii respective pot justifica tratamentul diferențiat față de investitorii străini sau față de investițiile lor, pentru a reflecta deosebirea dintre împrejurările relevante pentru acei investitori și investițiile lor și pentru cele ale omologilor interni. De exemplu, obiectivul asigurării integrității sistemului financiar al unei țări ar justifica măsuri prudențiale rezonabile cu privire la investitorii străini sau investițiile străine, acolo unde asemenea măsuri nu ar fi necesare pentru a asigura realizarea aceluiași obiective urmărite de investitorii interni sau investițiile interne. Acei investitori străini sau investițiile lor nu ar fi deci "în situații similare" cu investitorii interni și investițiile lor. Astfel, chiar dacă o asemenea măsură ar acorda un tratament diferențiat, aceasta nu ar veni în contradicție cu prevederile art. 10.

Al doilea factor se referă la măsura în care cele menționate mai sus sunt motivate de faptul că un investitor sau o investiție este o proprietate străină sau este sub control străin. O măsură ce urmează a fi aplicată în mod special unor investitori, numai pentru că aceștia sunt străini, fără o motivație suficientă, conform alineatului anterior, ar fi contrară principiilor art. 10. Investitorul străin sau investiția străină s-ar afla "în situații similare" cu investitorii locali și investițiile lor, iar măsura ar fi contrară prevederilor art. 10.

5. Cu privire la art. 25

Comunitățile Europene și statele sale membre atrag atenția că, în conformitate cu art. 58 al Tratatului de înființare a Comunității Europene:

a) companiile sau firmele înființate în conformitate cu legislația statelor membre și avându-și sediul înregistrat, conducerea centrală sau locul principal de afaceri în cadrul Comunității vor fi tratate, pentru dreptul de înființare, conform părții a III-a, titlul III, capitolul 2 al Tratatului de înființare a Comunității Europene, în același mod ca și persoanele fizice care sunt naționali ai statelor membre; companiile sau firmele care au doar sediul în cadrul Comunității trebuie să mențină în acest scop o legătură efectivă și continuă cu economia uneia dintre statele membre;

b) companii și firme înseamnă companii sau firme constituite conform dreptului civil sau comercial, inclusiv societățile cooperatiste și alte persoane juridice guvernate de legea publică sau privată, cu excepția celor care sunt nonprofit.

Comunitățile Europene și statele membre mai atrag atenția, de asemenea, asupra faptului că legislația comunitară prevede posibilitatea extinderii tratamentului descris mai sus la filialele și agențiile companiilor sau firmelor care nu s-au înființat în vreunul dintre statele membre și arată că aplicarea art. 25 al Tratatului Cartei Energiei va permite numai acele derogări care sunt necesare pentru a proteja tratamentul preferențial ce rezultă din procesul mai larg de integrare economică, care derivă din tratatele referitoare la constituirea Comunităților Europene.

6. Cu privire la art. 40

Danemarca atrage atenția asupra faptului că Carta Europeană a Energiei nu se aplică Groenlandei și Insulelor Feroe până când nu se primește o notă în acest sens de la guvernele locale ale Groenlandei și Insulelor Feroe.

7. Cu privire la anexa G paragraful (4)

a) Comunitățile Europene și Federația Rusă declară că comerțul cu materiale nucleare dintre ele va fi guvernat, până când ele vor conveni un alt acord, de dispozițiile art. 22 al Acordului de parteneriat și cooperare, care stabilește o relație de parteneriat între Comunitățile Europene și statele membre, pe de o parte, și Federația Rusă, pe de altă parte, semnat la Corfu la 24 iunie 1994, schimbului de scrisori atașate acestui acord și declarațiilor comune conexe, iar diferendele cu privire la acest comerț se soluționează conform procedurilor conținute în acest acord.

b) Comunitățile Europene și Ucraina declară că, în conformitate cu Acordul de parteneriat și cooperare, semnat la Luxemburg la 14 iunie 1994, și cu Acordul interimar la acesta, parafat în aceeași zi, comerțul cu materiale nucleare dintre ele va fi guvernat, în exclusivitate, de dispozițiile unui acord specific care va fi încheiat între Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Ucraina.

Până la intrarea în vigoare a acestui acord specific, dispozițiile Acordului privind comerțul și cooperarea economică și comercială dintre Comunitatea Economică Europeană, Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, semnat la Bruxelles la 18 decembrie 1989, vor continua, în exclusivitate, să se aplice comerțului cu materiale nucleare dintre ele.

c) Comunitățile Europene și Kazahstan declară că, în conformitate cu Acordul de parteneriat și cooperare, parafat la Bruxelles la 20 mai 1994, comerțul cu materiale nucleare dintre ele va fi guvernat, în exclusivitate, de dispozițiile unui acord specific care va fi încheiat între Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Kazahstan.

Până la intrarea în vigoare a acestui acord specific, dispozițiile Acordului privind comerțul și cooperarea economică și comercială dintre Comunitatea Economică Europeană, Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, semnat la Bruxelles la 18 decembrie 1989, vor continua, în exclusivitate, să se aplice comerțului cu materiale nucleare dintre ele.

d) Comunitățile Europene și Kirghizstan declară că, în conformitate cu Acordul de parteneriat și cooperare, parafat la Bruxelles la 31 mai 1994, comerțul cu materiale nucleare dintre ele va fi guvernat, în exclusivitate, de dispozițiile unui acord specific care va fi încheiat între Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Kirghizstan.

Până la intrarea în vigoare a acordului specific, dispozițiile Acordului privind comerțul și cooperarea economică și comercială dintre Comunitatea Economică Europeană, Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, semnat la Bruxelles la 18 decembrie 1989, vor continua, în exclusivitate, să se aplice comerțului cu materiale nucleare dintre ele.

e) Comunitățile Europene și Tadjikistan declară că comerțul cu materiale nucleare dintre ele va fi guvernat, în exclusivitate, de dispozițiile unui acord specific, care va fi încheiat între Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Tadjikistan.

Până la intrarea în vigoare a acordului specific, dispozițiile Acordului privind comerțul și cooperarea economică și comercială dintre Comunitatea Economică Europeană, Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, semnat la Bruxelles la 18 decembrie 1989, vor continua, în exclusivitate, să se aplice comerțului cu materiale nucleare dintre ele.

f) Comunitățile Europene și Uzbekistan declară că comerțul cu materiale nucleare dintre ele va fi guvernat, în exclusivitate, de dispozițiile unui acord specific, care va fi încheiat între Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Uzbekistan.

Până la intrarea în vigoare a acordului specific, dispozițiile Acordului privind comerțul și cooperarea economică și comercială dintre Comunitatea Economică Europeană, Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, semnat la Bruxelles la 18 decembrie 1989, vor continua, în exclusivitate, să se aplice comerțului cu materiale nucleare dintre ele.

PROTOCOLUL CARTEI ENERGIEI PRIVIND EFICIENȚA ENERGETICĂ ȘI ASPECTE LEGATE DE MEDIU

VII. Conferința a adoptat textul Protocolului Cartei Energiei privind eficiența energetică și aspecte legate de mediu, care este prezentat în anexa nr. 3.

CARTA EUROPEANĂ A ENERGIEI

VIII. Conferința interimară a Cartei și Conferința Cartei, înființată prin tratat, își vor asuma responsabilitatea pentru luarea deciziilor cu privire la cererile pentru semnarea Actului final al Conferinței Cartei Europene a Energiei de la Haga și al Cartei Europene a Energiei, adoptate prin prezentul document.

Documentare

IX. Documentele negocierilor cu privire la Conferința Cartei Europene a Energiei vor fi depuse la Secretariat.

Întocmit la Lisabona la 17 decembrie 1994.

2025/1904

19.9.2025

DECIZIA (UE) 2025/1904 A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI

din 10 septembrie 2025

privind aprobarea de către Uniune a Acordului privind interpretarea și aplicarea Tratatului privind
Carta energiei

PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolul 194,

având în vedere propunerea Comisiei Europene,

după transmiterea proiectului de act legislativ către parlamentele naționale,

având în vedere avizul Comitetului Economic și Social European ⁽¹⁾,

după consultarea Comitetului Regiunilor,

hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară ⁽²⁾,

intrucât:

- (1) În hotărârea sa din 2 septembrie 2021 în cauza C-741/19 ⁽³⁾, Republica Moldova/Komstroy (denumită în continuare „Hotărârea în cauza Komstroy”), Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a statuat că articolul 26 alineatul (2) litera (c) din Tratatul privind Carta energiei, aprobat în numele Comunităților Europene prin Decizia 98/181/CE, CECE, Euratom a Consiliului și a Comisiei ⁽⁴⁾, urmează să fie interpretat în sensul că nu este aplicabil litigiilor dintre un stat membru și un investitor dintr-un alt stat membru în legătură cu o investiție realizată de respectivul investitor în primul stat membru, și anume litigii în interiorul UE.
- (2) În pofida Hotărârii în cauza Komstroy, instanțele de arbitraj au continuat să se declare competente și să pronunțe hotărâri în cadrul procedurilor de arbitraj în interiorul UE, care se presupune că ar fi întemeiate pe articolul 26 alineatul (2) litera (c) din Tratatul privind Carta energiei. Potrivit CJUE, orice astfel de hotărâre este incompatibilă cu dreptul Uniunii, în special cu articolele 267 și 344 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Prin urmare, astfel de hotărâri nu pot produce efecte juridice și plata pentru despăgubirile acordate în urma respectivelor hotărâri nu poate fi executată.
- (3) Punerea în aplicare efectivă a dreptului Uniunii este subminată de pronunțarea de hotărâri care încalcă dreptul Uniunii în cadrul procedurilor de arbitraj în interiorul UE. Prin urmare, există un risc de conflict între tratate, pe de o parte, și Tratatul privind Carta energiei astfel cum a fost interpretat de unele instanțe de arbitraj, pe de altă parte, care, dacă ar fi confirmat de instanțele unei țări terțe, ar deveni un conflict juridic de facto în cazul în care astfel de hotărâri ar exista în ordinele juridice ale țărilor terțe.
- (4) Potrivit jurisprudenței CJUE, riscul unui conflict juridic este suficient pentru a determina incompatibilitatea unui acord internațional cu dreptul Uniunii. Prin urmare, riscul unui astfel de conflict între tratate și Tratatul privind Carta energiei ar trebui să fie eliminat. Adoptarea unui instrument de drept internațional sub forma unui acord care să stabilească înțelegerea comună a părților la acordul respectiv cu privire la neaplicabilitatea articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei ca temei pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE ar contribui la eliminarea respectivului risc.

⁽¹⁾ Avizul din 4 decembrie 2024 (JO C, C/2025/776, 11.2.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/776/oj>).

⁽²⁾ Poziția Parlamentului European din 18 iunie 2025 (nepublicată încă în Jurnalul Oficial) și Decizia Consiliului din 8 iulie 2025.

⁽³⁾ Hotărârea Curții de Justiție din 2 septembrie 2021, Republica Moldova/Komstroy, C-741/19, ECLI:EU:C:2021:655, punctul 66.

⁽⁴⁾ Decizia 98/181/CE, CECE, Euratom a Consiliului și a Comisiei din 23 septembrie 1997 privind încheierea de către Comunitățile Europene a Tratatului privind Carta energiei și a Protocolului la Carta energiei privind eficiența energetică și aspectele conexe referitoare la mediu (JO L 69, 9.3.1998, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/1998/181/oj>).

- (5) Comisia, în numele Uniunii, precum și statele membre au încheiat negocieri privind termenii unui acord privind interpretarea și aplicarea Tratatului privind Carta energiei. Înțelegerea comună cuprinsă în acordul respectiv a fost reiterată în „Declarația privind consecințele juridice ale Hotărârii Curții de Justiție în cauza Komstroy și înțelegerea comună privind neaplicabilitatea articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei ca temelie pentru procedurile de arbitraj din interiorul UE” din 26 iunie 2024⁽⁵⁾.
- (6) Prin urmare, Acordul privind interpretarea și aplicarea Tratatului privind Carta energiei ar trebui să fie aprobat pentru a permite semnarea sa de către Uniune și pentru a exprima consimțământul Uniunii de a-și asuma obligații în temeiul acestuia.

ADOPTĂ PREZENTA DECIZIE:

Articolul 1

Se aprobă Acordul privind interpretarea și aplicarea Tratatului privind Carta energiei care însoțește prezenta decizie.

Articolul 2

Prezenta decizie intră în vigoare în a douăzecea zi de la data publicării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

Adoptată la Strasbourg, 10 septembrie 2025.

Pentru Parlamentul European

Președinta

R. METSOLA

Pentru Consiliu

Președintele

M. BJERRE

⁽⁵⁾ JO L 2024/2121, 6.8.2024. ELI: <http://data.europa.eu/eli/declar/2024/2121/oj>.

ACORD PRIVIND INTERPRETAREA ȘI APLICAREA TRATATULUI PRIVIND CARTA ENERGIEI

REGATUL BELGIEI,
REPUBLICA BULGARIA,
REPUBLICA CEHĂ,
REGATUL DANEMARCEI,
REPUBLICA FEDERALĂ GERMANIA,
REPUBLICA ESTONIA,
IRLANDA,
REPUBLICA ELENĂ,
REGATUL SPANIEI,
REPUBLICA FRANCEZĂ,
REPUBLICA CROAȚIA,
REPUBLICA ITALIANĂ,
REPUBLICA CIPRU,
REPUBLICA LETONIA,
REPUBLICA LITUANIA,
MARELE DUCAT AL LUXEMBURGULUI,
REPUBLICA MALTA,
REGATUL ȚĂRILOR DE JOS,
REPUBLICA AUSTRIA,
REPUBLICA POLONĂ,
REPUBLICA PORTUGHEZĂ,
ROMÂNIA,
REPUBLICA SLOVENIA,
REPUBLICA SLOVACĂ,
REPUBLICA FINLANDA,
REGATUL SUEDEI și
UNIUNEA EUROPEANĂ.

împreună denumite în continuare „părțile”.

TINÂND SEAMA de Tratatul privind Carta energiei, semnat la Lisabona la 17 decembrie 1994 ⁽¹⁾ și aprobat în numele Comunităților Europene prin Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei la 23 septembrie 1997 ⁽²⁾, astfel cum a fost modificat ultima dată,

⁽¹⁾ Actul final al conferinței Cartei Europene a Energiei (JO L 380, 31.12.1994, p. 24, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/1994/998/oj).

⁽²⁾ Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei din 23 septembrie 1997 privind încheierea de către Comunitățile Europene a Tratatului privind Carta energiei și a Protocolului la Carta energiei privind eficiența energetică și aspectele conexe referitoare la mediu (JO L 69, 9.3.1998, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/1998/181/oj>).

TINÂND SEAMA de normele dreptului internațional cutumiar, astfel cum au fost codificate în Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor, întocmită la Viena la 23 mai 1969.

AVÂND ÎN VEDERE că membrii unei organizații de integrare economică regională în sensul articolului 1 punctul 3 din Tratatul privind Carta energiei exprimă în continuare o înțelegere comună cu privire la interpretarea și aplicarea unui tratat în relațiile *inter se*.

REAMINTIND că retragerea din Tratatul privind Carta energiei nu afectează compoziția organizației de integrare economică regională menționată în tratatul respectiv și nici nu exclude interesul de a exprima o înțelegere comună cu privire la interpretarea și aplicarea tratatului atât timp cât se poate considera că acesta produce efecte juridice față de o parte care s-a retras și, în special, în ceea ce privește articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei.

TINÂND SEAMA de Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) și de Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) precum și de principiile generale ale dreptului Uniunii Europene.

AVÂND ÎN VEDERE faptul că mențiunile referitoare la Uniunea Europeană din prezentul acord trebuie înțelese și ca mențiuni referitoare la predecesoarea sa, Comunitatea Economică Europeană și, ulterior, la Comunitatea Europeană, până la momentul înlocuirii acesteia de Uniunea Europeană.

REAMINTIND că, în conformitate cu jurisprudența Curții Permanente de Justiție Internațională ⁽¹⁾ și a Curții Internaționale de Justiție ⁽²⁾, dreptul de a da o interpretare cu valoare de autoritate unei norme juridice aparține părților la un acord internațional în raport cu acest acord.

REAMINTIND că statele membre ale Uniunii Europene (denumite în continuare „statele membre”) au cedat Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) dreptul de a da interpretări cu valoare de autoritate dreptului Uniunii, astfel cum a explicat CJUE în Hotărârea din 30 mai 2006, în cauza C-459/03, Comisia/Irlanda (Mox Plant) ⁽³⁾, care a statuat că competența exclusivă de interpretare și de aplicare a dreptului Uniunii acoperă și interpretarea și aplicarea acordurilor internaționale la care Uniunea Europeană și statele sale membre sunt parte, în cazul unui diferend între două state membre sau dintre Uniunea Europeană și un stat membru.

REAMINTIND că, în conformitate cu articolul 344 din TFUE, statele membre se angajează să nu supună un diferend cu privire la interpretarea sau la aplicarea tratatelor unui alt mod de soluționare decât cele prevăzute de acestea.

REAMINTIND că, în Hotărârea sa pronunțată în 6 martie 2018, în cauza C-284/16, *Achmea* ⁽⁴⁾, CJUE a statuat că articolele 267 și 344 din TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei dispoziții cuprinse într-un acord internațional încheiat între statele membre, potrivit căruia un investitor din unul dintre aceste state membre, în cazul unui diferend referitor la investiții în celălalt stat membru, poate iniția o procedură împotriva acestui din urmă stat membru în fața unui tribunal arbitral a cărui competență acest stat membru s-a obligat să o accepte.

REAMINTIND poziția reiterată în mod constant a Uniunii Europene potrivit căreia nu era prevăzut ca Tratatul privind Carta energiei să se aplice în relațiile din interiorul UE și că nu a fost și nu ar fi putut fi intenția Uniunii Europene, a Comunității Europene a Energiei Atomice și a statelor membre ale acestora ca Tratatul privind Carta energiei să creeze obligații între acestea, întrucât a fost negociat ca instrument al politicii energetice externe a Uniunii Europene în vederea stabilirii unui cadru de cooperare în domeniul energetic cu țările terțe, în timp ce politica energetică internă a Uniunii Europene constă într-un sistem elaborat de norme menite să creeze o piață internă în domeniul energiei, care reglementează exclusiv relațiile dintre statele membre în domeniul respectiv.

⁽¹⁾ Curtea Permanentă de Justiție Internațională, *Chestiunea Iajvorzina* (frontiera dintre Polonia și Cehoslovacia), *Aviz consultativ*, (1923) PCIJ Seria B nr. 8, p. 37.

⁽²⁾ Curtea Internațională de Justiție, *Rezervele la Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid*, *Aviz consultativ*, (1951) CIJ, Rapoartele, 15, p. 20.

⁽³⁾ Hotărârea Curții de Justiție din 30 mai 2006, *Comisia/Irlanda*, C-459/03, ECLI EU:C:2006:345, punctele 129-137.

⁽⁴⁾ Hotărârea Curții de Justiție din 6 martie 2018, *Achmea*, C-284/16, ECLI EU:C:2018:158.

REAMINTIND că, în hotărârea sa din 2 septembrie 2021 în cauza C-741/19, Republica Moldova/Komstroy (*) (denumită în continuare „Hotărârea în cauza Komstroy”), confirmată în Avizul său din 16 iunie 2022, 1/20 (*), CJUE a statuat că articolul 26 alineatul (2) litera (c) din Tratatul privind Carta energiei trebuie interpretat în sensul că nu se aplică litigiilor dintre un stat membru și un investitor dintr-un alt stat membru cu privire la o investiție realizată de acesta din urmă în primul stat membru.

REAMINTIND că, în calitate de interpretare a instanței competente care reflectă un principiu general de drept internațional public, interpretarea Tratatului privind Carta energiei din Hotărârea în cauza Komstroy se aplică de la aprobarea Tratatului privind Carta energiei de către Comunitățile Europene și statele membre ale acestora.

AVÂND ÎN VEDERE că articolele 267 și 344 din TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei interpretări a articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei care permite ca litigiile dintre un investitor dintr-un stat membru, pe de o parte, și un alt stat membru sau Uniunea Europeană, pe de altă parte, să fie soluționate în fața unei instanțe de arbitraj (denumită în continuare „procedură de arbitraj în interiorul Uniunii”).

AVÂND ÎN VEDERE, în orice caz, că, atunci când un litigiu între un investitor dintr-un stat membru, pe de o parte, și un alt stat membru sau Uniunea Europeană, pe de altă parte, nu poate fi soluționat pe cale amiabilă, una dintre părțile la litigiul respectiv poate alege întotdeauna să îl supună spre soluționare instanțelor sau tribunalelor administrative competente în conformitate cu dreptul intern, astfel cum este garantat pe baza principiilor generale de drept și a respectării drepturilor fundamentale, consacrate, printre altele, în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

IMPĂRTĂȘIND înțelegerea comună exprimată în prezentul acord, potrivit căreia, în consecință, o clauză precum articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu ar fi putut în trecut și nu poate în prezent sau în viitor să servească drept temei juridic pentru procedurile de arbitraj inițiate de un investitor dintr-un stat membru cu privire la investiții într-un alt stat membru.

REITERÂND Declarația nr. 17 cu privire la supremație, anexată la Actul final al Conferinței interguvernamentale în cadrul căreia s-a adoptat Tratatul de la Lisabona, care reamintește că tratatele și legislația adoptată de Uniune în temeiul tratatelor au prioritate față de dreptul statelor membre și că principiul supremației constituie o normă conflictuală în relațiile lor reciproce.

REAMINTIND, în consecință, că, pentru a soluționa orice conflict de norme, un acord internațional încheiat de statele membre în temeiul dreptului internațional se poate aplica în relațiile din interiorul UE numai în măsura în care dispozițiile sale sunt compatibile cu tratatele UE.

AVÂND ÎN VEDERE că, în urma neaplicabilității articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei ca temei juridic pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE, articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei nu se poate extinde și nu a fost conceput să se extindă la astfel de proceduri.

AVÂND ÎN VEDERE că, dată fiind neaplicabilitatea articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei ca temei juridic pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE, părțile care sunt vizate de procedurile de arbitraj în interiorul UE în curs, fie în calitate de pârât, fie în calitate de stat membru al unui investitor, ar trebui să coopereze pentru a se asigura că existența prezentului acord este adusă la cunoștința instanței de arbitraj în cauză, pentru a permite să se tragă concluzia corespunzătoare cu privire la absența competenței respectivului tribunal.

AVÂND ÎN VEDERE, în plus, că nu ar trebui înregistrată nicio procedură nouă de arbitraj în interiorul UE și CONVENIND că, în cazul în care se emite totuși o notificare a cererii de arbitraj, părțile care sunt vizate de procedurile respective, fie în calitate de pârât, fie în calitate de stat membru al unui investitor, ar trebui să coopereze pentru a se asigura că existența prezentului acord este adusă la cunoștința instanței de arbitraj în cauză, pentru a permite să se tragă concluzia corespunzătoare că articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu poate servi drept temei juridic pentru astfel de proceduri.

AVÂND ÎN VEDERE, cu toate acestea, că tranzacțiile și hotărârile în cauzele de arbitraj în materie de investiții în interiorul UE care nu mai pot fi anulate sau desființate și care au fost respectate în mod voluntar sau executate definitiv nu ar trebui contestate.

REGRETÂND faptul că hotărârile arbitrale au fost deja pronunțate, continuă să fie pronunțate și ar putea fi pronunțate în continuare, de către instanțele de arbitraj în cadrul procedurilor de arbitraj în interiorul UE inițiate având în vedere articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei, într-un mod care contravine dreptului Uniunii Europene, inclusiv astfel cum sunt exprimate în jurisprudența CJUE.

(*) Hotărârea Curții de Justiție din 2 septembrie 2021, Republica Moldova/Komstroy, C-741/19, ECLI:EU:C:2021:655, punctul 66.

(*) Avizul Curții de Justiție din 16 iunie 2022, 1/20, EU:C:2022:485, punctul 47.

REGRETĂND, de asemenea, că astfel de hotărâri arbitrale fac obiectul unor proceduri de executare, inclusiv în țări terțe, că, în procedurile de arbitraj în curs în interiorul UE care se presupune că se bazează pe articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei, instanțele de arbitraj nu își declină competența și jurisdicția și că instituțiile de arbitraj continuă să înregistreze proceduri noi de arbitraj și să nu le respingă ca vădit inadmisibile din cauza lipsei consimțământului de a se supune arbitrajului.

AVÂND ÎN VEDERE, prin urmare, că este necesar să se reitereze, în mod expres și neechivoc, poziția consecventă a părților prin intermediul unui acord care să reafirme înțelegerea lor comună cu privire la interpretarea și aplicarea Tratatului privind Carta energiei, astfel cum a fost interpretat de CJUE, în măsura în care se referă la proceduri de arbitraj în interiorul UE.

AVÂND ÎN VEDERE că, în conformitate cu Hotărârea Curții Internaționale de Justiție din 5 februarie 1970, *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited* (*) și conform explicațiilor CJUE în Hotărârea în cauza *Komstroy*, anumite dispoziții ale Tratatului privind Carta energiei sunt menite să reglementeze relațiile bilaterale.

AVÂND ÎN VEDERE, prin urmare, că prezentul acord se referă numai la relațiile bilaterale dintre părți și, prin extensie, la investitorii din respectivele state membre ca părți contractante la Tratatul privind Carta energiei și că, prin urmare, prezentul acord afectează numai respectivele părți contractante la Tratatul privind Carta energiei care sunt reglementate de dreptul Uniunii Europene în calitate de organizație de integrare economică regională în înțelesul articolului 1 punctul 3 din Tratatul privind Carta energiei și nu afectează exercitarea de către celelalte părți contractante la Tratatul privind Carta energiei a drepturilor lor în temeiul tratatului respectiv sau îndeplinirea obligațiilor care le revin.

REAMINTIND că părțile au informat părțile contractante la Tratatul privind Carta energiei cu privire la intenția lor de a încheia prezentul acord.

AVÂND ÎN VEDERE că, prin încheierea prezentului acord și în conformitate cu obligațiile legale care le revin în temeiul dreptului Uniunii Europene, dar fără a aduce atingere dreptului lor de a formula cererile pe care le consideră adecvate în ceea ce privește costurile suportate de acestea în calitate de părți în legătură cu procedurile de arbitraj în interiorul UE, părțile asigură astfel respectarea deplină și efectivă a Hotărârii în cauza *Komstroy*, și subliniază lipsa forței executorii a hotărârilor arbitrale existente, obligația instanțelor de arbitraj de a pune capăt imediat oricărei proceduri de arbitraj pendinte în interiorul UE, obligația instituțiilor de arbitraj de a nu înregistra nicio procedură viitoare de arbitraj în interiorul UE, în conformitate cu competențele care le revin în temeiul articolului 36 alineatul (3) din Convenția pentru reglementarea diferendelor relative la investiții între state și persoane ale altor state (ICSID), întocmită la Washington la 18 martie 1965 și al articolului 12 din normele de arbitraj ale Camerei de Comerț din Stockholm (CCS), și obligația instanțelor de arbitraj de a declara că orice procedură de arbitraj în interiorul UE care se dorește a fi inițiată în fața acestora este lipsită de un temei juridic.

ÎNTELEGÂND că prezentul acord se aplică procedurilor de arbitraj între investitori și state în care sunt implicate părțile la litigii în interiorul UE întemeiate pe articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei, în conformitate cu orice convenție sau cu orice set de reguli de arbitraj, inclusiv cu ICSID și cu regulile de arbitraj ale ICSID, cu regulile de arbitraj ale Institutului de arbitraj al CCS, cu regulile de arbitraj ale Comisiei Organizației Națiunilor Unite pentru Dreptul Comerțului Internațional și cu arbitrajul ad-hoc, și

TINÂND SEAMA de faptul că dispozițiile prezentului acord nu aduc atingere dreptului Comisiei Europene sau al oricărui stat membru de a introduce o acțiune în fața CJUE în temeiul articolelor 258, 259 și 260 din TFUE.

CONVIN DUPĂ CUM URMEAZĂ:

SECȚIUNEA 1

ÎNȚELEGERE COMUNĂ PRIVIND NEAPLICABILITATEA ARTICOLULUI 26 DIN TRATATUL PRIVIND CARTA ENERGIEI CA TEMEI PENTRU PROCEDURILE DE ARBITRAJ ÎN INTERIORUL UE

ARTICOLUL 1

Definiții

În sensul prezentului acord, se aplică următoarele definiții:

1. „Tratatul privind Carta energiei” înseamnă Tratatul privind Carta energiei, semnat la Lisabona la 17 decembrie 1994 și aprobat în numele Comunităților Europene prin Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom la 23 septembrie 1997, cu eventualele modificări sporadice;

(*) Hotărârea Curții Internaționale de Justiție din 5 februarie 1970, *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited*, (Raportele CIJ 1970, p. 3, punctele 33 și 35).

2. „relații din interiorul UE” înseamnă relațiile dintre statele membre sau dintre un stat membru și Uniunea Europeană;
3. „procedură de arbitraj în interiorul UE” înseamnă orice procedură în fața unei instanțe de arbitraj având în vedere dispozițiile articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei pentru soluționarea unui litigiu între un investitor dintr-un stat membru, pe de o parte, și un alt stat membru sau Uniunea Europeană, pe de altă parte.

ARTICOLUL 2

Înțelegere comună cu privire la interpretarea și neaplicabilitatea continuă a articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei și la lipsa unui temei juridic pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE

(1) Părțile reafirmă pe această cale, pentru o mai mare certitudine, că împărtășesc o înțelegere comună cu privire la interpretarea și aplicarea Tratatului privind Carta energiei, conform căreia articolul 26 din tratatul respectiv nu poate și nu ar putea servi niciodată drept temei juridic pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE.

Interpretarea comună exprimată la primul paragraf se bazează pe următoarele elemente ale dreptului Uniunii Europene:

- (a) interpretarea CJUE a articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei prin care se înțelege că dispoziția respectivă nu se aplică și nu ar fi trebuit nicicând să fie aplicată ca temei pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE; și
- (b) supremația dreptului Uniunii Europene, amintită în Declarația nr. 17 anexată la Actul final al Conferinței interguvernamentale în cadrul căreia s-a adoptat Tratatul de la Lisabona, ca normă de drept internațional care reglementează conflictul de norme în relațiile lor reciproce, astfel încât, în orice caz, articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu se aplică și nu se putea aplica ca temei pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE.

(2) Părțile reafirmă, pentru o mai mare certitudine, că împărtășesc înțelegerea comună potrivit căreia, ca urmare a absenței unui temei juridic pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE în temeiul articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei, articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei nu se extinde și nu ar fi putut fi extins în niciun moment la astfel de proceduri. În consecință, articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei nu poate să fi produs efecte juridice în relațiile din interiorul UE atunci când un stat membru s-a retras din Tratatul privind Carta energiei înainte de încheierea prezentului acord, și nu ar produce efecte juridice în ceea ce privește relațiile din interiorul UE în cazul în care o parte se retrage ulterior din Tratatul privind Carta energiei.

(3) Pentru mai multă certitudine, părțile sunt de acord că, în conformitate cu interpretarea comună exprimată la alineatele (1) și (2) de la prezentul articol și fără a aduce atingere acestora, articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu se aplică drept temei pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE și articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei nu produce efecte juridice în relațiile din interiorul UE.

(4) Alineatele (1)-(3) nu aduc atingere interpretării și aplicării altor dispoziții ale Tratatului privind Carta energiei, în măsura în care acestea se referă la relațiile din interiorul UE.

SECȚIUNEA 2

DISPOZIȚII FINALE

ARTICOLUL 3

Depozitarul

(1) Secretarul General al Consiliului Uniunii Europene este depozitarul prezentului acord (denumit în continuare „depozitarul”).

(2) Depozitarul notifică părțile cu privire la:

(a) depunerea oricărui instrument de ratificare, de aprobare sau de acceptare în conformitate cu articolul 5;

(b) data intrării în vigoare a prezentului acord, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1);

(c) data intrării în vigoare a prezentului acord pentru fiecare parte în conformitate cu articolul 6 alineatul (2).

(3) Depozitarul publică prezentul acord în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* și notifică depozitarului Tratatului privind Carta energiei, precum și Secretariatului Cartei energiei, adoptarea și intrarea sa în vigoare.

(4) Depozitarul invită depozitarul Tratatului privind Carta energiei să notifice prezentul acord celorlalte părți contractante la Tratatul privind Carta energiei.

(5) Prezentul acord se înregistrează de către depozitar la Secretariatul Organizației Națiunilor Unite, în conformitate cu articolul 102 din Carta Organizației Națiunilor Unite, după intrarea în vigoare a acestuia.

ARTICOLUL 4

Rezerve

Nu pot fi formulate rezerve cu privire la prezentul acord.

ARTICOLUL 5

Ratificarea, aprobarea sau acceptarea

Prezentul acord face obiectul ratificării, aprobării ori acceptării.

Părțile depun instrumentele de ratificare, de aprobare sau de acceptare la depozitar.

ARTICOLUL 6

Intrarea în vigoare

(1) Prezentul acord intră în vigoare la 30 de zile calendaristice de la data la care depozitarul primește al doilea instrument de ratificare, de aprobare sau de acceptare.

(2) Pentru fiecare parte care îl ratifică, îl aprobă sau îl acceptă după intrarea sa în vigoare în conformitate cu alineatul (1), prezentul acord intră în vigoare la 30 de zile calendaristice de la data depunerii de către o astfel de parte a instrumentului său de ratificare, de aprobare sau de acceptare.

ARTICOLUL 7

Texte autentice

Prezentul acord, redactat într-un singur exemplar în limbile bulgară, croată, cehă, daneză, neerlandeză, engleză, estonă, finlandeză, franceză, germană, greacă, maghiară, irlandeză, italiană, letonă, lituaniană, malteză, polonă, portugheză, română, slovacă, slovenă, spaniolă și suedeză, textele redactate în fiecare limbă fiind egal autentice, se depun la arhiva depozitarului.

DREPT CARE subsemnații plenipotențiarî, pe deplin autorizați, au semnat prezentul acord.

Întocmit la ..., la ...

Pentru Regatul Belgiei,

Pentru Republica Bulgaria,

Pentru Republica Cehă,

Pentru Regatul Danemarcei,

Pentru Republica Federală Germania,

Pentru Republica Estonia,

Pentru Irlanda,

Pentru Republica Elenă,

Pentru Regatul Spaniei,

Pentru Republica Franceză,

Pentru Republica Croația,

Pentru Republica Italiană,

Pentru Republica Cipru,

Pentru Republica Letonia,

Declarație privind consecințele juridice ale Hotărârii Curții de Justiție în cauza *Komstroy* și înțelegerea comună privind neaplicabilitatea articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei ca temei pentru procedurile de arbitraj din interiorul UE

FORMULATĂ DE REPREZENTANȚII GUVERNELOR STATELOR MEMBRE ȘI AI UNIUNII EUROPENE LA 26 Iunie 2024

ȚINÂND SEAMA de Tratatul privind Carta energiei, semnat la Lisabona la 17 decembrie 1994 (JO L 380, 31.12.1994, p. 24) și aprobat în numele Comunităților Europene prin Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei din 23 septembrie 1997 (JO L 69, 9.3.1998, p. 1), cu eventualele modificări sporadice („Tratatul privind Carta energiei”).

ȚINÂND SEAMA de normele dreptului internațional cutumiar, astfel cum au fost codificate în Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor (CVDT),

AVÂND ÎN VEDERE că membrii unei organizații de integrare economică regională în sensul articolului 1 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei exprimă în continuare o înțelegere comună cu privire la interpretarea și aplicarea unui tratat în relațiile *inter se*,

REAMINTIND că retragerea din Tratatul privind Carta energiei nu afectează statutul de membru al organizației de integrare economică regională a părții semnatare a prezentei declarații care s-a retras și nici nu exclude interesul de a exprima o înțelegere comună cu privire la interpretarea și aplicarea tratatului atât timp cât se poate considera că acesta produce efecte juridice față de membrul respectiv și, în special, în ceea ce privește articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei,

ȚINÂND SEAMA de Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), de Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), de Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice (Euratom), precum și de principiile generale ale dreptului Uniunii și ale legislației Euratom,

AVÂND ÎN VEDERE faptul că mențiunile referitoare la Uniunea Europeană din prezenta declarație trebuie înțelese și ca mențiuni referitoare la predecesoarea sa, Comunitatea Economică Europeană și, ulterior, Comunitatea Europeană, până la momentul înlocuirii acesteia de Uniunea Europeană,

REAMINTIND că, în conformitate cu jurisprudența Curții Permanente de Justiție Internațională [*Chestiunea Jaivorzina (frontiera dintre Polonia și Cehoslovacia)*, Aviz consultativ, (1923) PCIJ Seria B nr. 8, 37] și a Curții Internaționale de Justiție [*Rezervele la Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid*, Aviz consultativ, (1951) CIJ. Rapoartele, 15, 20], dreptul de a da o interpretare cu valoare de autoritate unei norme juridice aparține statelor care sunt părți la un acord internațional în raport cu acest acord,

REAMINTIND că statele membre ale Uniunii Europene au cedat Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) dreptul de a da o interpretare cu valoare de autoritate dreptului Uniunii și legislației Euratom, astfel cum a explicat CJUE în Hotărârea din 30 mai 2006, în cauza *Comisia/Irlanda (Mox Plant)*, C-459/03 (ECLI:EU:C:2006:345, punctele 137-129), în care a statuat că această competență exclusivă de interpretare și de aplicare a dreptului Uniunii și a legislației Euratom acoperă și interpretarea și aplicarea acordurilor internaționale la care Uniunea Europeană, Euratom și statele membre sunt părți, în relația dintre două state membre sau între Uniunea Europeană sau Euratom și un stat membru,

REAMINTIND că, în conformitate cu articolul 344 din TFUE și cu articolul 193 din Tratatul Euratom, statele membre ale Uniunii Europene nu au dreptul să înainteze un litigiu cu privire la interpretarea sau la aplicarea TUE, a TFUE sau a Tratatului Euratom unui alt mod de soluționare decât cele prevăzute de acestea,

REAMINTIND că, în Hotărârea sa pronunțată în 6 martie 2018, în cauza *Achmea*, C-284/16 (ECLI:EU:C:2018:158), CJUE a statuat că articolele 267 și 344 din TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei dispoziții cuprinse într-un acord internațional încheiat între state membre, potrivit căruia un investitor din unul dintre aceste state membre, în cazul unui litigiu referitor la investiții în celălalt stat membru, poate iniția o procedură împotriva acestui din urmă stat membru în fața unui tribunal arbitral a cărui competență acest stat membru s-a obligat să o accepte.

REAMINTIND poziția reiterată în mod constant a Uniunii Europene potrivit căreia nu era prevăzut ca Tratatul privind Carta energiei să se aplice în relațiile din interiorul UE și că nu a fost și nu ar fi putut fi intenția Uniunii Europene, a Euratom și a statelor membre ale acestora ca Tratatul privind Carta energiei să creeze obligații între acestea, întrucât a fost negociat ca instrument al politicii energetice externe a Uniunii Europene în vederea stabilirii unui cadru de cooperare în domeniul energetic cu țările terțe, în timp ce, politica energetică internă a Uniunii constă într-un sistem elaborat de norme menite să creeze o piață internă în domeniul energiei, care reglementează exclusiv relațiile dintre statele membre.

REAMINTIND că, în hotărârea din 2 septembrie 2021, în cauza *Komstroy* (C-741/19, ECLI:EU:C:2021:655, punctul 66) (Hotărârea în cauza *Komstroy*), confirmată în Avizul său 1/20 (ECLI:EU:C:2022:485, punctul 47), CJUE a statuat că articolul 26 alineatul (2) litera (c) din Tratatul privind Carta energiei trebuie interpretat în sensul că nu se aplică litigiilor dintre un stat membru și un investitor al unui alt stat membru cu privire la o investiție realizată de acesta din urmă în primul stat membru,

REAMINTIND că, în calitate de interpretare a instanței competente care reflectă un principiu general de drept internațional public, interpretarea Tratatului privind Carta energiei din Hotărârea în cauza *Komstroy* se aplică de la aprobarea Tratatului privind Carta energiei de către Uniunea Europeană, Euratom și statele membre ale acestora,

AVÂND ÎN VEDERE că articolele 267 și 344 din TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei interpretări a articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei care permite ca litigiile dintre, pe de o parte, un investitor dintr-un stat membru al Uniunii Europene și, pe de altă parte, un alt stat membru al Uniunii Europene, Uniunea Europeană sau Euratom să fie soluționate în fața unei instanțe de arbitraj (denumită în continuare „procedură de arbitraj în interiorul Uniunii”),

AVÂND ÎN VEDERE, în orice caz, că, atunci când litigiile nu pot fi soluționate pe cale amiabilă, una dintre părți poate alege întotdeauna să supună, în conformitate cu dreptul intern, litigiile dintre un stat membru (sau, după caz, dintre Uniunea Europeană sau Euratom) și un investitor dintr-un alt stat membru spre soluționare instanțelor sau tribunalelor administrative competente, astfel cum sunt garantate de principiile generale de drept și de respectarea drepturilor fundamentale, consacrate, printre altele, în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene,

ÎMPĂRTĂȘIND înțelegerea comună exprimată în prezenta declarație, potrivit căreia, în consecință, o clauză precum articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu ar fi putut în trecut și nu poate în prezent sau în viitor să servească drept temei juridic pentru procedurile de arbitraj inițiate de un investitor dintr-un stat membru cu privire la investiții într-un alt stat membru,

REITERÂND Declarația nr. 17, anexată la Actul final al Conferinței interguvernamentale în cadrul căreia s-a adoptat Tratatul de la Lisabona, care reamintește că tratatele și legislația adoptată de Uniune în temeiul tratatelor au prioritate față de dreptul statelor membre și că principiul supremației constituie o normă conflictuală în relațiile lor reciproce,

REAMINTIND, în consecință, că, pentru a soluționa orice conflict de norme, un acord internațional încheiat de statele membre ale Uniunii Europene în temeiul dreptului internațional se poate aplica în relațiile din interiorul UE numai în măsura în care dispozițiile sale sunt compatibile cu tratatele Uniunii,

AVÂND ÎN VEDERE că, în urma neaplicabilității articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei ca temei juridic pentru procedurile de arbitraj din interiorul UE, nici articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei nu se poate extinde și nu a fost conceput să se extindă la astfel de proceduri,

AVÂND ÎN VEDERE că, dată fiind neaplicabilitatea articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei ca temei juridic pentru procedurile de arbitraj din interiorul UE, în cazul în care sunt în curs proceduri de arbitraj în interiorul UE, semnatarii prezentei declarații care sunt vizați de procedurile respective, fie în calitate de pârât, fie în calitate de stat de origine al unui investitor, ar trebui să coopereze între ele pentru a se asigura că existența prezentei declarații este adusă în atenția tribunalului arbitral în cauză, permițând să se tragă concluzia corespunzătoare cu privire la absența competenței tribunalului,

AVÂND ÎN VEDERE, în plus, că nu ar trebui înregistrată nicio procedură nouă de arbitraj în interiorul UE și

CONVENIND că, în cazul în care se emite totuși o notificare a cererii de arbitraj, semnatarii care sunt vizați de procedurile respective, fie în calitate de pârât, fie în calitate de stat de origine al unui investitor, ar trebui să coopereze între ei pentru a se asigura că existența prezentei declarații este adusă la cunoștința instanței de arbitraj în cauză, permițând să se tragă concluzia corespunzătoare că articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu poate servi drept temei juridic pentru astfel de proceduri,

AVÂND ÎN VEDERE, cu toate acestea, că tranzacțiile și hotărârile arbitrale în cauzele de arbitraj în materie de investiții în interiorul UE care nu mai pot fi anulate sau desființate și care au fost respectate în mod voluntar sau executate definitiv nu ar trebui contestate,

REGRETÂND faptul că hotărârile arbitrale au fost deja pronunțate, continuă să fie pronunțate și ar putea fi pronunțate în continuare într-un mod care contravine normelor Uniunii Europene și ale Euratom, inclusiv astfel cum sunt exprimate în interpretările CJUE, de către instanțele de arbitraj în cadrul procedurilor de arbitraj în interiorul UE inițiate cu referire la articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei,

și REGRETÂND, de asemenea, că astfel de hotărâri arbitrale fac obiectul unor proceduri de executare, inclusiv în țări terțe, că, în procedurile de arbitraj în curs în interiorul UE care se presupune că se bazează pe articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei, instanțele de arbitraj nu își declină competența și jurisdicția și că instituțiile de arbitraj continuă să înregistreze proceduri noi de arbitraj și să nu le respingă ca vădit inadmisibile din cauza lipsei consimțământului de a se supune arbitrajului,

AVÂND ÎN VEDERE, prin urmare, că este necesar să se reitereze, în mod expres și neechivoc, poziția consecventă a Uniunii Europene și a statelor membre ale acesteia prin intermediul unui instrument care să reafirme înțelegerea lor comună cu privire la interpretarea și aplicarea Tratatului privind Carta energiei, astfel cum a fost interpretat de CJUE, în măsura în care se referă la proceduri de arbitraj în interiorul UE,

AVÂND ÎN VEDERE că, în conformitate cu Hotărârea Curții Internaționale de Justiție din 5 februarie 1970, *Barcelona Traction, Light and Power Company Limited (Belgia/Spania)* (Rapoartele CIJ 1970, p. 3, punctele 33 și 35) și conform explicațiilor CJUE în Hotărârea în cauza *Komstroy*, anumite dispoziții ale Tratatului privind Carta energiei sunt menite să reglementeze relațiile bilaterale,

AVÂND ÎN VEDERE, prin urmare, că orice astfel de instrument se referă numai la relațiile bilaterale dintre Uniunea Europeană, Euratom și statele membre ale acestora și, prin extensie, la investitorii din aceste părți contractante la Tratatul privind Carta energiei și că, prin urmare, prezenta declarație afectează numai părțile care sunt reglementate de normele Uniunii Europene în calitate de organizație de integrare economică regională în sensul articolului 1 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei și nu afectează exercitarea de către celelalte părți la Tratatul privind Carta energiei a drepturilor lor în temeiul tratatului respectiv sau îndeplinirea obligațiilor care le revin,

REAMINTIND că Uniunea Europeană și Euratom și statele membre ale acestora au informat celelalte părți contractante la Tratatul privind Carta energiei cu privire la intenția lor de a încheia un acord referitor la interpretarea și aplicarea Tratatului privind Carta energiei,

AVÂND ÎN VEDERE că, în acest mod și în conformitate cu obligațiile legale care le revin în temeiul dreptului UE și al legislației Euratom, dar fără a aduce atingere dreptului lor de a formula cererile pe care le consideră adecvate în ceea ce privește costurile suportate de aceștia în calitate de părți în legătură cu procedurile de arbitraj în interiorul UE, Uniunea Europeană, Euratom și statele lor membre asigură astfel respectarea deplină și efectivă a Hotărârii în cauza *Komstroy*, lipsa forței executorii a hotărârilor existente, obligația instanțelor de arbitraj de a pune capăt imediat oricărei proceduri de arbitraj pendinte în interiorul UE și obligația instituțiilor de arbitraj de a nu înregistra nicio procedură viitoare de arbitraj în interiorul UE, în conformitate cu competențele care le revin în temeiul articolului 36 alineatul (3) din Convenția ICSID și al articolului 12 din normele de arbitraj SCC, iar a instanțelor de arbitraj de a declara că nicio procedură de arbitraj în interiorul UE nu este lipsită de un temei juridic,

ÎNTELEGÂND că prezenta declarație se aplică procedurilor de arbitraj între investitori și state în care sunt implicate Uniunea Europeană și statele sale membre ca părți ale unor litigii intra-UE întemeiate pe articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei, în conformitate cu orice convenție sau cu orice set de reguli de arbitraj, inclusiv cu Convenția pentru reglementarea diferendelor relative la investiții între state și persoane din alte state (Convenția ICSID) și cu regulile de arbitraj ale ICSID, cu regulile de arbitraj ale Institutului de arbitraj al Camerei de Comerț din Stockholm (CCS), cu regulile de arbitraj ale Comisiei Organizației Națiunilor Unite pentru Dreptul Comerțului Internațional (UNCITRAL) și cu arbitrajul *ad hoc*,

AVÂND ÎN VEDERE că, în urma prezentei declarații, semnatarii săi intenționează să își oficializeze înțelegerea comună în cadrul unui tratat plurilateral, al cărui text a fost negociat și parafat de semnatarii prezentei declarații ca o indicație a faptului că textul este stabil, și să depună toate eforturile pentru a-și transmite în timp util instrumentele de ratificare, aprobare sau acceptare a tratatului respectiv,

ȚINÂND SEAMA de faptul că dispozițiile prezentei declarații nu aduc atingere posibilității Comisiei Europene sau a oricărui stat membru de a introduce o acțiune în fața CJUE în temeiul articolelor 258, 259 și 260 din TFUE.

AVÂND ÎN VEDERE CELE DE MAI SUS, UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI STATELE SALE MEMBRE (DENUMITE ÎN CONTINUARE „SEMNATARI”)

DECLARĂ CĂ ÎMPĂRTĂȘESC URMĂTOAREA ÎNTELEGERE COMUNĂ PRIVIND NEAPLICABILITATEA ARTICOLULUI 26 DIN TRATATUL PRIVIND CARTA ENERGIEI CA BAZĂ PENTRU PROCEDURILE DE ARBITRAJ ÎN INTERIORUL UE

1. Semnatarii reafirmă pe această cale, pentru o mai mare certitudine, că împărtășesc o înțelegere comună cu privire la interpretarea și aplicarea Tratatului privind Carta energiei, conform căreia articolul 26 din tratat nu poate și nu ar putea servi niciodată drept temei juridic pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE.

Interpretarea comună se bazează pe următoarele elemente ale dreptului Uniunii:

- i. interpretarea Curții de Justiție a Uniunii Europene în temeiul căreia articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu se aplică și nu ar fi trebuit nicicând să fie aplicat ca bază pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE; și
  - ii. supremația dreptului Uniunii Europene, amintită în Declarația nr. 17, anexată la Actul final al Conferinței interguvernamentale în cadrul căreia s-a adoptat Tratatul de la Lisabona, ca normă de drept internațional care reglementează conflictul de norme în relațiile lor reciproce, astfel încât, în orice caz, articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu se aplică și nu s-a putut aplica ca temei pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE.
2. Semnatarii reafirmă, pentru o mai mare certitudine, că împărtășesc înțelegerea comună potrivit căreia, ca urmare a absenței unui temei juridic pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE în temeiul articolului 26 din Tratatul privind Carta energiei, articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei nu se poate extinde și nu ar fi putut fi extins la astfel de proceduri. În consecință, în această privință, articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei nu poate să fi produs efecte juridice în relațiile din interiorul UE atunci când un semnatar s-a retras din Tratatul privind Carta energiei înainte de formularea prezentei declarații, și nici nu va produce efecte juridice în ceea ce privește relațiile în interiorul UE în cazul în care un semnatar se retrage ulterior din Tratatul privind Carta energiei.

3. Pentru mai multă certitudine, semnatarii declară că, în conformitate cu interpretarea comună exprimată la alineatele (1) și (2) și fără a aduce atingere acestora, articolul 26 din Tratatul privind Carta energiei nu se aplică drept bază pentru procedurile de arbitraj în interiorul UE și că, în acest sens, articolul 47 alineatul (3) din Tratatul privind Carta energiei nu va produce efecte juridice în relațiile din interiorul UE.
4. Alineatele (1)-(3) nu aduc atingere interpretării și aplicării altor dispoziții ale Tratatului privind Carta energiei, în măsura în care acestea se referă la relațiile din interiorul UE.

Întocmită la Bruxelles într-un singur exemplar original, în limbile bulgară, cehă, croată, daneză, engleză, estonă, finlandeză, franceză, germană, greacă, irlandeză, italiană, letonă, lituaniană, maghiară, malteză, neerlandeză, polonă, portugheză, română, slovacă, slovenă, spaniolă și suedeză

pe 26 iunie 2024.

Consiliul Uniunii Europene

Decizia nr. 1677/2024 privind aprobarea retragerii Comunității Europene a Energiei Atomice din Tratatul privind Carta energiei

Număr celex: 32024D1677

În vigoare de la 30 mai 2024

Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 13 iunie 2024. Formă aplicabilă la zi: 23 octombrie 2025.

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

având în vedere Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, în special articolul 101 al doilea paragraf,

având în vedere propunerea Comisiei Europene,

întrucât:

(1) Tratatul privind Carta energiei (TCE) a fost încheiat de Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (denumită în continuare "Comunitatea") prin Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei ⁽¹⁾ și a intrat în vigoare la 16 aprilie 1998.

⁽¹⁾ Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei din 23 septembrie 1997 privind încheierea de către Comunitățile Europene a Tratatului privind Carta energiei și a Protocolului la Carta energiei privind eficiența energetică și aspectele conexe referitoare la mediu (JO L 69, 9.3.1998, p. 1).

(2) În lipsa unei actualizări substanțiale a TCE după anii 1990, TCE a devenit din ce în ce mai perimat.

(3) În 2019, părțile contractante la TCE (denumite în continuare "părțile contractante") s-au angajat în negocieri care vizează modernizarea TCE pentru a-l alinia la principiile Acordului de la Paris ⁽²⁾, la cerințele privind dezvoltarea durabilă și combaterea schimbărilor climatice, precum și la standardele moderne de protecție a investițiilor.

⁽²⁾ JO L 282, 19.10.2016, p. 4.

(4) În cadrul unei conferințe ad-hoc din 24 iunie 2022, părțile contractante la TCE au ajuns la un acord de principiu cu privire la textul modernizat, încheind astfel negocierile, sub rezerva evaluării finale de către părțile contractante. Rezultatul negociat era menit să fie adoptat în cadrul celei de a 33-a reuniuni a Conferinței privind Carta energiei (denumită în continuare "conferința") din 22 noiembrie 2022.

(5) Comunitatea nu a adoptat o poziție cu privire la modernizarea TCE înainte de reuniunea conferinței.

(6) În absența unei poziții a Comunității, aceasta se află în imposibilitatea de a vota pentru adoptarea TCE modernizat cu ocazia conferinței.

(7) Având în vedere cele de mai sus, Comunitatea ar trebui să se retragă din TCE. În conformitate cu articolul 101 al doilea paragraf din Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, decizia de retragere se ia de către Comisie, sub rezerva aprobării de către Consiliu.

(8) Mai multe state membre și-au exprimat sprijinul pentru modificările propuse ale TCE și și-au exprimat intenția de a rămâne părți contractante, sub rezerva modernizării acestuia. Prin urmare, respectivelor state membre ar trebui să li se permită, printr-o decizie separată a Consiliului, să aprobe modernizarea TCE sau să nu se opună acesteia cu ocazia conferinței care va adopta modernizarea respectivă.

(9) În temeiul articolului 47 alineatul (1) din TCE, o parte contractantă poate notifica în scris depozitarului TCE, și anume Republicii Portugheze, retragerea sa din TCE. În temeiul articolului 47 alineatul (2) din TCE, o astfel de retragere intră în vigoare la expirarea unui an de la data primirii notificării de către depozitar.

(10) Retragera Comunității din TCE ar trebui să fie aprobată.
ADOPTĂ PREZENTA DECIZIE:

Articolul 1

Se aprobă retragerea Comunității Europene a Energiei Atomice din Tratatul privind Carta energiei.

Articolul 2

Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării.

Adoptată la Bruxelles, 30 mai 2024.

Pentru Consiliu

Președintele

T. VAN DER STRAETEN

Consiliul Uniunii Europene

Decizia nr. 1638/2024 referitoare la retragerea Uniunii din Tratatul privind Carta energiei

Număr celex: 32024D1638

În vigoare de la 30 mai 2024

Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 05 iunie 2024. Formă aplicabilă la zi, **23 octombrie 2025**.

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolul 194 alineatul (2) și articolul 207 alineatul (4) primul paragraf, coroborat cu articolul 218 alineatul (6) al doilea paragraf litera (a) punctul (v),
având în vedere propunerea Comisiei Europene,

având în vedere avizul Parlamentului European ⁽¹⁾,

⁽¹⁾ Avizul din 24 aprilie 2024 (nepublicat încă în Jurnalul Oficial).

întrucât:

(1) Tratatul privind Carta energiei (TCE) a fost încheiat de Uniune prin Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei ⁽²⁾, și a intrat în vigoare la 16 aprilie 1998.

⁽²⁾ Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei din 23 septembrie 1997 privind încheierea de către Comunitățile Europene a Tratatului privind Carta energiei și a Protocolului la Carta energiei privind eficiența energetică și aspectele conexe referitoare la mediu (JO L 69, 9.3.1998, p. 1).

(2) În lipsa unei actualizări substanțiale a TCE după anii 1990, TCE a devenit din ce în ce mai perimat.

(3) În 2019, părțile contractante la TCE (denumite în continuare "părțile contractante") au început negocieri cu scopul de a moderniza TCE pentru a-l alinia la principiile Acordului de la Paris ⁽³⁾, la cerințele privind dezvoltarea durabilă și combaterea schimbărilor climatice, precum și la standardele moderne de protecție a investițiilor.

⁽³⁾ JO L 282, 19.10.2016, p. 4.

(4) În cadrul unei conferințe ad-hoc din 24 iunie 2022, părțile contractante la TCE au ajuns la un acord de principiu cu privire la textul modernizat, încheind astfel negocierile, sub rezerva evaluării finale de către părțile contractante. Rezultatul negociat era menit să fie adoptat în cadrul celei de a 33-a reuniuni a Conferinței privind Carta energiei (denumită în continuare "conferința") din 22 noiembrie 2022.

(5) Uniunea nu a adoptat o poziție cu privire la modernizarea TCE înainte de reuniunea conferinței.

(6) În absența unei poziții a Uniunii, aceasta se află în imposibilitatea de a vota pentru adoptarea TCE modernizat cu ocazia conferinței.

(7) Având în vedere cele de mai sus, Uniunea ar trebui să se retragă din TCE.

(8) Mai multe state membre și-au exprimat sprijinul pentru modificările propuse ale TCE și și-au exprimat intenția de a rămâne părți contractante, sub rezerva modernizării acestuia. Prin urmare, respectivelor state membre ar trebui să li se permită, printr-o decizie separată a Consiliului, să aprobe modernizarea TCE sau să nu se opună acesteia cu ocazia conferinței, care va adopta modernizarea respectivă.

(9) În temeiul articolului 47 alineatul (1) din TCE, o parte contractantă poate notifica în scris depozitarului TCE, și anume Republicii Portugheze, retragerea sa din TCE. În temeiul articolului 47 alineatul (2) din TCE, o astfel de retragere intră în vigoare la expirarea unui an de la data primirii notificării de către depozitar.

(10) Uniunea ar trebui să se retragă din TCE,

ADOPTĂ PREZENTA DECIZIE:

Articolul 1

Uniunea se retrage din Tratatul privind Carta energiei (TCE).

Articolul 2

Președintele Consiliului notifică în scris, în numele Uniunii, în conformitate cu articolul 47 alineatul (1) din TCE, retragerea Uniunii din TCE.

Articolul 3

Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării.

Adoptată la Bruxelles, 30 mai 2024.

Pentru Consiliu

Președintele

T. VAN DER STRAETEN

Consiliul Uniunii Europene

Decizia nr. 1645//2024 privind poziția care urmează să fie adoptată în numele Euratom în cadrul Conferinței privind Carta energiei

Număr celex: 32024D1645

În vigoare de la 30 mai 2024

Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 06 iunie 2024. Formă aplicabilă la zi. 23 octombrie 2025 .

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

având în vedere Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, în special articolul 101 al doilea paragraf,

având în vedere propunerea Comisiei Europene,

întrucât:

(1) Tratatul privind Carta energiei (denumit în continuare "acordul") a fost încheiat de Comunitatea Europeană a Energiei Atomice ("Euratom") prin Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei ⁽¹⁾ și a intrat în vigoare la 16 aprilie 1998.

⁽¹⁾ Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei din 23 septembrie 1997 privind încheierea de către Comunitățile Europene a Tratatului privind Carta energiei și a Protocolului la Carta energiei privind eficiența energetică și aspectele conexe referitoare la mediu (JO L 69, 9.3.1998, p. 1).

(2) În lipsa unei actualizări substanțiale a acordului din perioada anilor 1990, acesta a devenit din ce în ce mai perimat.

(3) În 2019, părțile contractante la acord (denumite în continuare "părțile contractante") au început negocieri cu scopul de a moderniza acordul pentru a-l alinia la principiile Acordului de la Paris adoptat la 12 decembrie 2015 în temeiul Convenției-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, la cerințele privind dezvoltarea durabilă și combaterea schimbărilor climatice, precum și la standardele moderne de protecție a investițiilor.

(4) În cadrul unei conferințe ad-hoc din 24 iunie 2022, părțile contractante au ajuns la un acord de principiu cu privire la textul modernizat al acordului, încheind astfel negocierile, fără ca acest lucru să aducă atingere evaluării finale de către părțile contractante. Rezultatul negociat urma să fie adoptat în cadrul celei de a 33-a reuniuni a Conferinței privind Carta energiei din 22 noiembrie 2022.

(5) În temeiul articolului 34 din acord, Conferința privind Carta energiei adoptă textele de modificare a acordului și aprobă modificările și modificările tehnice ale anexelor la acord.

(6) Conferința privind Carta energiei urmează să adopte propunerile de modificări ale acordului și să aprobe (i) propunerile de modificări și modificări tehnice ale anexelor la acord, (ii) propunerile de modificări ale deciziilor, declarațiilor și clauzelor interpretative și (iii) decizia privind intrarea în vigoare și aplicarea cu titlu provizoriu a modificărilor acordului și a modificărilor și a modificărilor tehnice ale anexelor la acord. Se preconizează că, în cursul anului 2024, Conferința va prezenta din nou spre adoptare propunerile de modificări.

(7) În paralel cu prezenta propunere, Comisia a prezentat o propunere de decizie a Consiliului privind retragerea Euratom din acord, care urmează să fie adoptată în același timp cu prezenta propunere.

(8) Euratom ar trebui să nu își exercite votul în cadrul votului din cadrul Conferinței privind Carta energiei cu privire la propunerile de modificări ale acordului și ar trebui să stabilească pozițiile care urmează să fie adoptate de statele membre care sunt părți contractante în ceea ce privește aspectele care intră în sfera de competență a Euratom. Acest lucru nu aduce atingere repartizării competențelor între Euratom și statele membre și nici

coordonării viitoare după retragerea Euratom din acord.

(9) Proiectele de decizii ale conferinței privind modernizarea acordului prevăd faptul că unele dintre modificările acordului, precum și modificările anexelor la acord se vor aplica cu titlu provizoriu de la o dată care urmează să fie stabilită de părțile contractante la acord, cu excepția cazului în care o parte contractantă renunță, printr-o declarație în acest sens formulată într-un anumit termen. Prin urmare, Euratom ar trebui să adopte o poziție cu privire la aplicarea cu titlu provizoriu a acordului modernizat. Sub rezerva adoptării acordului modernizat de către Conferința privind Carta energiei, Consiliul, în temeiul articolului 218 alineatul (5) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, poate adopta o decizie privind aplicarea cu titlu provizoriu, la propunerea Comisiei. În absența unei astfel de decizii a Consiliului cu două săptămâni înainte de termenul pentru notificarea unei renunțări la aplicarea cu titlu provizoriu, Comisia ar trebui să notifice depozitarului acordului faptul că Uniunea și Euratom renunță la aplicarea cu titlu provizoriu. Acest lucru nu aduce atingere duratei aplicării cu titlu provizoriu a acordului modernizat de către Uniune și Euratom în cazul în care Consiliul adoptă o decizie în acest sens.

(10) Domeniile care fac obiectul propunerilor de modificare a acordului intră în mare parte în sfera de competență exclusivă a Euratom. Statele membre care sunt părți contractante și care sunt prezente la Conferința privind Carta energiei ar trebui să adopte o poziție care nu împiedică adoptarea modernizării prin intermediul propunerilor de modificare a acordului.

ADOPTĂ PREZENTA DECIZIE:

Articolul 1

(1) În conformitate cu articolul 36 alineatul (7) din Tratatul privind Carta energiei (denumit în continuare "acordul"), Euratom nu își exercită dreptul de vot cu ocazia votului din cadrul Conferinței privind Carta energiei referitor la propunerile de modificare a acordului.

(2) Statele membre care sunt părți contractante la acord și care sunt prezente la Conferința privind Carta energiei își exercită votul astfel încât:

- (a) să nu împiedice adoptarea de către conferință a propunerilor de modificare a acordului;
- (b) să nu împiedice adoptarea propunerilor de modificări și a modificărilor tehnice ale anexelor la acord;
- (c) să nu împiedice aprobarea propunerilor de modificări ale deciziilor, declarațiilor și clauzelor interpretative; și
- (d) să nu împiedice aprobarea deciziei privind intrarea în vigoare și aplicarea cu titlu provizoriu a modificărilor acordului și a modificărilor și a modificărilor tehnice ale anexelor la acord.

Articolul 2

În absența unei decizii a Consiliului privind aplicarea cu titlu provizoriu a acordului modernizat cu două săptămâni înainte de termenul pentru notificarea unei renunțări la aplicarea cu titlu provizoriu, Comisia notifică depozitarului acordului că Uniunea și Euratom renunță la aplicarea cu titlu provizoriu.

Articolul 3

Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării.

Adoptată la Bruxelles, 30 mai 2024.

Pentru Consiliu

Președintele

T. VAN DER STRAETEN

Consiliul Uniunii Europene

Decizia nr. 1644/2024 privind poziția care urmează să fie adoptată în numele Uniunii Europene în cadrul Conferinței privind Carta energiei

Număr celex: 32024D1644

În vigoare de la 30 mai 2024

Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 06 iunie 2024. Formă aplicabilă la zi, 23 octombrie 2025 .

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolul 194 alineatul (2) și articolul 207 alineatul (4) primul paragraf, coroborate cu articolul 218 alineatul (9),

având în vedere propunerea Comisiei Europene,

întrucât:

(1) Tratatul privind Carta energiei (denumit în continuare "acordul") a fost încheiat de Uniune prin Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei ⁽¹⁾ și a intrat în vigoare la 16 aprilie 1998.

⁽¹⁾ Decizia 98/181/CE, CECO, Euratom a Consiliului și a Comisiei din 23 septembrie 1997 privind încheierea de către Comunitățile Europene a Tratatului privind Carta energiei și a Protocolului la Carta energiei privind eficiența energetică și aspectele conexe referitoare la mediu (JO L 69, 9.3.1998, p. 1).

(2) În lipsa unei actualizări substanțiale a acordului din perioada anilor 1990, acesta a devenit din ce în ce mai perimat.

(3) În 2019, părțile contractante la acord (denumite în continuare "părțile contractante") au început negocieri cu scopul de a moderniza acordul pentru a-l alinia la principiile Acordului de la Paris adoptat la 12 decembrie 2015 în temeiul Convenției-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, la cerințele privind dezvoltarea durabilă și combaterea schimbărilor climatice, precum și la standardele moderne de protecție a investițiilor.

(4) În cadrul unei conferințe ad-hoc din 24 iunie 2022, părțile contractante au ajuns la un acord de principiu cu privire la textul modernizat al acordului, încheind astfel negocierile, fără ca acest lucru să aducă atingere evaluării finale de către părțile contractante. Rezultatul negociat urma să fie adoptat în cadrul celei de a 33-a reuniuni a Conferinței privind Carta energiei din 22 noiembrie 2022.

(5) În temeiul articolului 34 din acord, Conferința privind Carta energiei adoptă textele de modificare a acordului și aprobă modificările și modificările tehnice ale anexelor la acord.

(6) Conferința privind Carta energiei urmează să adopte propunerile de modificări ale acordului și să aprobe (i) propunerile de modificări și modificări tehnice ale anexelor la acord, (ii) propunerile de modificări ale deciziilor, declarațiilor și clauzelor interpretative și (iii) decizia privind intrarea în vigoare și aplicarea cu titlu provizoriu a modificărilor acordului și a modificărilor și a modificărilor tehnice ale anexelor la acord. Se preconizează că, în cursul anului 2024, Conferința va prezenta din nou spre adoptare propunerile de modificări.

(7) În paralel cu prezenta propunere, Comisia a prezentat o propunere de decizie a Consiliului privind retragerea Uniunii din acord, care urmează să fie adoptată în același timp cu prezenta propunere.

(8) Uniunea ar trebui să nu își exercite votul în cadrul votului din cadrul Conferinței privind Carta energiei cu privire la propunerile de modificări ale acordului și ar trebui să stabilească pozițiile care urmează să fie adoptate de statele membre care sunt părți contractante în ceea ce privește aspectele care intră în sfera de competență a Uniunii. Acest lucru nu aduce atingere repartizării competențelor între Uniune și statele membre și nici coordonării viitoare după retragerea Uniunii din acord.

(9) Proiectele de decizii ale conferinței privind modernizarea acordului prevăd faptul că unele dintre modificările acordului, precum și modificările anexelor la acord se vor aplica cu titlu provizoriu de la o dată care urmează să fie stabilită de părțile contractante la acord, cu excepția cazului în care o parte contractantă renunță, printr-o declarație în acest sens formulată într-un anumit termen. Prin urmare, Uniunea ar trebui să adopte o poziție cu privire la aplicarea cu titlu provizoriu a acordului modernizat. Sub rezerva adoptării acordului modernizat de către Conferința privind Carta energiei, Consiliul, în temeiul articolului 218 alineatul (5) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, poate adopta o decizie privind aplicarea cu titlu provizoriu, la propunerea Comisiei. În absența unei astfel de decizii a Consiliului cu două săptămâni înainte de termenul pentru notificarea unei renunțări la aplicarea cu titlu provizoriu, Comisia ar trebui să notifice depozitarului acordului faptul că Uniunea și Euratom renunță la aplicarea cu titlu provizoriu. Acest lucru nu aduce atingere duratei aplicării cu titlu provizoriu a acordului modernizat de către Uniune și Euratom în cazul în care Consiliul adoptă o decizie în acest sens.

(10) Domeniile care fac obiectul propunerilor de modificare a acordului intră în mare parte în sfera de competență exclusivă a Uniunii. Statele membre care sunt părți contractante și care sunt prezente la Conferința privind Carta energiei ar trebui să adopte o poziție care nu împiedică adoptarea modernizării prin intermediul propunerilor de modificare a acordului,

ADOPTĂ PREZENTA DECIZIE:

Articolul 1

(1) În conformitate cu articolul 36 alineatul (7) din Tratatul privind Carta energiei (denumit în continuare "acordul"), Uniunea nu își exercită dreptul de vot cu ocazia votului din cadrul Conferinței privind Carta energiei referitor la propunerile de modificare a acordului.

(2) Statele membre care sunt părți contractante la acord și care sunt prezente la Conferința privind Carta energiei își exercită votul astfel încât:

(a) să nu împiedice adoptarea de către conferință a propunerilor de modificare a acordului;

(b) să nu împiedice adoptarea propunerilor de modificări și modificări tehnice ale anexelor la acord;

(c) să nu împiedice aprobarea propunerilor de modificări ale deciziilor, declarațiilor și clauzelor interpretative; și

(d) să nu împiedice aprobarea deciziei privind intrarea în vigoare și aplicarea cu titlu provizoriu a modificărilor acordului și a modificărilor și a modificărilor tehnice ale anexelor la acord.

Articolul 2

În absența unei decizii a Consiliului privind aplicarea cu titlu provizoriu a acordului modernizat cu două săptămâni înainte de termenul pentru notificarea unei renunțări la aplicarea cu titlu provizoriu, Comisia notifică depozitarului acordului că Uniunea și Euratom renunță la aplicarea cu titlu provizoriu.

Articolul 3

Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării.

Adoptată la Bruxelles, 30 mai 2024.

Pentru Consiliu

Președintele

T. VAN DER STRAETEN